

Barndom i 50-erne

Bodil Vind

A black and white portrait of a young girl with short, light-colored hair, smiling warmly. She is wearing a checkered dress with dark bows on the sleeves. The background is a plain, light-colored wall.

Barndom i 50-erne

Bodil Vind

Barndom i 50-erne

Copyright © Bodil Vind, Egå 2016

1. udgave

Illustrationer med privatfotos

Enhver kopiering fra denne bog må kun ske efter reglerne i lov om ophavsret af 14. juni 1995 med senere ændringer.

Indholdsfortegnelse

Livshistorier

Karen

Karl Jakob

"Tiden uden børn"

Grenå og krig.

Om at være et krigsbarn, et mirakel og en skuffelse.

Roskilde

Ingemette

Noget om legetøj

Tilbage til Ingemette.

Noget om Farfar

Noget om afstraffelse

Noget om efterkrigstid og Richs

Indkøb

Ind i 50'erne

Naboer

Kommunisten

Om at miste og noget om sygdom

Noget om Mette, Vorherre og rullestol

Flere naboer

Om læsning og bøger

Om at gå i skole

Noget om klassekammerater

Noget om skolebegivenheder

"Os og de andre"

På vej til realskolen

Mere om mine forældre

Noget om vermuth og kunsthistorie

Noget om tøj

Noget om at have gæster.

Der er noget jeg har glemt.

Om sødsuppe og boghvedegrød

Drengene i gaden.

Jul

Noget om familie.

Erindringer er noget mærkeligt noget.

Om at være bybarn.

Om det særlige sted i verden der hedder Grenå

Mere skoleliv

Konfirmation

Andendagsgilder – roll-on og det første kys

Teenager.

På vej til gymnasiet

Livshistorier

I går var jeg til bisættelse af en gammel ven. En ven som jeg kun har haft sporadisk kontakt med i lang tid, men som jeg engang har boet i bofællesskab med i 14 år. I de år delte vi mange ting, madhold, fællesmøder og juleaftner. Tanker og ord. Grundlæggende var det vigtigste vel, at vi delte en livsdrøm, en drøm om et godt liv for os og vore børn.

Så derfor er det uforståeligt, at han ikke er mere.

I de sidste måneder af sit liv, da det blev klart at livet ikke ville være evigt, begyndte Ole at skrive sine barndomserindringer, først og fremmest som en gave til sine børnebørn. Og han nåede at få dem udgivet, så hvert af børnene kunne få et signeret eksemplar få dage inden han døde.

Smukkere afslutning kan man vel dårligt forestille sig.

Og det mindede mig om noget, som jeg før har tænkt, men aldrig rigtig taget alvorligt. At når vi dør, så dør vore historier med os. Historierne om, hvordan det var at være os og om den tid vi levede i. Med mindre altså at vi får dem skrevet ned.

Nogle historier lever selvfølgelig videre som familiemyter. Historier om ting som forældrene har oplevet i den fjerne tid før børnene blev født. Og som bliver husket også efter at forældrene er borte.

En af myterne i min familie handlede om, hvordan min mor som toårig næsten var blevet kidnappet af sigøjnere. En anden om, hvorfor min far aldrig blev elektriker.

De levede i familien, sammen med alle de andre myter fra fortiden, og når min søster og jeg ikke længere er her til at fortælle dem – så er også myterne væk

For mange år siden - det var nok lige efter min fars død og mens vi ryddede op i hans ting, – fandt jeg i hans skrivebord en lille sort bog, som viste sig at være en dagbog fra han var omkring 12 år.

Jeg gætter mig til hans alder, fordi han beskriver den russiske revolution, som den tog sig ud, set fra en fynsk skolelærersøns synsvinkel: "Tænk at den engang så mægtige mand er blevet styrtet", skriver han, lidt gammelklogt og opstillet – og så er den historie fortalt og han vender sig mod en betydelig mere detaljeret beskrivelse af en lyshåret pige ved navn Ingeborg

Jeg blev meget optaget af den lille bog. Det var som at møde min far, der var 40 år, gråhåret, og skoleinspektør, da jeg blev født, i en verden der forlængst var forandret til ukendelighed. Et enestående tidsdokument: Første verdenskrig set med en lille fynsk skoledrengs øjne.

Og det er endnu en grund til at jeg har lyst til at videregive noget af min livshistorie – at nogle af mine børn og børnebørn måske en dag vil finde det spændene at høre om noget af det, der skete før de blev til – men som på en eller anden måde alligevel er en forudsætning for deres eksistens.

For vi er alle produkter af de historier, myter, beretninger og anekdoter som vi skriver livet ind i.

Både dem der handler om det der er sket for længe siden, dem der handler om livet her og nu og dem, der beskriver vore forventninger til fremtiden.

De former vores personlighed, bestemmer vore værdier og er forudsætning for de valg vi træffer i livet. For nu at formulere det lidt højstemt.

Noget af det mest forunderlige ved at blive gammel er, at alting er så længe siden.

Det er over et halvt århundrede siden jeg startede på universitet, 46 år siden jeg fik mit første barn, 34 siden jeg fik det sidste. Jeg ville have holdt guldbryllup med min første mand i år – hvis vi ellers havde holdt ud så længe. Det gjorde vi så ikke. Så noget guldbryllup når jeg næppe frem til.

Mine forældre har været døde så længe, at ikke engang deres grave eksisterer længere.

Sommetider føler jeg det, som om jeg kigger gennem en kikkert, der vender den forkerte vej. Alt det der skete, da jeg var barn og ung, og for den sags skyld også midaldrende, virker så uendelig langt borte. Tilbage er så nutiden, pensionist tilværelsen, med venner, børn og børnebørn – og gudskelov for den.

Men engang imellem er det som om kikkerten bliver vendt om.

En duft af fyrretræer, synet af Karlsvognen, fornemmelsen af dugvådt græs under bare fødder, kan pludselig bringe en erindring så klart tilbage, som skete det lige nu.

Vi er på vej hjem fra Eldrups sommerhus til vores eget. På vej er måske så meget sagt, for der er under 50 meter godt tiltrampet sti gennem græsset mellem de to huse.

Mor og Mette går forrest – leende og snakkende som altid. Far og jeg er sakket lidt bagud, fordi han, som så ofte før, skal udpege Karlsvognen for mig. Jeg ved godt hvor Karlsvognen er, men jeg kan godt lide den måde Far forklarer og viser den på. Hans fingre er lange og tynde og egner sig godt til at udpege stjernebilleder med.

Mine fødder er bare og græsset er lidt vådt og koldt, men der dufter dejligt af græsset og fyrrebuskene i hegnet, efter den efterhånden noget beklumrede luft i det lille sommerhus, hvor 4 voksne og 5 børn har spist, drukket og for de voksnes vedkommende, røget, en lang aften igennem.

Eldrups er Fars og Mors bedste venner, deres børn er vores bedste venner. Kirsten er den ældste og lidt uden for rækkevidde, Morten er på alder med Mette, Marianne 3 måneder yngre end jeg. Selv om vi kun ser dem 7 uger hver sommer, er tiden sammen med dem så intens, at den kommer til at fylde mere i min erindring end de 45 uger om året hjemme i Roskilde. Hr og fru Eldrup er de eneste voksne ud over mine forældre, som jeg er helt tryk ved. Deres hus er det eneste, som jeg kan gå ind i og sætte mig til at læse Anders And blade, selv om Morten eller Marianne ikke lige er til stede. Vi siger "du" til dem, men på fornavn kommer vi aldrig. Far og Mor kalder dem Nanna og Henry, vi kalder dem hr. og fru Eldrup, selv om det med tiden slides ned til Eldrup og Freldrup.

For mig bliver den måde at være sammen på, på mange måder bestemmende for mit voksenliv, og er en af grundene til at jeg, da jeg selv får børn, vælger at bo i bofællesskab, med åbne døre og samvær på tværs mellem børn og voksne.

Og mindst en gang hver sommer har vi altså en lille fest i Eldruppernes lille grønne hus.

De voksne får øl og snaps til maden, vi får sodavand og kan vælge mellem både røde og gule og dem der smager af abrikos.

Og de voksne får blanke øjne og røde kinder og der bliver snakket og leet, og jeg fortæller lille Per vittigheder, som jeg har et helt arsenal af, og de voksne ser ikke ud som lille Per vittigheder er kedelige – fru Eldrup siger endda at det er imponerende, at jeg kan huske så mange. Nede ved børnenes bordende bliver der lagt planer for resten af sommeren – som heldigvis på det tidspunkt er endeløs. Måske skal vi lave cirkus, eller bygge en tømmerflåde eller tage på en udflugt ud til Havknuden. Mulighederne er uendelige – sommeren er uendelig.

Og så synger vi. Fru Eldrup synger for med en skolelærerstemme, der er vant til at synge for, selv om den skratter lidt på de høje toner. Hendes mand har en smuk tenor, men kludrer af og til i teksten, hvad der får børnenes bordende til at fnise, indtil fru Eldrup kalder til orden med et blik, der er vant til at kalde fnisende børn til orden. Mor har også en smuk klar stemme – vi andre synger med efter bedste – og varierende – evne.

Jeg elsker, når vi synger. Det er det tætteste og varmeste samvær, jeg kender.

Vi synger om "de nære ting" og "Skuld gammel venskaw rejn forgå" og den smukke sang om hænderne, som Blegdammens Rose, der ligger i jernlunge efter polio, og ikke kan bevæge så meget som en finger, har skrevet.

Mest af alt holder jeg af den sang, som vi altid slutter af med "A Perfect Day" . For det er jo det de er disse sommerdage – perfekte. Og selv om sangen også siger, at de gode venner skal skilles, så ved jeg jo at vennerne stadig er der i morgen, og Marianne og jeg skal lege med vores bamser og cykle lange ture på de små cykler, og snakke om alt det som små piger snakker om.

Og det er efter sådan en aften at vi går hjem til vores eget hus, og Far viser mig Karlsvognen, og peger med sine lange tynde fingre op mod stjernerne, mens mine fødder bliver kolde i det våde græs og duften af fyrrebuskene fylder næsen.

Erindringer er de øjebliksbilleder, der dukker op i bevidstheden, når noget udefra fremkalder dem, eller vi selv vælger at fokusere på dem

Og så er der historierne, beskrivelser af ting vi ikke selv har oplevet, men som er en blevet del af vort arvegods og som sådan er med til at forme vor opfattelse af os selv og verden omkring os. Og ind i historierne fletter sig indtryk, fortællinger og anekdoter, som giver farve og liv til historierne.

Karen

Min mor blev født i 1902 lige nord for den daværende grænse til Tyskland, som andet barn af førstelæreren i Vamdrup. Hendes søster var kun 14 måneder ældre, hvilket nok bidrog til et livslangt, aldrig helt forløst jalousiforhold mellem de to søstre. Det gav sig blandt andet udtryk i, at min mor, i al den tid jeg kan huske, konsekvent kaldte Mosters persianerpels, som hun yndede at lufte ved de obligatoriske julebesøg, for "perversianeren".

Mor blev døbt Karen Hansigne Skovgård Nielsen. Hansigne for at mindes en morbror, som var død af meningitis, da han lå inde som soldat. Mor hadede navnet og nægtede konsekvent at bruge det. Af en eller anden grund blev også "Karen" valgt fra, og hun blev hele sin barndom kaldt Kaja. Moster hed Cecilie, et navn hun hadede inderligt, så hun blev konsekvent kaldt Søster. Da Mor fik børn, fandt familien ud af at "Moster Søster" lød for mærkeligt, så vi kaldte hende Moster Cis. Cecilie nægtede hun fortsat at kendes ved.

Noget tyder på, at de ikke havde en helt heldig hånd i forhold til at vælge navne i skolelærerhjemmet.

Det var ingen guldgrube at være skolelærer på landet i begyndelsen af 1900 tallet. Min morfar blev aflønnet med 600 kroner om året, og måtte, hvilket var en livslang skamlet på familien, låne 25 kroner for at kunne holde sin ældste datters barnedåb.

Helt usselt stod det nu ikke til. Til skolen hørte lidt jord, som blev dyrket af en forpagter, så familien havde både egen hest og vogn og en karl der hjalp til, foruden selvfølgelig pige i huset. Og der var da også råd til at sende begge piger på realskole i Kolding da den tid kom.

Hjemmet var dybt religiøst – indremissionsk - med alt hvad deraf fulgte af forbud og regler om enhver form for livsudfoldelse.

Der findes et portræt af min morfar. Stift og opstyltet som portrætbilleder fra den tid oftest er.

Han ser ikke ud som en glad mand. Ud over at være indremissionsk, var han plaget af dårlig fordøjelse, og de økonomiske bekymringer har nok ikke gjort sagen bedre. Så der var nok ikke så meget at grine af.

Af min mormor har jeg kun set nogle få, uklare fotografier, men min mor fortalte med stolthed, at Mormor til sin død havde en ravnsort fletning så tyk og lang, at hun kunne sidde på den. På billederne ser hun mild og glad ud – selv om hun fra ganske ung, efter at have født to børn, led af en alvorlig leddegigt, som tvang hende til næsten konstant at tage smertestillende medicin, og bandt hende til stolen og sengen i lange perioder. Min mor omtalte hende altid med stor kærlighed og hengivenhed, og der er ingen tvivl om, at min mors glade sind og optimistiske livssyn var hendes fortjeneste.

Begge mine morforældre døde længe før jeg kom til verden, så jeg kender dem kun fra fotografierne, og de historier min mor fortalte om livet i Bastrup skole i begyndelsen af 1900 tallet.

Der findes et portræt af de to søstre i 3-4 årsalderen. De sidder tæt sammen på en stol i stiveste puds – ens kjoler naturligvis.

Søster har et yndigt engleagtigt ansigt og kigger drømmende lidt væk fra fotografen med sine store lyse øjne. Mor ligner trods en vis søsterlig lighed mere en trolldunge med sit sorte hår og lige så sorte øjne, der ser lige på fotografen og viser mere kampgejst end fromhed.

En af de fortællinger, der gjorde mest indtryk på mig som barn, var den om, hvordan Mor næsten blev kidnappet af en flok sigøjnere.

Scenariet udspiller sig en sommerdag, da Kaja er omkring to år gammel.

En flok sigøjnere har stillet deres telte og vogne op på en eng i nærheden af skolen.

En formiddag, mens Morfar er i skole, kommer to sigøjnerkvinder op og banker på køkkendøren, antagelig i den hensigt at tigge lidt mad. De er lette at genkende på deres mørke hår og hud og de spraglede klæder og Mormor, der er en venlig sjæl lukker dem ind i køkkenet.

Men da de to kvinder får øje på det sorthårede og brunøjede barn, der sidder i på gulvet og leger, peger de på hende og siger en hel masse på deres gebroknede sprog, som i hvert fald kan tolkes sådan, at de mener at barnet er et sigøjnerbarn – som Mormor altså må have stjålet- og de tager fat i Kaja og ser ud til at være parat til at tage hende med, med det samme.

Mormor skynder sig at gribe barnet, kalder på min morfar og forsøger at genne de to kvinder ud af køkkenet. Da de hører at hun kalder på forstærkning, fortrækker de, og historien ender for så vidt ganske udramatisk. Men i al den tid sigøjnerne bor på engen, holder Mormor et skarpt øje på sin yngste og lader hende ikke komme udendørs.

Historien om min mors næsten bortførelse fascinerede mig dybt da jeg var barn. Tænk hvis min mor var kommet til at bo hos sigøjnerne og måske var blevet til en sigøjnerprinsesse og gift med en sigøjnerprins, der spillede på violin og gik med kniv.

Mine forestillinger om sigøjnere var på det tidspunkt ret romantiske, og hvilke konsekvenser min mors eventuelle liv som sigøjner ville have haft for min egen væren på jorden, havde jeg nok ikke rigtig gennemtænkt.

Jeg tror aldrig at min mor følte at hun passede ind i det strenge indremissionske miljø, hun voksede op i. Hun var et livligt, nysgerrigt, temperamentsfuldt barn med hang til spilopper. From var hun i hvert fald ikke.

Det gik blandt andet ud over en stakkels gammel bedstefar..

Bedstefar havde deltaget i krigen i 1864 og tilbragte nu sine sidste år, værkbruden, som det dengang hed, og antagelig temmelig dement, på et loftsværelse på Bastrup skole.

Når min mor kunne se sit snit til det, sneg hun sig ind på hans værelse, mens han sov, og huggede det krucifiks, han havde hængende på væggen over sin seng. Og så sad hun nede under trappen med korset gemt under sit forklæde og ventede spændt på det øjeblik, hvor Bedstefar vågnede op og med skælvende gammelmandsrøst råbte: "Min frelser, hvor er min frelser, hvem har taget min frelser".

Kunsten var så at leveret korset tilbage – med et front ansigt : "Se Bedstefar, hvad jeg har fundet" og modtage hans taksigelser, inden forældrene anede uråd.

Legekammerater var der nok af i det lille samfund. Folk fik mange børn og børnene var hjemme, når de ikke lige var i skole eller skulle hjælpe til i marken.

En af de nærmeste naboer var smeden, som havde en lang stribe børn, i varierende alder og af begge køn. Mor kunne langt op sin høje alder citere den remse, som søstrene afleverede, når de ville lege med smedens børn: "Må Ane, Mine, Tine, Rie, Tavs og Geo komme ud og lege?" De mange børn var selvfølgelig mange munde at mætte og børnene levede, efter Mors beskrivelse, stort set af store brødkiver, som blev smurt med fedt og drysset med sukker. De kan ikke have haft mange tænder i munden, når de nåede konfirmationsalderen, men klare sig gjorde de – en af de ældste kom i hvert fald på seminariet samtidig med mor og tog en læreruddannelse. Tænder eller ej.

Bageren – for selv om mange bagte deres brød selv, hørte der selvfølgelig en bager til ethvert bysamfund - , var leveringsdygtig i både børn og hvedebrød.

I hans butik kunne man købe 3 øres boller, 2 øres boller og 1 øres boller. De 3 øres var med rosiner. De to øres uden rosiner, og de 1 øres var dem "æ børn har bidt af!"

Ingen grund til at kassere en god bolle, blot fordi et sultent bagerbarn har smagt lidt på den. Og mange kunne jo have glæde af de billige boller.

Guderne må vide hvad Sundhedsstyrelsen ville have ment om den salgsteknik.

Sygdom var noget man frygtede på en tid hvor f.eks. penicillin ikke fandtes, og mange forældre mistede et eller flere børn, inden de nåede konfirmationsalderen. Så der blev bedt inderligt for familiens sundhed i skolelærerhjemmet. Men selv om de blev forskånet for det værste, var hjemmet utvivlsomt præget af min mormors alvorlige gigtlidelse, og Søster havde "Engelsk syge" som lille og led livslangt af dårlige nyrer. Det betød blandt andet at pigerne startede i mellemkolen i Kolding samtidig, fordi Søster på grund af sin "svagelighed" havde måttet gå et år om.

Mors sygehistorie indskrænkede sig til et alvorligt angreb af skarlagensfeber da hun var 5-6 år gammel. Men det var nu også slemt nok. Mor kunne i hvert fald berette om det mareridt det var, at blive skrumplet af sted i en hestetrukket ambulance fra Bastrup til Kolding. For derefter at ligge syg på det vildfremmede og skræmmende sted, uden anden kontakt med forældrene, end den man kunne få gennem en glasrude – af hensyn til smittefaren. De gaver hun fik under det 6 uger lange hospitalsophold kunne hun ikke tage med hjem. De skulle brændes, igen af hensyn til smitten.

Da pigerne begyndte at gå i skole i Kolding, blev verden større og fristelserne flere, og forbuddene voksede i samme takt.

Næsten alt hvad der forekom min mor sjovt og spændende var forbudt, og at snyde sig til noget var umuligt fordi Søster var en inkarneret sladderhank, som omhyggeligt afrapporterede enhver forseelse. Mor gjorde gengæld efter bedste evne blandt andet ved at råbe "det er da og så forbandet med dine skæve ben" efter Søster, hvis ben unægtelig bar præg af den "engelske syge". Dette var en tredobbelt forseelse. For det første at drille sin sikkert uskyldige søster med hendes "svagelighed", for det andet at bruge ordet "forbandet" i en ikke kristen sammenhæng, altså som et bandeord. Og for det tredje at tage et citat i sin mund som stammede fra en revyvisse som en pæn pige ikke formodedes at kende til..

Ja, vejen til både fortabelsen og de mere jordnære konsekvenser stod vidåben.

Endnu en sten blev lagt på syndebyrden, da Kaja, på trods af et klart forbud, en dag faldt for fristelsen, og tog en tur på en karrusel, der var opstillet i forbindelse med en eller anden festlighed i Kolding.

Søster havde naturligvis fromt undladt at deltage i forseelsen, og hele vejen hjem i toget underholdt hun Kaja med variationer over temaet "Det bliver sagt!" til trods for, eller måske forstærket af, at Kaja – efter eget senere udsagnsparkedede hendes skinneben gule og blå for at få hende til at holde mund.

Hjemkommet til Bastrup var det kun en ting at gøre for den skyldige – at løbe så hurtigt hjem, at hun kunne nå at fortælle sin mor om forbrydelsen inden Søster aflagde rapport til Far.

Det var den eneste mulighed for strafnedsættelse, at betro sig til Mor, som så ville gå i forbøn og mildne eller måske helt afværge katastrofen. Og det var den metode som Kaja tyede til hver gang det brændte på.

Intet under at min mor elskede sin mor og altid omtalte tabet af hende, som det største tab i sit liv.

Som et led pigernes religiøse opdragelse, blev de, da de var gamle nok, sendt på sommerlejr – indremissionsk sommerlejr naturligvis, med det udtrykte formål, at finde Jesus og blive frelst. Søster, det fromme barn, kunne naturligvis efter ganske kort tid glædestrålende skrive hjem "Halleluja, jeg er frelst, jeg har fundet Herren". Derefter var det for hendes vedkommende slut med lejren og hun kunne vende hjem til de lyksaliggjorte forældre.

Kaja nægtede at lade sig frelse. Hun følte ikke noget af det, hun forventedes at føle: en eller anden åndelig løftelse, og hun nægtede at lade som om. Så frelst blev hun aldrig. Trods mange uger og uendelige overtalelsesforsøg i den indremissionske lejr.

Til gengæld tror jeg nok at hun fandt noget andet end Jesus på sommerlejren, og at hun efterlod mere end én from ungersvend med et mere knust end frelst hjerte.

Det er selvfølgelig svært at sige hvad en gammeldags religiøs opvækst som min mors gør ved folk. For min mosters vedkommende husker jeg hende som en ægte, lidt demonstrativt, religiøs kvinde, som helt klart havde taget sin barndoms tro til sig også som voksen.

Min mor derimod tog meget stærkt afstand fra religion – hun gik endda så vidt som til at erklære sig som Antikrist – et nok lidt for dramatisk udtryk. Anti kristen ville jo nok have været mere dækkende.

Frelst eller ufrelst, Mor fik sin mellemskoleeksamen og skulle, som de fleste piger dengang "i huset" for at lære de huslige dyder, som selv i skolelærerhjemmet blev anset for nok så vigtige som boglig lærdom. Endemålet var jo at blive gift med en god kristen forsørger og så i øvrigt at gå hjemme og passe mand, hus og børn. I nævnte rækkefølge.

Så mor blev "ung pige" på en stor gård, med mange børn og stort folkehold.

Det var hårdt arbejde. Børnene var uregerlige, de ældste ikke meget yngre end "den unge pige", der skulle "passe" og holde opsyn med dem. Husmoderen var skrap og til det yderste sparsommelig. Nærig kaldte min mor det. Ikke mindst når det gjaldt maden, og der skulle meget til på en stor gård på den tid.

Så det blev en af Mors opgaver efter middagsmaden at samle rester sammen fra tallerkenerne, pølseskind og flæskesvær, som så kunne bruges til at koge suppe på til aftensmaden.

Det blev vistnok dråben der fik Mors bæger til at flyde over.

Hun opgav den huslige karriere, vendte hjem til skolen, hvor hun i en periode fungerede som hjælpelærer og senere vikar. Det fungerede så godt for hende at hun – udstyret med attester om alt fra koppevaccination til sædelig vandel - søgte ind på præparantklassen på Haderslev seminarium.

Hun blev optaget og - hun mødte min far. Mor var omkring 21, da de mødtes, min far et par år yngre. En lang tynd højt begavet, men pinagtig genert ung mand, som blev totalt væltet overende af Mors rappe replikker og mørke øjne. Hun prøvede sig lidt frem med et par andre kærester før de fandt sammen som par. For ham var der fra den første dag kun hende.

.I dag fylder jeg 71. Det føles helt surrealistisk. Jeg kommer til at tænke på hvad dronningen – som ellers ikke lige er en af mine reference personer, sagde da hun fyldte 75 og blev spurgt om, hvordan det føltes. Hun svarede noget i retning af : "Man er jo alle de aldre man har været". Og det var jo meget klogt sagt. Gud ved om hun selv har fundet på det.

Det er også sådan jeg oplever det. At jeg er alle de aldre jeg har oplevet.

Noget mærkeligt ved at blive gammel er, at der er så meget fortid og så lidt fremtid.

Jeg kan huske ting fra fyrrerne, fra halvtredserne, fra tresserne, fra halvfjerdsene, firserne, halvfemserne og årtusindskiftet. Og videre op gennem 00erne og over halvvejs ind i det nye årti – til 2016.

Det er mange årtier – og når jeg kigger fremad må jeg realistisk erkende at der nok ikke er så mange dekader tilbage til mig.

Det er også i orden, jeg vil gerne blive hængende og se mine børnebørn vokse til, men jeg vil meget nødig nå dertil hvor de fleste af mine jævnaldrende er borte – eller, og det ville være det allerværste, – at jeg risikerer at mine børn dør før mig.

Og hvis verden skulle udvikle sig hen imod værre tider, med krig, terror og andre menneskeskabte katastrofer – ja så skal I ikke regne med mig længere.

Min far døde da han var 76 – uden at have haft en sygedag de sidste 30 år.

Det var selvfølgelig alt for tidligt i mit liv – jeg var 36, men egentlig var han meget afklaret omkring det begrænsede åremål, han havde tilbage. Havde nok i det store og opnået, det han ønskede af livet.

Karl Jakob

Min far blev født i 1905, og voksede op i Herringe på Fyn, hvor min farfar var førstelærer og min farmor lærerinde. Et par år senere sluttede lillebror Poul sig til familien – en charmerende temperamentsfuld tyksak, som nok kunne give sin mere stilfærdige storebror kamp til stregen.

Hjemmet var – i hvert fald målt med senere tiders målestok – ret ydmygt. Min far kunne fortælle, at han indtil han var næsten voksen, aldrig havde fået både smør og pålæg på samme stykke brød. Det var enten smør eller pålæg. Begge dele var en unødvendig flothed.

En ung pige i huset var der naturligtvis. Min farmor underviste jo ”yngste klasse” tre dage om ugen, og hverken førstelæreren eller de to sønner forventedes at røre en finger, når det gjaldt huslige sysler. Min far var som følge heraf livslangt ude af stand til på egen hånd at koge et æg, og ville, hvis han var blevet overladt til sig selv, formodentlig være død af sult, mens han sad ved bordet og undrede sig over, hvor frokosten blev af.

Min farmor skulle i øvrigt have været exceptionelt dårlig til at lave mad, og en ung pige var på det tidspunkt under alle omstændigheder billigere end smør på brødet.

Jeg har en hel del fotografier af min farmor, bl.a. fordi der regelmæssigt blev taget ”skolebilleder” hvor en flok betuttede unger blev forevigtet, flankeret af førstelæreren og lærerinden.

Jeg har kun fundet et eneste billede – i øvrigt taget på en kirkegård - hvor min farmor viser antydning af et smil. Hun ser oprigtig talt noget stramtandet ud, selv om man selvfølgelig må tage i betragtning at det var tidens ”stil” at føre sig frem med alvor og værdighed når man skulle fotograferes.

Min farmor led af hovedpine – sikkert migræne og, tror jeg, i perioder også af depressioner.

Hun var utvivlsomt en begavet kvinde, meget belæst, men en elendig husmor. Hun brød sig ikke meget om omgang med naboerne og de sociale forpligtelser, der hørte med til at være førstelærerens hustru. Et højdepunkt i hendes liv var, at hun i en periode korresponderede med den svenske forfatterinde Selma Lagerlöf. Det gav givetvis hendes liv et løft, men satte nok også de snævre rammer, der var sat om hendes egen tilværelse, i perspektiv..

Min far var uden tvivl sin mor meget hengiven, og det berørte ham dybt, at hun i sine sidste år blev tiltagende dement og til sidst ikke kunne kende sine allernærmeste. Han var altid meget loyal i sin omtale af hende, mens min mor ikke holdt sig tilbage fra at omtale hende som en mildest talt besværlig svigermor. De to var ikke noget godt match. Den tillukkede svigermor og den livlige temperamentsfulde svigerdatter fandt aldrig hinanden i andet end deres beundring for Far.

Grundlæggende var problemet nok, at der ikke fandtes en kvinde (måske med undtagelse af Selma Lagerlöf) som Farmor ville synes var god nok til hendes begavede søn.

Og mens hun gik rundt i sin tilknappethed, trillede min farfar gemytlig rundt og og nød den selskabelighed, der fulgte med rollen som degn. Ingen barnedåb, konfirmation, bryllup eller begravelse kunne jo løbe af stabelen uden skolelærerens medvirken, og han stillede gerne op. Det virker som om han var en tilfreds mand som var glad for sin skole og nød sin stilling i samfundet.

Min farfar er den eneste af mine bedsteforældre som jeg har kendt. Mine morforældre var borte længe inden jeg blev født. Min farmor døde dybt dement da jeg var helt lille. Jeg var kun 4 år da min farfar døde, så jeg husker ham mest som en lille, venlig mand som havde en rund mave, som gjorde det lidt besværligt at sidde på hans skød. Til gengæld var den samme mave prydet af en guldurkæde, som det var spændende at pille ved. Og sommetider måtte jeg endda trække uret helt op af lommen og se på hvordan det kunne lukkes op og i. Han gik også med vest. Så nogle af mine tidligste tælleøvelser gik ud på at tælle på knapperne, der buede sig op over den runde mave.

Min far og min farfar var meget forskellige. Far lignede nok på mange punkter sin mor, Poul var både i sind og skind sin fars søn.

Min far var en lang tynd køn dreng. Genert og sky over for fremmede, men med mange venner i det lille landsbysamfund. Han gik dog ikke så vidt som sin lillebror, der frejdigt gik rundt til byens husmødre og smagte på aftensmaden. Hvilket måske var en medvirkende årsag til at Poul var lige så lille og tyk som Karl var lang og tynd.

Der findes et billede af dem fra de er ca. 3 og 5 år.

Karl står stift og højtideligt med den ene hånd på en stoleryg og ser mest ud, som om han ville ønske at han var et helt andet sted.

Poul sidder på stolen, opkogt og bister, tydeligvis efter et større vredesudbrud og ser mest ud som om han synes at fotografen skulle finde et andet sted at være.

Far kom på realskolen i Ringe og klarede sig strålende i skolen, men selv om han utvivlsomt havde evnerne til det, kom han ikke på gymnasiet, men gik ud af skolen med realeksamen. Forældrene havde ikke råd til at holde den store dreng i skole længere. Det er det eneste jeg nogensinde har hørt min far omtale med et anstrøg af bitterhed, at han ikke fik den studentereksamen, som ville åbne mulighederne for en højere uddannelse.

Det gjorde det endnu mere bittert, at Poul 2 år senere fik lov til at gå i gymnasiet, og senere tog en universitetsuddannelse.

Min far kompenserede i øvrigt for den manglende gymnasieuddannelse ved at tage eksamen fra et studenterkursus, samtidig med at han færdiggjorde sin læreruddannelse – begge dele med topkarakterer og udmærkelse.

Men foreløbig blev han sendt i elektriker lære. Hvor den ide kom fra er ikke lige til at sige. Det var formodentlig ud fra en forestilling om, at det ville kunne kvalificere ham til en videreuddannelse til ingeniør. Men bortset fra det var ideen dødsdømt fra starten.

Hans styrke lå i det teoretiske – ingen tvivl om det-, men han havde hele sit liv to venstrehænder og ni tommelfingre, når det gjaldt praktiske færdigheder. Og hans evner for kundekontakt og kundepleje var absolut lig nul. Han var patologisk genert og hadede at skulle ind i fremmede menneskers hjem, hvilket jo var uundgåeligt, når deres elektriske installationer skulle efterses eller repareres.

Der eksisterer to beretninger om fars tid som elektriker.

Første beretning:

Karl kommer på cykel med sin værktøjskasse ud til en stor gård, hvor han skal efterse nogle lamper, der ikke fungerer som de skal.

Der er ikke en sjæl at se udenfor, og han lister ind i entreen og rømmer sig forsigtigt. Ingenting sker. Der er 5 døre i entreen og det store spørgsmål er, hvilken en han skal gå ind af.

Han tør ikke banke på, for tænk hvis han forstyrrer nogen i noget, de er i gang med. Så han venter og venter og venter – og ingenting sker. De 5 døre forbliver lukkede. Til sidst er der kun en ting at gøre – han styrter ud – springer på cyklen og kører hjem.

Hvad hans mester mente om den løsning på problemet, for slet ikke at tale om de mennesker, hvis lamper stadig ikke virkede, da mørket faldt på, kan man kun gætte sig til. Men karrierefremmende har det næppe været.

Anden beretning:

Scenariet er igen en stor gård og en lampe, der skal have skiftet pære. Denne gang er Karl blevet lukket ind i køkkenet, hvor lampen hænger, og er i øvrigt blevet overladt til sig selv. Nu opstår det problem at Karl, selv om han er lang, ikke kan nå op til lampen. Han kigger sig omkring og ser en kasse, der står henne i et hjørne. Han får den slæbt hen under lampen, men kassen er ikke høj nok – han mangler stadig nogle centimeter i at kunne nå op til lampen. Han får så den lyse ide at vende kassen på højkant – og nu kan han nå. Men samtidig med at han begynder at skruer den defekte pære løs, begynder en tyk grålig masse at løbe ud af kassen.

Det er grød. Gårdfamiliens byggrød, der var sat i høkasse, så den kunne blive færdig til aftensmaden.

Igen er der kun en løsning på problemet. Flugt. Karl lader lampe være lampe, grød være grød, tilsølet gulv være tilsølet gulv, kaster sig på cyklen og foretager et ganske uorganiseret tilbagetog.

Om det var denne episode, der endeligt satte punktum for min fars korte og ikke særlig glørværdige karriere som elektriker, skal jeg lade være usagt, men hans næste træk i karrierespillet var i hvert fald at blive optaget på Haderslev Seminarium.

Og hermed var to vigtige linier i hans liv lagt – skolen og min mor. Skolen blev hans liv i 45 år – min mor i 58.

Det var ikke velset, at man var kærester på seminariet, faktisk var det forbudt. Reglen var, at hvis et kærestepar blev afsløret måtte den ene rejse. Guderne må vide hvorfor. Måske anfægtede det moralen, at folk gik og holdt i hånden eller kyssedes i krogene. Forbudt var det i hvert fald.

Da det – selvfølgelig - blev opdaget at den høje Karl og den lille Karen havde et lidt for godt øje til hinanden, lå det i luften at noget ville ske.

Så Karl tog tyren ved hornene og gik op til Forstander Rørdam og meddelte at frøken Skovgård og han ganske rigtig var kæreste, og at hvis nogen af dem skulle rejse, så ville han gøre det. Gerne med det samme, hvis det skulle være.

Forstanderen kiggede lidt på sin bedste studerende og kiggede lidt på hans imponerende karakterblad og kiggede

lidt på ham igen, og blev enig med sig selv om, at der vist godt kunne gøres en undtagelse. Så således reddede en stribe topkarakterer to unge elskende fra at blive adskilt, hvilket vel er noget af det nyttigste gode karakterer nogensinde er blevet brugt til.

”Tiden uden børn”

Karl og Karen dimitterede begge i 1926 og rejste så for en tid hver til sit. Karl fik arbejde på Samsø, Karen i Randers.

I 1927 fik de begge arbejde i Assens og blev gift. Der eksisterer et bryllupsbillede af de to. Min mor hadede det. Hun er efter tidens mode klædt i en ret kort lige-op-og-ned kjole og bærer et slør, der ligger glat hen over panden og er fæstnet med et par mærkelige store ”frikadeller” ved ørerne.

Særlig flatterende er det ikke, men de ser da i det mindste nogenlunde glade ud.

Betydelig bedre tager de sig ud på nogle billeder, der blev taget et års tid før i anledning af deres forlovelse. Min mor er iført en lidt løstsiddende ternet kjole og på et af billederne læner hun sig lidt fremad mod fotografen. Kigger man godt efter, kan man se at fotografen, efter at have fremkaldt billedet, har tilføjet lidt ekstra stof i brystudskæringen. Tiden var ikke til, at man viste kavalergang på forlovelsesbilleder.

I virkeligheden ved jeg ikke ret meget om de første 12 år af mine forældres ægteskab. I min forståelse blev de til de dunkle år, hvor Far og Mor ventede på at få børn. Jeg ved at de på et tidspunkt flyttede til Roskilde, hvor Far blev ansat på Realskolen, Mor på en privatskole.

Hvordan deres samliv i øvrigt formede sig, har jeg mest kendskab til ud fra nogle anekdoter, som er blevet en del af familiehistorien. To af dem holder jeg særlig meget af. Jeg kan godt lide det billede de tegner af mine forældre .

Første anekdote handler om juleforberedelser.

Et af de første år efter at de var blevet gift besluttede mine forældre at opretholde den gode gamle skik at lave konfekt til jul.

Rige var de ikke på to lærerlønninger, men der blev da indkøbt beskedne mængder af marcipan, frugtfarve og hvad der ellers hørte sig til. Og så brugte de en decemberaften på at lave konfekt. Ingen af mine forældre havde særlige kunstneriske anlæg, men de fik da lavet nogle sirlige frugter, røde æbler og grønne pærer og et par marcipangrise, og Mor kunne endda med stolthed berette, at hun havde lavet små fuglereder af marcipan, fyldt med bittesmå æg i forskellige farver.

Da de var færdige stillede de konfekten op til beskuelse – og åd den. Rub og stub.

Den anden anekdote handler om porcelæn og om at kunne se det halvfulde glas.

Min mor har vasket op og skal sætte servicet på plads i skænken i stuen. For at gøre det lettere har hun stablet det hele op på det lille tebord, for at køre det fra køkkenet ind i stuen. Hun har – som det sommetider sker for hende - lidt for meget fart på, så hun rammer ind i dørtrinnet, tebordet vipper og stort set hele familiens samlede beholdning af tallerkener, kopper og glas ender på gulvet som en bunke skår.

Og ud af bunken trækker min mor en enkelt hel tallerken og udbryder glædesstrålende :”Hvor var jeg heldig – se denne her gik ikke i stykker!”

Det kan da kalde en optimistisk tilgang til tilværelsen. Og det tjener til min fars ros, at han syntes at hans kone var fantastisk i den slags situationer, og at han ikke ville drømme om at brokke sig over mangelen på porcelæn ved de kommende måltider.

Jeg ved at mine forældre i de år havde et livligt socialt liv og mange gode venner, bl. a. et søskendepar, som de både rejste sammen med og spillede tennis med. Trods årelangt venskab blev de aldrig dus eller på fornavn og de blev altid omtalt som hr. og frk. Ingerslev.

Et andet vennepar var Axel og Gulle, som begge var kunstmalerere, og som var ophavsmænd til de fleste af de malerier som hang i mit hjem. Gulle lærte jeg senere at kende, da hun efter at være blevet skilt flyttede til Roskilde med sin datter. Hun er et af de morsommeste mennesker jeg har mødt. Det var hende, der lærte os at råbe: ”Denne prut var en sejrssalut” når vi var kommet til at slippe en lille en.

Min far og mor rejste en del i disse år, især i Østrig og Tyskland, men efter at de på en rejse til Tyskland havde mødt lidt for mange brunskjorter og støvletramp, foretrak de at rejse nordpå eller at blive inden for landets grænser.

Krigen og besættelsen påvirkede dem selvfølgelig, som det påvirkede alle andre, men det var også i krigens år at de største forandringer skete på hjemmefronten.

Der er ingen tvivl om at begge mine forældre lige fra de fandt sammen inderligt ønskede at få børn.

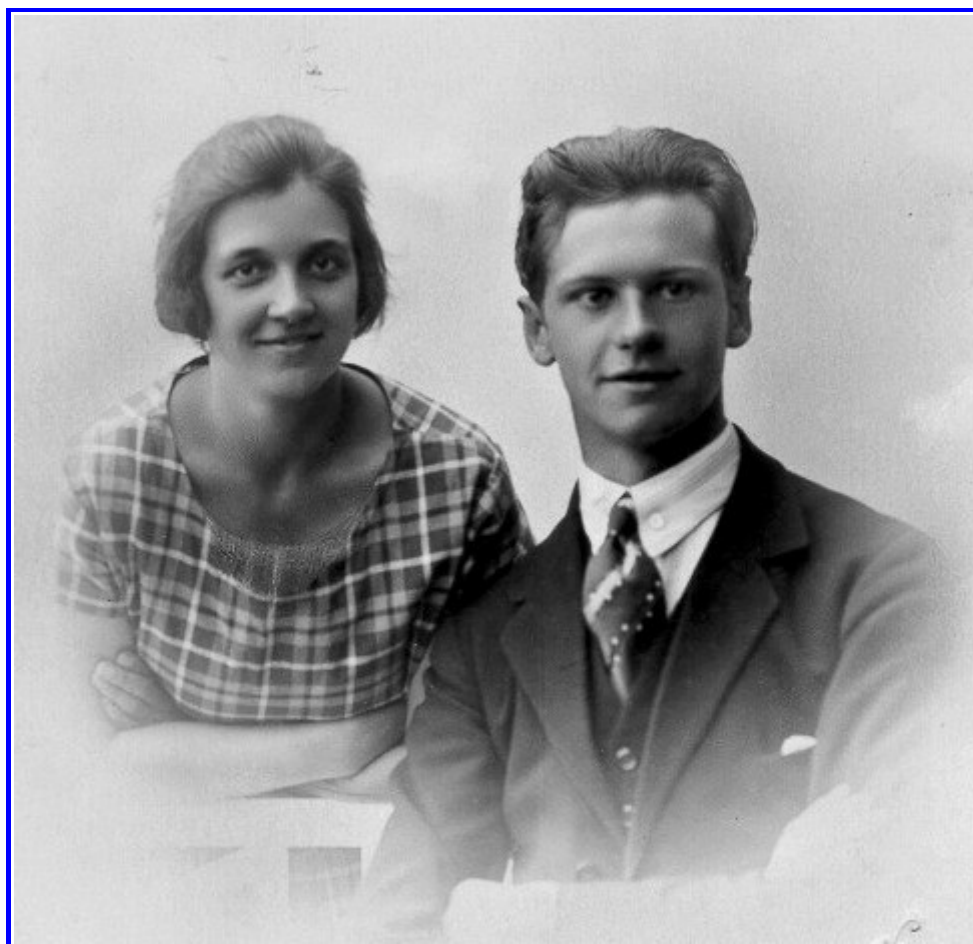
Hvor meget de diskuterede det, ved jeg ikke, men jeg kan huske at min mor har fortalt, at det var hårdt for hende at se hvor glad Far var for deres venners børn. Når hun nu ikke selv kunne give ham nogen.

Endelig da de havde været gift i over 10 år, var der en læge, der fandt ud af min mor havde "et problem". Det var vistnok en bagoverbøjet livmoder, men min mor var, måske som en rest af sin indremissionske barndom, yderst blufærdig omkring sin krop, og omtalte helst alt hvad der forgik syd for navlen i meget vage og florumvundne vendinger.

Men der var altså et problem og problemet blev rettet og Mor blev gravid. Og lykken ville ingen ende tage, men det tog den så alligevel for mor aborterede i 3. måned.

Denne ulykkelige hændelse kom i familiehistorien, med Mors sædvanlige omskrivninger, til at hedde "dengang Mor ikke fik Mette" .

Det var en ulykke så stor at de ikke engang kunne tale om det. Har Mor fortalt. Men selv om de ikke kunne tale, kunne de åbenbart noget andet, for indenfor et år blev Mor gravid igen og denne gang lykkedes det. Den 11/11 1941 blev min storesøster født og sammenlignet med det mirakel, trådte besættelsestidens uro og besværligheder helt i baggrunden.

Grenå og krig.

Da Mette var et halvt år, flyttede familien til Grenå, hvor min far var blevet ansat som skoleinspektør og Mor opgav herefter sit arbejde og helligede sig pasning af barn og mand.

Da jeg kom til 3 år senere blev der yderligere ansat en barnepige. De var så to voksne kvinder om at passe to børn. En situation jeg sommetider kom til at tænke på, da jeg var nyskilt, fuldtidsarbejdende og alenemor til to små børn plus et weekend barn. Men de havde selvfølgelig ikke nogen vaskemaskine.

Årene i Grenå var nok nogle af de bedste i Fars og Mors liv. Trods krig og besættelse. De var blevet forældre med stort F. Far trillede stolt rundt i byen med barnevognen, hvilket gav anledning til mange kommentarer – ikke alle positive. ”Tænk at skoleinspektøren.....”. Men Far viste stolt sit afkom frem og tog sig, dengang som altid, ikke af snakken. De fik også nogle af deres bedste venner i de år, bl. a. Eldrups som blev sommerhusnaboer og nogle af de vigtigste personer i min barndom.

Jeg læste for et stykke tid siden Jan Guillous roman ”Ikke at ville se”, der handler om en svensk-tysk overklassefamilies liv i Sverige under 2. verdenskrig. Bogen er blevet kritiseret for at give et urealistisk billede af hvordan en familie kunne gennemleve krigen, stort set upåvirket af den.

Jeg tror ikke at det er så urealistisk. Mine forældre var hverken uoplyste eller uinteresserede i, hvad der foregik ude i verden. Men tyngden i deres liv lå i deres arbejde, deres børn og deres samvær med venner. Selvfølgelig var de påvirkede af besættelsen, men i det store og hele havde de en dagligdag der fungerede, og et liv som de værdsatte.

Jeg ved at min far på et tidspunkt blev kontaktet af modstandsbevægelsen, men min mor modsatte sig, at han gik ind i noget som helst, der kunne være farligt for ham eller hans familie. Hun havde på det tidspunkt et lille barn ved hånden og et i maven og var ikke indstillet på at sætte familiens sikkerhed på spil.

Og Far fjede hende – som han i øvrigt næsten altid gjorde.

Tæt på kom krigen egentlig først, da den var ved at være slut, og Fars skole blev inddragt til lejr for nogle af de tyske flygtninge, der blev presset op gennem Jylland af fremadrykkende allierede tropper.

De var forsultne, lusede og udmattede. Mor var bange for smittefaren, for de bragte selvfølgelig alskens sygdomme med sig, og indskrænkede sig til at sende lidt ekstra mad og aflagt tøj over til skolen, men Mette, der var 3 år og den personificerede nysgerrighed, smuttede med Far over på skolen og besøgte tyskerne og var fuld af begejstring over arrangementet med ophængte tæpper mellem familierne. Og at hele familien sov i samme seng. Det kunne da ikke være mere hyggeligt. Hun foreslog endda sine forældre at de skulle flytte derover. Men det faldt nu ikke i helt god jord. Familien blev hvor den var.

Om at være et krigsbarn, et mirakel og en skuffelse.

Jeg blev født 3 måneder før krigen sluttede. Så jeg var altså et krigsbarn. En kendsgerning som jeg gerne pralede med over for mine mindre heldige kammerater. At være krigsbarn var lidt spændende og uhyggeligt, som om man havde været udsat for store farer og prøvelser, og jeg kunne da også diske op med en historie om, at min mor nogle nætter havde sat min vugge ind under en døråbning, fordi det skulle være det sikreste sted, hvis huset skulle blive bombet. Der faldt aldrig nogen bomber, men opholdet i døråbningen blev min eneste konfrontation med krigen.

I det meste af min barndom opfattede jeg egentlig mest krigen og besættelsen, som selvfølgelig stadig var meget nærværende for de voksne, som et fravær af noget, en lettelse over noget ondt der var overstået og og overvundet, en tro på at alt var godt nu. At det gode havde sejret.

Ud over at være et krigsbarn var jeg også et mirakel. At min far og mor efter alle de lange års venten endelig fik børn var et mirakel. Eller rettere to mirakler. Det var en kendsgerning i mit liv. Så sikker som den jord jeg gik på.

Begge mine forældre gjorde meget ud af at fortælle mig, at selv om Mette blev født først – og dermed kunne opfattes som det største mirakel, så var jeg et lige så stort mirakel og en lige så stor lykke i deres liv.

Mor skrev i Barnets Bog :” Din bog skal begynde med de samme ord som Mettes : ”Den dag du blev født var den lykkeligste dag i mit liv”.”

Fars måde at komme om ved det på var mere finurlig. Engang da vi gik en af vores mange ture, med min lille pote i hans store, altid varme, hånd, forklarede han mig, at da han var en stor dreng var hans fremtidsdrøm, at han en dag ville gå ned af gaden, og folk ville hilse på ham og sige til hinanden: ”Der går Overlærer Vind med frue og ældste datter”. Og den fremtidsdrøm var jo opfyldt nu. Han var ikke overlærer men stadsskoleinspektør, men det var jo endnu bedre, og ældste datter var jo Mette. Men for at hun kunne være den ældste måtte der jo være mindst en til – og det var altså der jeg kom ind i billedet. Drømmen var først blevet til virkelighed ved min ankomst.

Den måtte jeg nok tygge lidt på, og Far måtte uddybe og forklare, at en familie først var en rigtig familie, når der var to børn. Og det kunne han jo have ret i.

Men jeg blev nu aldrig helt fri for en fornemmelse af at Mette, når det kom til stykket, var det største mirakel i Fars og Mors liv. Lige meget hvad de sagde.

Men jeg var også en skuffelse. En stor skuffelse.

Mens Mor lå og fødte mig – jeg blev født hjemme – var Mette blevet passet hos nogle af Fars og Mors venner. Og da hun fik at vide, at hun havde fået en lille søster, blev hun fyr og flamme og kunne slet ikke vente med at komme hjem og lege med hende. Hun vidste præcis hvordan Lillesøster så ud. Hun lignede et glansbillede som Mette havde i sin glansbilledbog med lyseblå kjole og kys-mig-straks-hat. Og så snart de kom hjem til huset, løb hun ud til det sted under verandaen hvor hun selv plejede at lege, og hvor hun bestemt mente at Lillesøster måtte befinde sig.

Det gjorde hun så ikke, og i stedet blev Mette ført op til soveværelset og forevist noget i vuggen der mest lignede en fået kaninunge. En lillebitte for tidlig født fempunder, som ikke så ud til nogensinde at kunne komme ud og lege under verandaen.

Så Mette kastede et enkelt blik på skravlet, tog fru Højby i hånden og erklærede ”så kan vi godt køre igen”.

Men det varede nu ikke længe før skuffelsen fortog sig og søsterkærligheden tog over. Mor skrev i min bog om os, da jeg var i 6 måneders alderen :” Og hvor var du glad for Mette, hun kunne få dig til at klukle”.

Nu er vi 71 og 74 og det kan hun stadig. Der er ikke noget menneske i verden, jeg har leet så meget sammen med, som min storesøster.

Det er ikke meget jeg kan huske fra årene i Grenå – jeg var kun knap tre år da vi flyttede, så det meste af det, jeg ved, er ting som mine forældre eller min søster har fortalt. Hun var lige fyldt seks da vi rejste fra Grenå og kan huske mange ting fra vores liv der.

Blandt de ting hun fortæller er, at hun som en god storesøster gik tur med mig på Vestervej, da jeg var i toårsalderen og hun omkring fem. Vejen gik lidt nedad og når vi nåede ned for enden af den lille bakke nægtede jeg kategorisk at gå videre. Eller at gå tilbage. Eller at gå i det hele taget.

Overtalelse var umuligt, at efterlade mig midt på fortovet lige så umuligt, så Mette måtte tage fat under armene på mig og trække mig baglæns hele vejen tilbage til huset. Da jeg var ret stor af min alder og Mette meget lille, var det noget af en udfordring for både hendes armkræfter og søsterkærligheden – hvilket hun heller ikke undlod tage med i sin beretning, når hun senere genfortalte episoden. Men det tjener bestemt til hendes ros, at hun ikke bare lod mig sidde.

Mette var et livligt og udadvendt barn, som kendte alle naboerne på vejen og gerne gik på eventyr på egen hånd.

Et af hendes mere kreative påfund gik ud på at kravle op bag på mælkevognen og lade sig transportere rundt i byen.

Mælkevognen var hestetrukket og på ladet af den stod et par store mælkejunger med haner, hvor mælkeemanden tappede mælken ud til de koner og piger, der kom med deres mælkekander og spande, når vognen gjorde holdt. Bagpå var et lille trin, og der fandt Mette ud af at kravle op, og ved at holde godt fast i mælkehanerne kunne hun så køre med som blind passager.

Det vakte selvfølgelig en vis opstandelse i hjemmet, da barnet var væk og ikke lige til at finde de steder, hvor hun plejede at løbe hen. Og det var da også et held at hesten var langsom, og trafik på grund af efterkrigstiden vel nærmest ikke eksisterende, og at Mette var god til at holde fast.

I hvert fald slap hun godt fra eventyret og da både mælkeemanden og de fleste i byen kendte skoleinspektørens ældste, blev hun uden videre ståhej bragt hjem. Hvor mange gange hun gentog forsøget ved jeg ikke, men ideen var i hvert fald for god til kun at blive brugt en enkelt gang.

En af Mettes bedste venner i Grenå var "Gamle Jensen", en ældre enkemand, som boede lidt ned af vores vej. Mette besøgte ham flittigt, - der faldt vist tit et stykke kandis eller en sukkerknald af – og hun var især betaget af, at han stadig opbevarede den sidste pandekage, som hans kone havde bagt inden hun døde adskillige år tidligere. Tingesten kan ikke have været særlig appetitlig, men den blev både fremvist og betragtet med ærbødighed.

Jensen var gammel håndværker, og deltog som sådan i håndværkerforeningens julefest. Det år hvor Mette lige var fyldt 5, inviterede Jensen hende med til festen, og Mette var selvfølgelig straks med på ideen. Mor trak lidt mere på det, da hun blev spurgt, vidste ikke rigtig om hun kunne sende en 5 årig af sted på den måde, men Jensen erklærede med stor højtidelighed: "Hun er min DAME"

Og så var der jo ikke så meget mere at diskutere, og Mette og Gamle Jensen drog af sted til julebal, hånd i hånd og i stiveste puds.

En af de få ting som jeg selv husker fra Grenå er, at jeg får en ny seng. Jeg har et billede af, at jeg sidder sammen med min mor uden for huset, og en lille lastbil bakker ind og to mænd løfter en seng ud. En fin ny umalet fyrretræsseng og Mor forklarer at det er min seng, fordi jeg er blevet for stor til den lille bambusseng jeg ellers har ligget i.

Hun viser mig at sengen kan trækkes ud og blive længere efterhånden som jeg vokser.

Det næste jeg husker er, at Mor sidder med et tørklæde om hovedet og aviser på jorden og maler sengen blå. Hun har skilt den ad i to stykker, hvilket bekymrer mig lidt, men hun forklarer at den nok skal blive sat sammen igen, inden jeg skal i den.

Den blå seng bliver en del af min barndom, og den vokser ganske rigtig med mig lige indtil det tidspunkt, hvor jeg, ved at stemme hænder og fødder mod endestykkerne, kan få den til at gå fra hinanden på midten, så madrassen, sengetøjet og jeg kommer til at ligge i en slags V mellem de to dele af sengen.

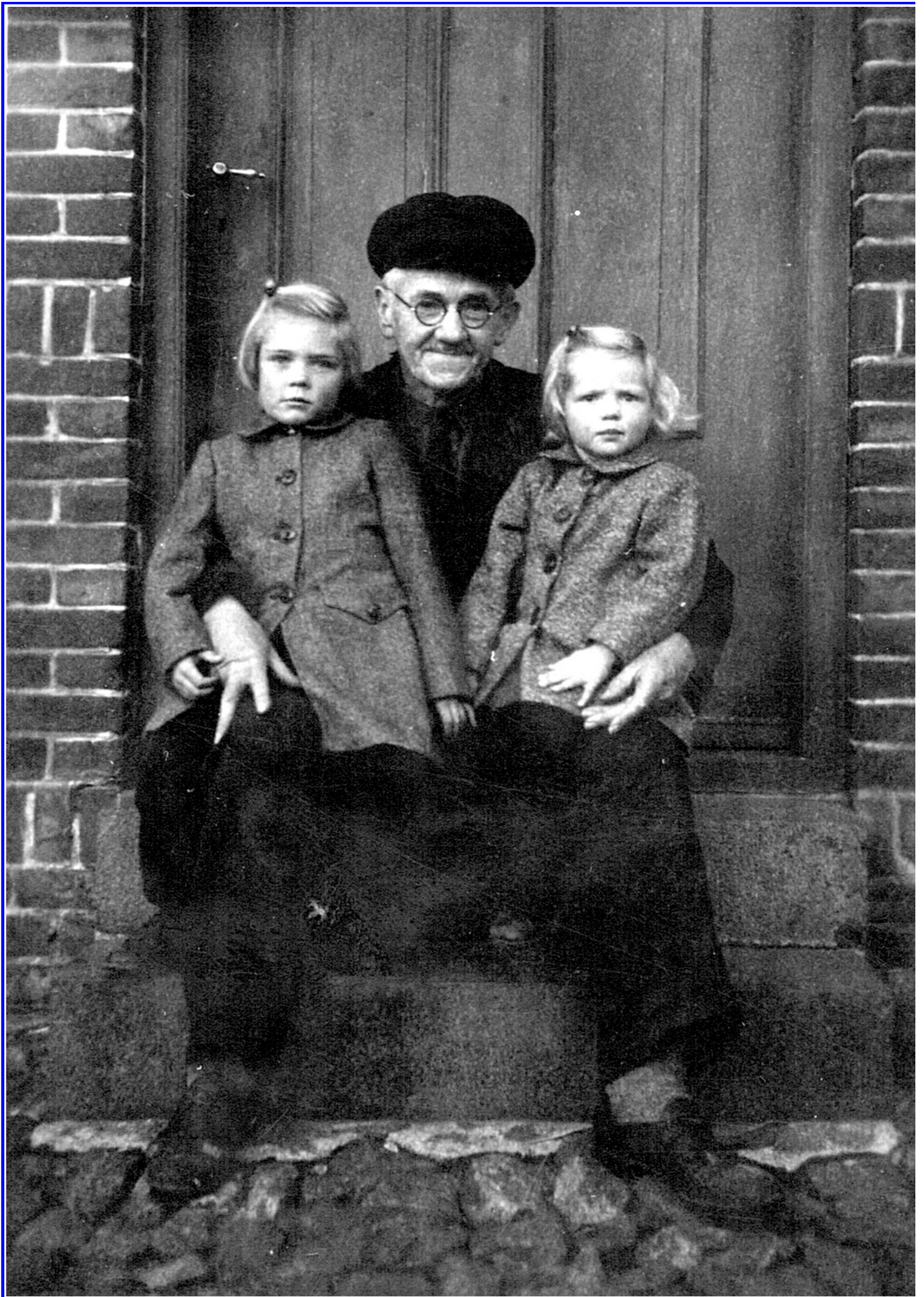
Tricket har jeg selvfølgelig lært af min søster, som lige er kommet ud af sin udtræksseng og det er enestående effektivt til at påkalde Mors eller Fars opmærksomhed på et tidspunkt, hvor jeg burde sove – især hvis der er gæster: "Moar – min seng er gået i stykker igen!" Det varer ikke så længe, inden sengen bliver erstattet af en mere moderne briks, som er vældig smart, men ikke giver helt den samme fornemmelse af tryghed og ro som de blåmalede sider i udtrækssengen.

Den sidste ting jeg husker fra Grenå-tiden er selve den dag vi flytter. Det jeg husker er egentlig bare at min søster og jeg sidder på det nederste trappetrin og venter på flyttebilen, og at det på en eller anden måde er noget vældig stort at flytte.

Selve flytningen husker jeg intet om, heller ikke at der skulle være vemod eller sorg, eller for den sags skyld spænding eller glæde, forbundet med flytningen. Jeg er meget lille – ikke 3 år endnu, hele min verden består af Far, Mor og Mette, og hvis de har besluttet at flytte – ja så flytter jeg med.

Roskilde

Vi flyttede til Roskilde i 1947, fordi min far var blevet opfordret til at søge - headhunted til - ville det hedde i dag – stillingen som stadsskoleinspektør, som var kombineret med at være skoleinspektør på Realskolen, den skole som min far havde været ansat på indtil 1942.

Det var selvfølgelig et vældigt karrierespring for den 42årige, og yderst ærefuldt på denne måde at blive håndplukket til stillingen, så selv om familien trivedes godt i Grenå, kom det vist aldrig på tale ikke at følge opfordringen.

Man kan jo godt undre sig over, hvordan den pinagtig generte elektrikerlærling havde udviklet sig til en – efter alles udsagn - enestående dygtig og afholdt lærer og en person, der havde de egenskaber der skulle til, for at lede det kommunale skolevæsen i en større provinsby.

Han må være vokset med opgaven, og rollen som underviser var nok også som skræddersyet til ham. Men jeg tror også at det handlede om at Far var en person, der befandt sig bedst i den rigtige ende af fødekæden.

Han var utvivlsomt en udmærket leder, ligesom han var en god lærer. Han var venlig, tålmodig og indsigtfuld og behandlede andre mennesker med respekt. Men jeg tror aldrig at han havde det særlig godt med selv at blive ledet af andre. Han havde intet problem med at acceptere at andre havde kompetencer, som han ikke selv besad. Men den form for magt som knytter sig til stilling eller status, fik han det aldrig godt med, og det var nok ikke uden grund at han ville være blevet militærnægter, hvis han ikke havde haft det held at blive kasseret ved sessionen. Militæret med dets strenge rangorden og magtfordeling havde helt sikkert ikke været Karl Jakobs kop te. Ud over at han altså var erklæret pacifist.

Så vi flyttede til Roskilde og ind i huset på Frue Kirkestræde.

Huset var stort. Jeg har ladet mig fortælle, at det oprindeligt var en gammel skole, og det lå lige over for Allehelgens skole hvor jeg senere fik min skolestart og kun et enkelt hus fra Realskolen som var "Fars skole".

Huset var i 3 etager plus kælder og blev, da vi flyttede ind, stadig opvarmet med kakkelovne.

I stueetagen var der indrettet en lille lejlighed til fru Kristensen, som vi altså overtog sammen med huset. Hun var ikke lige min yndlingsperson. Hendes stue var indrettet med en masse fotografier af hendes børnebørn og en sort hestehårsofa, som var yderst ubehagelig at sidde på. For det første kradsede betrækket modbydeligt, især om sommeren når man havde bare ben under de korte skørter, og for det andet havde den en forkert facon og var så glat, at man umuligt kunne sidde stille på den, fordi man hele tiden var ved at glide ned. Og så fortalte hun altid om børnebørnene på billederne, som tydeligvis var usammenlignelig mere velopdragne og opvakte end vi var.

Måske var de bare bedre til i at sidde stille på hestehårsofaen.

Så jeg var ikke vild med at blive passet af fru Kristensen.

Langt bedre var det, når vi blev passet af hendes søster Olivia. Som vi bare skulle kalde Olivia, og som havde gråpærer med fra sin have, som hun skrællede til os, og som var de sødeste pærer i verden. Desuden havde hun ingen børnebørn, men fortalte historier eller læste højt for os af en eventyrbog, som hun havde med i tasken.

Fru Kristensen hjalp i øvrigt – måske som en del af huslejen-, min mor med "det grove", blandt andet storvasken, som foregik i kælderen i en stor gruekedel. Det var hårdt arbejde for de to kvinder, og når tøjet var vasket og hængt op på snore i den lille gård bag huset, slappede de af med kaffe og kanelbrød. Kanelbrødet smagte fantastisk. Det var flettet ovenpå og smagte af creme og kanel og den glasur der lå på toppen.

Når jeg engang imellem – alt for sjældent - smager et rigtigt stykke kanelbrød, får jeg et billede af de store hvide lagener, der hænger på snore med rigtige tøjklammer af træ og bliver holdt oppe af træstænger med et hak foroven, som bliver sat skråt ned i jorden. Og jeg kan mærke duften af linned, der tørrer i snoren og blander sig med lugten af mors og fru Kristensens kaffe og smagen af kanel.

I stueetagen over for Fru Kristensens lejlighed lå børneværelset og Mors og Fars soveværelse. På førstesalen lå stuerne. Den lille stue blev også kaldt Fars stue eller kontoret, fordi Fars store skrivebord og bogreolerne stod her.

Den store stue havde to sofagrupper, den store og den lille. Her stod også klaveret og et meget smukt sammenklappeligt spillebord, som blev brugt til bridge aftener, og Mors sybord og et par smukke gamle stole.

Spisestuen havde blåmønstret linoleum på gulvet, som man kunne glide på på strømpefødder, og et rundt bord der kunne trækkes ud, når der kom gæster.

Køkkenet havde gasbord med gasapparater, og et stort spisekammer – køleskab var jo noget der lå langt ud i fremtiden.

På 2. sal lå ud over loftsrummet tre værelser, toilettet og badeværelset, som indeholdt både et stort badekar og en kakkelovn med vandvarmer, som der skulle tændes op i i god tid, inden man skulle have et bad.

Det ene af de tre værelser blev kaldt Farfars værelse, for det var der Farfar boede, når han besøgte os. Det var også på det værelse at min far sov sin middagslur hver dag mellem 17 og 18. Når han skulle vækkes, blev der båret en kop med et gråligt pulver opløst i vand op til ham, "Fars pulver" som han tog for "sur mave". Det er fra ham jeg har arvet min overproduktion af mavesyre.

Det blev ofte betroet mig at bære koppen op til Far og jeg smagte et par gange på det grålige fluidum på vej op ad trappen. Det smagte modbydeligt, men Far tømte, til min udelte undren, altid koppen i et par slurke efterfulgt af et højlydt "Ah!"

I begyndelsen af 50-erne blev hele huset renoveret. Fru Kristensen og hestehårssofaen flyttede ud og centralvarmen flyttede ind. Lejligheden i stueetagen blev inddraget til et nyt badeværelse, et værelse som Mette flyttede ind i, og en stor entre som Mor i et af sine fisefornemme øjeblikke forsøgte at omdøbe til "Hallen".

Det slog nu aldrig rigtig an. Entreen vedblev at være en entre, også selv om der flyttede en kommode med tilhørende spejl og et par kurvestole og et lille bord ind i den. Ved samme lejlighed blev den store stue forsynet med en åben pejs, og klaveret forvist til børneværelset.

Familien disponerede nu over et hus med 10 værelser, to badeværelser plus det der hed "Fuld Kælder".

Kælderen var i øvrigt et kapitel for sig. Den var lidt uhyggelig. Trappen derned var stejl, og under trappen var der en stor kasse, hvor der blev opbevaret kartofler, så der altid lugtede fugtigt og jordagtigt. Der var et rum hvor gruekedelen stod, og et hvor Mor opbevarede syltetøj og henkogte frugter. Der var også et par opbevaringsrum eller pulterrum. Jeg satte en ære i ikke at være bange for kælderen, fordi Mette var det. Det var et af de få punkter hvor jeg kunne hævde mig i forhold til hende og være "stor". Det andet punkt var den daglige skefuld levertran. Den smagte virkelig modbydeligt og sad i munden længe efter, også selv om man drak vand bagefter. Og så bøvsede man af den hele dagen. Mette protesterede og ville ikke tage sin levertran, så jeg spillede tapper og tog den uden at kny, bare for at vise hvor stor jeg var.

Men kælderen fik Mette i øvrigt senere et mere afslappet forhold til, da hun insisterede på at bruge et af kælderrummene som klubværelse for en eller anden hemmelig klub, som hun havde lavet med nogle af sine veninder. Hvorfor de absolut skulle sidde i et fugtigt kælderrum, når huset var fuldt af værelser, skal man vist være barn for at kunne forstå, men de startede i hvert fald med at samle malingsrester sammen fra nogle af forældrene. Malingen var i alle mulige farver, og da de havde blandet det hele sammen, havde det nærmest samme farve som det man kaster op, når man har fået for meget is og lagkage og rød sodavand. Men malet blev der. Og når jeg en sjælden gang fik lov at kigge derind, kunne jeg kun undre mig over at nogen overhovedet havde lyst til at opholde sig derinde. Selv om man var med i en hemmelig klub.

Hvor længe klubben bestod har jeg ingen anelse om, men jeg har en fornemmelse af at det ikke varede så længeinden klubben flyttede ud og hylderne med henkogt frugt flyttede ind i rummet igen.

De første år i Roskilde gik jeg hjemme og blev passet af min mor. Børnehaver fandtes på den tid, men de var relativt sjældne og i hvert fald ikke noget der blev brugt af mødre, der som min havde mulighed for at gå hjemme og passe deres børn, indtil de skulle i skole.

Jeg var frygtelig morsyg som lille. Gik helst i hælene på hende konstant, og brød mig ikke om at blive passet af andre eller at være hjemme hos andre børn for at lege, ikke engang hos naboen. Jeg ville helst være i mit eget hus og min egen have. Og med Mor i nærheden.

Min morsyge gav anledning til min første oplevelse af et alvorligt dilemma, som jeg skulle tage stilling til.

Jeg er omkring 3 år gammel, og vi er ude at besøge nogle af Fars og Mors bekendte i en stor have med frugttræer. Der er et par børn nogenlunde på vores alder, og mens de voksne drikker kaffe, bliver der åbenbart snakket om min "morsyge", måske fordi jeg insisterer på at sidde ved siden af hende.

Og så hører jeg min ellers så elskelige Far sige: "Hun er ligesom en lille hale. Prøv at rejse dig op og gå Karen". Jeg er pinagtig klar over at det er mig de snakker om, og at det er en slags prøve jeg bliver sat på, og at de alle sammen vil begynde at le, hvis jeg løber efter min mor. Og Mor rejser sig og begynder at gå. Jeg sidder lidt, fuldstændig fortabt i dilemmaet, skal jeg lade Mor gå eller skal jeg løbe bagefter og blive grinet af. Det varer nok ca 5 sekunder inden jeg rejser mig og piler bagefter min mor. Hellere blive grinet af end risikere at miste sin mor i en stor fremmed have.

Ingemette

I de år hvor jeg gik hjemme inden jeg skulle i skole var min bedste veninde Ingemette.

Ingemette kom ind i mit liv sammen med sin mor, som regelmæssigt kom og drak formiddagskaffe sammen med min mor. Jeg kan faktisk huske første gang de kom, og Ingemette og jeg blev overladt til os selv i børneværelset, mens de voksne gik ovenpå. Jeg husker at jeg ikke anede hvad jeg skulle sige til den fremmede pige, der åbenbart var lige så utilpas ved situationen som jeg var.

Men på en eller anden måde må vi være kommet over det, for i de næste år legede vi næsten daglig sammen. Sommetider var hendes mor med, men som regel blev hun hentet og bragt. Vores leg foregik næsten altid hos os, mest fordi jeg var så usandsynlig pjevset med hensyn til at skulle lege andre steder end hjemme hos mig selv, og kun kunne overtales til det, hvis Mette gik med. Ingemette havde ganske vist en storesøster, Kirsten, som Mette engang imellem legede med, men det store venskab var der ikke tale om, så det var kun ved sjældne lejligheder at hun kunne lokkes med ned til familien Poulsen.

Fordelen ved at lege hjemme hos os var også at jeg som regel havde børneværelset for mig selv om formiddagen, så vi kunne lege i fred.

Noget om legetøj

Når jeg ser på de bunker, kasser og kurve fulde af legetøj som mine børnebørn er i besiddelse af, så forekommer det udbud der var i Frue Kirkestræde ret beskedent. Og vi hørte jo da til de privilegerede. Men legetøj var formodentlig langt dyrere dengang, meget af det var håndlavet og, før plastikkens indtog på verdensscenen, også dyrere i materialer.

Mette og jeg havde hver et stort fint dukkehus, som vi havde arvet fra vores kusiner på mors side. Det vil sige arvet dem havde vi åbenbart ikke, for da kusinerne, som var betydelig ældre end os, selv fik børn måtte vi aflevere dukkehusene igen – ikke uden et par syrlige kommentarer fra Mor om Mosters mangel på gavmildhed.

Dukker havde jeg naturligvis også. Der var en lille dukke af noget der hed jernporcelæn- Den var meget tung og hård, og havde arme og ben der kunne bevæges. Den havde også hår der var støbt og malet i facon som en, dengang meget moderne- "prinsessekrølle", så jeg kaldte den i Benedikte efter den midterste af prinsesserne. Det må have været i en af mine kortvarige royalistiske perioder.

Jeg havde og så en celluloid dukke som jeg kaldte Per, og til den knytter der sig en helt speciel erindring. Jeg havde set dukken i vinduet i legetøjsbutikken og jeg syntes at det var den sødeste dukke, jeg nogensinde havde set. Det må have været om sommeren, der var i hvert fald endeløst langt til både jul og fødselsdag. Og jeg ved at det var helt uden bagtanker, at jeg kom hjem og begejstret fortalte min mor om dukken. Og jeg tror ganske roligt at jeg kan sige, at jeg aldrig er blevet mere overrasket end da Mor sagde: "Nå, men så må vi vel hellere gå ned og købe den til dig". Jeg troede ganske enkelt ikke på det, før jeg stod i butikken med dukken i armene, og jeg tror næsten ikke at jeg kan huske at jeg har været mere glad. Gaver i utide var bestemt ikke noget man dyrkede i det Vindske hjem.

Senere fik jeg også en gummidukke, som kunne tåle vand og som man kunne give vand i en sutteflaske, som den så tissede ud af et hul midt på ryggen. Det var før de anatomisk korrekte dukkers tid. Gummidukkerne kom let til at lugte lidt grimt, hvis man ikke sørgede for at de blev ordentligt tørre inden i, så sommetider måtte hovedet af og dukken ligge til tørre på radiatoren natten over. En jul overraskede Far og Mor os med store "glasdukker". De var trods navnet lavet med en stof krop og med porcelænshoved og arme og ben. Det var en meget fin gave, og vi fik selvfølgelig alle mulige advarsler om at passe på dem, porcelænsdelene kunne let gå i stykker, hvis man tabte dukken eller stødte den ind i noget. Jeg fik sommetider lov til at låne Mettes dukke, når jeg havde Ingemette eller andre legekammerater på besøg, og så skete det, der ikke måtte ske. Jeg fik slået hovedet på Mettes dukke i stykker. Jeg blev så ked af det at jeg ikke engang tror at det var nødvendigt at skælde ud. Dukken fik et nyt hoved, sådan et kunne man købe i "Strøgbazaren", men det var ikke magen til det originale, og jeg syntes ikke at det var nær så pænt. Mette var vist ret ligeglad, hun var måske ved at være lidt for stor til dukker på det tidspunkt, men jeg plagedes af dårlig samvittighed, hver gang jeg så på den stakkels dukke.

Jeg havde også en meget fin dukkevogn. Den var hvid og lavet af træ og med læderkaleche som en rigtig barnevogn. Jeg ved at Mette var misundelig på mig for den dukkevogn, for hun havde i årevis ønsket sig sådan en, men nu syntes forældrene åbenbart at hun var blevet for stor, og så fik jeg en i stedet. Og det kunne jo med en vis ret siges at være en uretfærdighed.

Men egentlig legede jeg mere med mine tøjdyr end med mine dukker. Jeg havde en større samling som blandt andet omfattede en plysabe, en stofelefant som en eller anden havde givet mig da jeg blev født, en velourkanin som egentlig var Mettes og en kat med grønne øjne. Og en giraf som havde stort besvær med at holde hovedet oppe. Jeg elskede mine tøjdyr, men mest af alt elskede jeg min lille røde bamse.

Den fortjener faktisk et kapitel for sig selv. Mette strikkede den til mig da hun gik i 2. klasse, så jeg må have været omkring 5 år da jeg fik den. Den var uden sammenligning mit kæreste legetøj. Eller mere end det, den var ikke et legetøj, den var min bedste ven. Jeg havde den med overalt, og det var en stor overvindelse da jeg begyndte i skolen, og måtte lade Bimse blive hjemme. Og grænseløs var min sorg da jeg en dag, da vi havde været på tur i Boserup skov, opdagede at bamsen var faldet ud af min lomme og var forsvundet. Det var en katastrofe af fuldstændig uoverskuelige dimensioner.

Mine forældre forstod situationens alvor. Far tog tilbage til skoven – det må have været på cykel, for det var før vi fik bil. Han gik hele turen igennem, med der var ingen bamse. Mor tilbød straks at strikke en ny til mig – men hvordan erstatter man det uerstattelige. Om aftenen var det umuligt for mig at falde i søvn uden bamsen, og det endte med at jeg fik lov til at ligge på sofaen i stuen, opløst i gråd og elendighed. Det var alligevel Mette, der fik løst lidt op for situationen, da hun satte sig på kanten af sofaen og fortalte mig, at bamsen nu var blevet til en Tarzanbamse ude i skoven, og når vi kom derud næste gang, ville vi måske se den svinge sig fra træ til træ, mens den råbte "juh hu..."

Det billede fik tårestrømmen til at stoppe, for det var nu alligevel lidt sjovt at tænke på.

Hvordan det nu gik til så strikkede Mette eller Mor en ny bamse til mig, som overtog den gamles plads og identitet. Og som i øvrigt er et af de få stykker legetøj fra min barndom, som jeg stadig har.

Tilbage til Ingemette.

Når vi ikke legede, tegnede vi. Vi havde blandt andet en musefamilie, som vi tegnede mange billeder af og fortalte hinanden historier om. Eller vi legede med påklædningsdukker. Det er en skam at det ikke er så moderne mere, for det var rigtig sjovt at finde på nyt tøj til dukkerne, og let at lave en hel garderobe på en formiddag. Og Ingemette var helt klart bedst til at tegne de fine kjoler, selv om jeg nok var bedre til at få ideer og finde på dem.

Ingemettes far husker jeg som en stor lidt højrøstet mand, som jeg var lidt bange for. Det gjorde det ikke bedre at han var tandlæge, skoletandlæge endda, og det endelige dødsstød fik min tillid til ham, da han engang trak en mælketand ud på mig, som der var gået betændelse i, og endda hævdede at det ikke gjorde ondt. Det gjorde afsindig ondt, og mit forhold til Ingemettes far var ødelagt for altid.

Ingemettes mor husker jeg som en stilfærdig og blid kvinde, der aldrig hævdede stemmen meget over en hvisken. Hun havde "noget med nerverne", noget man ikke snakkede ret meget om dengang – i hvert fald ikke når børnene hørte på.

Der var både noget godt og noget dårligt ved at lege med Ingemette. Det gode var at hun næsten altid lod mig bestemme, hvad vi skulle lege og udfyldte de roller, som jeg tildelte hende. Og så at hun var god til at tegne.

Det dårlige var at hun kunne binde sit forklæde på ryggen, på et tidspunkt hvor jeg endnu knap nok kunne binde mine sko. Det var en stor ydmygelse at hun skulle hjælpe mig med at binde både forklædet og skoene, selv om hun aldrig vigtede sig med det. Det andet dårlige var at hun faktisk var det meste af et år ældre end mig, hvilket blev pinagtig tydeligt, da hun begyndte i skole et år før mig.

Det var så pinligt og ydmygende, at jeg i en periode slet ikke ville lege med hende. Men jeg må jo være kommet over det, for jeg husker at hun tit kom hen og legede med mig om morgenen inden hun skulle i skole, når hun først skulle møde kl. 9. Vi blev selvfølgelig tit så opslugt af legen at det var svært at huske på tiden. Og Mor måtte mere end én gang følge Ingemette over på skolen og forklare en lærer, hvad der havde forsinket hende

Jeg kan huske at noget af det, der undrede mig ved Ingemette var at hun var bange for lægen. Det var fordi han altid sagde at hun var for tyk, betroede hun mig. Jeg opfattede aldrig Ingemette som tyk. Jeg syntes at hun var mægtig pæn, især var jeg betaget af nogle fine små ar – vistnok efter skoldkopper - som hun havde på den ene kind. Jeg syntes at de lignede aftryk af små blomsterblade og ønskede mig inderligt nogle magen til.

Mit venskab med Ingemette var en vigtig del af min tidlige barndom, og jeg har tit senere tænkt på, hvad der egentlig blev af hende.

Vores kontakt blev sjældnere, da jeg også kom i skole, og vi begge fik nye veninder. Og da hun et par år senere flyttede ud til udkanten af Roskilde, så vi skulle med bussen for at besøge hinanden, blev vores kontakt efterhånden temmelig sporadisk, selv om jeg stadig betragtede hende som en nær og tryk veninde.

Jeg tror nok at vores kontakt helt ophørte, da Ingemettes mor i en periode var indlagt for "det der med nerverne", og min mor i den forbindelse tog hendes far i skole, og bebrejdede ham at han brugte for meget af sin tid på at leve livet – og måske også på andre damer – og ikke tog sig nok af sine piger.

Det tilgav han hende vist aldrig rigtig, og kontakten mellem de to familier blev åbenbart efterhånden så anspændt at den helt gled ud. Og dermed forsvandt min første og bedste Roskilde veninde også ud af mit liv.

Noget om Farfar

Det er selvfølgelig yderst vanskeligt at tidsfastsætte barndomserindringer. Meget af det jeg husker er jo ikke enkeltepisoder men forløb, måske over mange år. Som venskaber, naboer, skolegang osv. Andre ting har gentaget sig så mange gange, at den ene gang ikke længere kan skelnes fra den anden, som det at rejse på sommerferie, jul og fødselsdage.

Men nogle ting kan jeg med nogenlunde sikkerhed fastslå tidspunktet for. F.eks. ved jeg at min farfar døde kort før jeg fyldte 5 år, så de minder jeg har om ham, ligger inden 1940'erne bliver til 1950'erne.

Min søster har fortalt at min kommentar, da jeg hørte at vores farfar var død var: "Det var ærgerligt, han gav altid sådan nogle gode mellemstore gaver". Jeg tror ikke at den noget kyniske bemærkning skyldtes at jeg ikke holdt af min farfar, men det var faktisk noget af det jeg værdsatte hos ham, at han var god til at give mig det, jeg ønskede mig.

Det er jeg husker tydeligst er en billedbog, som jeg fik til jul, da jeg var knap 4 år gammel.

Jeg går med Farfar i hånden ned af Snæverstræde. Jeg kan godt lide følges med Farfar, for han er ikke så høj som Far, som det godt kan være lidt svært at nå op til, og han går ikke så hurtigt som mor, som det godt kan være lidt svært at holde trit med.

Så vi trisser altså ned af Snæverstræde vi to, og lige før hjørnet ud til Algade hænger boghandlerens udstillingsskab. Og i det skab befinder sig bogen "De elleve smaa grise". Vi står længe og kigger på den, og jeg forsøger efter bedste evne at forklare Farfar, at det er meget vigtigt for mig at få netop den bog.

Og det må være lykkedes, for da det bliver juleaften ligger bogen under træet. Jeg kan stadig mærke i min mave hvor glad jeg bliver. Og endnu bedre bliver det, da Farfar læser bogen for mig. For det er den bedste bog i verden. Den handler om de 11 små grise, som bliver født og bor hos deres mor på en gård ude på landet. Da grisene bliver voksne, flytter de alle hjemmefra og ind til byen. En dag får Mor gris så den ide at besøge dem alle sammen, for at se, hvordan de har det. Og de har det næsten alle sammen godt, en er f.eks. blevet postmester og en anden damefrisør. Men den allermindste gris har det slet ikke godt, den bliver holdt fanget i en kælder hos nogle onde mennesker.

Så Mor gris tager den lille gris med sig hjem igen, og den kommer igen til at leve lykkeligt som kælegris hjemme hos sin mor.

Den slutning er lige vand på min mølle.

Det er trygt og trøsterigt at vide. At hvis verden er for stor og ond, så kan man altid bare komme hjem til sin mor igen og blive kælegris.

Jeg elskede den bog så højt, at jeg snart kunne den udenad, og det var ved hjælp af den og "Frøken Brillers Skole" at jeg som 5 årig knækkede koden, og lærte mig selv at læse.

Jeg tror ikke at det var ret ofte vi havde besøg af Farfar, rejsen fra Fyn var lang og besværlig dengang, og jeg kan kun huske et enkelt besøg hos ham i hans hus på Fyn.

Det husker jeg til gengæld, af flere grunde, ganske tydeligt.

Der var både noget godt og noget dårligt ved at besøge Farfar. Det gode var, at han havde en lille hund. Den var sort og hvid og meget klog og kunne gøre kunster. Når Farfar lagde en sten i et lille indhak på husmuren og sagde "Tag den" med udpræget fynsk accent, så sprang hunden op – meget højere end den selv var - og tog stenen. Det var vi selvfølgelig vældig imponerede af, og vi fik selv lov til at lægge stenen og sige "tag den", indtil det arme dyr må have haft krampe i bagbenene.

Det dårlige ved at besøge Farfar var, at hans husholderske lavede verdens dårligste havregrød. Jeg elskede ellers min morgenhavregrød og spiste den med stor appetit, men den grød, der blev serveretovre hos Farfar var ikke blot klumpet og ulækker, den var også brændt på og smagte modbydeligt.

Mor pressede mig for almindelig høfligheds skyld til at spise nogle skefulde af snakket, hvilket jeg som det relativt velopdragne barn jeg var, gjorde, men jeg kan med fuldstændig sikkerhed sige, at jeg ikke har rørt havregrød siden.

Det var også mens vi besøgte Farfar at den store begivenhed i mit liv, som senere i familiehistorien kom til at hedde "Den gang Bodil blev væk" fandt sted.

Mette og jeg er gået ind i huset ved siden af Farfars, for at lege med nogle nabobørn. Det varer selvfølgelig ikke længe inden jeg vil tilbage til min mor, og Mette som slet ikke er færdig med at lege, instruerer mig i, at jeg bare skal gå ud af havelågen og så langs med hækken og ind ad den næste låge.

Det skulle jo ikke være så svært selv for en treårig, men på en eller anden måde får jeg ikke drejet ind ad lågen til

Farfars have, men fortsætter ud af vejen. Først følger jeg hækken som jeg har fået besked på, men på et eller andet tidspunkt slipper hækken op, og der er hverken huse eller haver langs med vejen kun en bar mark – og en endeløs grusvej. Og jeg går og går og går og går, og vejen er endeløs, og tårer og snot løber ned over ansigtet på mig.

Jeg går op ad en lille bakke og pludselig kan jeg se to store drenge komme imod mig. I hvert fald store i forhold til mig. Den ene cykler, den anden går ved siden af. Store drenge er ikke lige det i verden jeg er mest tryk ved. Men jeg tænker "mon de vil hjælpe mig". Jeg kan tydelig høre spørgsmålet inde i mit hoved, samtidig med at jeg ved, at jeg ikke selv tør gå hen og snakke med dem. Men drengene standser og hjælper mig. Jeg bliver løftet op på cykelsadlen, og den ene holder fast i mig mens den anden trækker cyklen. Det næste der sker er, at jeg sidder i et stort lyst køkken, og en venlig dame giver mig mælk og småkager.

Hvordan jeg bliver afhentet, og lettelsen ved at blive genforenet med min familie husker jeg intet om. Og hvor lang tid min udflugt varede, aner jeg ikke. I min oplevelse var både vejen og tiden endeløs. Men det har nu næppe drejet sig om mere end en halv times tid – hvis man skal dømme efter den mangel på panik som mine forældre udviste, når vi senere snakkede om episoden.

Jeg har tit tænkt på, hvorfor jeg husker denne begivenhed så tydeligt. Og også hvorfor den har den særlige karakter for mig. For man skulle jo tro, at det at blive væk fra sin familie, oven i købet et helt fremmed sted, ville være nogenlunde det værste der kunne overgå en lille morsyg, overbeskyttet pjevs som mig, men det jeg husker bedst, og det der giver farve til erindringsbilledet, er den lettelse der var i, at nogle vildfremmede mennesker kom mig til hjælp, sådan helt uden videre.

Jeg er sikker på at min grundlæggende tillid til andre mennesker fik et ordentligt boost opad ved den lejlighed.

Farfar døde som nævnt kort før jeg fyldte 5 år, og det jeg husker bedst fra den tid er, at jeg for første og, tror jeg, eneste gang så min far græde. Det gjorde betydelig mere indtryk på mig end tanken om, at Farfar var væk.

Min far bar ikke sine følelser uden på tøjet. Han var sjældent overstadig, endnu sjældnere vred eller ophidset. Næsten aldrig ked af det. I hvert fald ikke udenpå.

Opdragelsen i form af skæld ud, og fra tid til anden et rusk eller et hårdt tag i armen, stod min mor for.

Noget om afstraffelse

Korporlig afstraffelse var på det tidspunkt ikke blot tilladt, men blev af mange anset for at være en nødvendig del af børneopdragelsen.

Min far forsøgte sig kun en enkelt gang i den disciplin, med, tør man nok sige, meget begrænset succes.

Vi sidder ved aftensmaden. Der er en blåternet dug på det runde bord, min søster sidder over for mig, Far og Mor på hver sin side af mig.

Jeg er ikke ret stor – det er ikke længe siden at jeg er flyttet ud af den høje stol og ned på en almindelig voksenstol. Og nu har jeg så fundet ud af, at jeg kan vippe på stolen ved at stemme knæene mod en kant under bordpladen. Så jeg vipper.

Mor siger at jeg skal sidde rigtigt på stolen, men jeg er meget optaget af min nye færdighed og vipper videre. Og vipper og vipper. Men så er det ved at gå galt, jeg kan mærke at stolen er ved at vippe for langt bagover. Og i forskrækkelse over det, griber jeg fat i dugen, der begynder at glide faretruende ud mod bordkanten. Katastrofen bliver afværget ved at Far tager et fast tag i mig og Mor et fast tag i dugen, men nu er Mor rigtig gal og siger noget til Far om at nu er det hans tur, nu må han tage sig af afstraffelsen.

Så Far trækker mig med ud i køkkenet og til min udelte overraskelse giver han mig et klask i numsen. Min forargelse kender ingen grænser. Jeg kan ikke selv huske, hvad jeg siger, men min søster fortæller, at de inde fra stuen kan høre mig råbe: "Hvad er det du gør. Slår du, er du rigtig klog. Det gør da ondt".

Formålet med legemlig afstraffelse er i hvert fald gået fuldstændig hen over på hovedet mig. Mor og Mette sidder selvfølgelig og dør af grin inde i spisetuen, da Far opgiver projektet og haler mig tilbage igen. Jeg er mest forvirret og forstår ikke, hvad det er, der er så sjovt. Men min søster har senere fortalt, at det var en af de få gange hvor Far blev sur på Mor og sagde noget om at for eftertiden måtte hun selv revse sine unger, hvis de skulle revses.

Men det varede nu ikke længe før Mor, som altid, fik ham med på morskaben og hans første, sidste og eneste forsøg på fysisk afstraffelse endte som en af familiens mange grinehistorier.

Noget om efterkrigstid og Richs

Når man tænker på efterkrigstiden, tænker man vel nærmest på den sidste halvdel af fyrrerne, og de fleste forbinder vel den periode med varemangel, rationeringsmærker og erstatningskaffe. Men selvfølgelig også med den eufori, som gav sig udtryk ved store folkefester på årsdagen for befrielsen og masser af lys i vinduerne den 4 maj.

Jeg oplevede selvfølgelig ikke varemanglen som en mangel, jeg havde jo aldrig prøvet andet, men jeg kan godt huske cigarkassen med rationeringsmærkerne og noget mærkeligt pålæg som Mor købte hos den lokale købmand. Der var noget, der smagte sødligt, lidt chokoladeagtigt, og som vi fik på franskbrød, og så noget orangefarvet smørepålæg, som mest så ud til at være lavet af gulerødder. Jeg husker selvfølgelig også erstatningskaffen eller "tilsætningen" som det hed hos os, fordi den trods alt blev blandet op med rigtig kaffe. Danmarks og Richs var de to konkurrerende mærker. "Det er Richs der drik's" var sloganet, og hjemme hos os var det altid Richs, der blev brugt. I øvrigt til langt op i 50'erne. Om der var nogen smagsmæssig forskel på de to mærker, aner jeg ikke, men Richs lavede de fine samleboøger med Disney eventyr. Teksten til eventyrerne stod på siderne i bogen, og billederne samlede man så, et eller to ad gangen fra Richspakkerne.

Spændingen var selvfølgelig næsten ulidelig, når Mor åbnede en ny pakke og det afslørede, om det var et nyt billedkort, eller et vi allerede havde. Dubletterne kunne selvfølgelig byttes med kammeraterne, men nogle var sværere end andre at få fat på.

Vi havde både Pinocchio og Askepot, og jeg husker tydeligt hvor meget jeg ønskede at få det billede, hvor man kunne se hvordan musene og fuglene syede Askepots kjole.

Bøgerne nåede aldrig at blive fyldt, før de voksne opgav tilsætningen og begyndte at drikke ren kaffe. Men vi holdt meget af historierne, og som salgsfremmende teknik var hele systemet sikkert meget effektivt.

Om det var på grund af sparsommelighed eller varemangel ved jeg ikke, men jeg husker tydeligt, hvordan min mor trevlede to små hjemmestrikkede lyseblå kjoler, som min søster og jeg var vokset ud af, op, vaskede garnet, og rullede det omhyggeligt op i store garnnøgler. Så blev garnet strikket op til trøjer til os, og da de var blevet for små og lidt slidte på ærmerne, blev de trevlet op, det bedste af garnet taget fra og igen strikket ind i en sweater til mig.

Kom ikke og sig at effektiv udnyttelse af ressourcerne er en moderne opfindelse!-

Indkøb

Varemangel eller ej, købes ind skulle der hver dag, på en tid hvor kun de færreste havde adgang til køleskab eller fryser. Set i bakspejlet tror jeg også, at de daglige indkøbsture var en vigtig del af min mors kontakt med omverdenen. Ud over kaffedamerne som sommetider besøgte hende om formiddagen, var de handlende den mulighed hun havde for at snakke med andre voksne, mens Far var på skolen.

Og snakket blev der, Mor stod på god fod med alle de handlende og havde et kendskab til deres privatliv, som man nok skal langt ud i de små landsbyer for at finde tilsvarende i dag. Hvis det overhovedet findes.

Jeg elskede at gå med Mor i byen. Jeg var meget stolt af min mor og syntes at hun var den pæneste mor i hele verden med sit sorte krøllede hår og de brune øjne. Engang mødte vi inde hos slagteren en dame med en lille pige på min alder. Jeg syntes at damen var det grimteste jeg nogensinde havde set – jeg har ingen anelse om hvorfor – men jeg kan huske, at jeg tænkte ”mon den pige også synes at hendes mor er den pæneste i verden?” Et sted i mit 4-årige hoved rumsterede nok allerede dengang en ide om, at skønhed afhænger af øjnene der ser.

En anden grund til at det var hyggeligt at være med på indkøb var, at der tit faldt lidt af hos de handlende. Slagteren kunne finde på at stikke mig en halv rød pølse, bageren en småkage eller en halv bolle.

Ud over at Mor utvivlsomt var vellidt for sin venlighed og interesse for andre mennesker, havde hun også en vis status i byen som stadsskoleinspektørens frue, og de handlende havde jo nok fundet ud af at vejen til moderens hjerte – og dermed hendes pengepung - gik gennem afkommets mave.

Hos købmanden havde jeg lært et særligt trick. Da jeg blandt andet havde lært at tælle ved at tælle knapperne på Farfars mave, havde jeg også overtaget hans måde at sige tallene på, og deriblandt ”ote” i stedet for otte. Det syntes købmanden var så pudsigt, at han hver gang vi kom ind i butikken, løftede mig op på disken og gav mig et regnestykke $4 + 4$ eller $6 + 2$, og jeg gættede mig frem indtil jeg ramte det rigtige tal ”ote”, hvorefter jeg fik en sukkerknald som belønning. Det varede ikke længe inden jeg fattede fidusen og sagde ”Ote” med høj røst, så snart vi kom ind i forretningen.

Meget Pavlovsk.

At købe ind var ikke som i dag at gå langs hylde meter efter hylde meter med morgenmadsprodukter eller vakuum indpakket brød eller hundemad og hive ned i indkøbsvognen, hvad man skal bruge. Eller hvad man ikke kan modstå.

Vi kom ind i butikken, hilste pænt på, og afgav så bestilling på kaffe og havregryn og hvad det nu ellers var vi manglede, og købmanden – eller en af de ansatte-, fandt varerne frem fra hylderne og lagde dem på disken til besigtigelse. Hvis de svarede til forventningerne, blev de omhyggeligt pakket ind og betalt eller ”skrevet”. Hvis man selv ville bære varerne hjem, blev en snor bundet om, med en lille træpind i, som gjorde det lettere at bære pakken. Og så blev man fulgt til dørs af købmanden selv, i hvert fald hvis man var fru stadsskoleinspektøren.

Man kunne naturligvis også få varerne ”bragt” .

Det betød, at en af de små langnæsede bydrengene, der slingrede rundt i byen på alt for store budcykler med ladet fuldt af pakkenelliker, kom og afleverede varerne ved vores dør. Det har givetvis ikke været noget misundelsesværdigt job, men hos os indkasserede de i hvert fald som regel en tiøre i ”drikkepenge”.

Man købte kød hos slagteren, brød hos bageren, kolonialvarer hos købmanden og mælk hos mælkeemanden eller i ismejeriet. Når det skulle være særlig fint købte vi færdigpisket flødeskum i ismejeriet. Flødeskummet blev lagt i en lille papbakke og omhyggeligt pakket ind i hvidt papir. Og så skulle det hjembringes hurtigst muligt og serveres straks. Sandsynligvis fordi det ellers ville falde sammen. Hvad det bestod af ved jeg ikke, ren piskefløde var det i hvert fald ikke. Men det smagte lækkert for den, der aldrig havde prøvet andet. Og det var det heldige barn, der fik lov til at slikke indpakningspapiret og den lille papæske.

Jeg kan godt blive lidt nostalgisk, når jeg tænker på den kontakt, der var mellem de handlende og kunderne dengang, men jeg husker på den anden side også, at da det først supermarked, det var vist en Irma, nogle år senere åbnede sine døre i Roskilde, betragtede mange, deriblandt min mor, det som noget nær et mirakel, at man kunne gøre de fleste af sine indkøb på ét sted, og at man kunne kigge på og røre ved varerne inden man puttede dem ned i den nymodens og supersmarte indkøbsvogn. Til gengæld måtte man så selv slæbe varerne hjem. De slingrende bybudes æra var ved at være forbi.

Ind i 50erne

Verden gik ind i et nyt årti lige før jeg fyldte 5 år, for de fleste nok med et velbegrundet håb om, at 50erne ville være fredeligere og bedre end 40erne havde været.

Årsskiftet mellem 1949 og 1950 er den første nytårsaften jeg kan huske. De voksne har nok snakket om det nye årti – i hvert fald var jeg klar over at det var en meget vigtig og speciel aften.

Vi havde besøg af familien Poulsen, og min veninde Ingemette og jeg var meget optaget af, at vi skulle holde nytårsaften sammen. Og hvad der var endnu bedre, jeg havde for første gang i mit liv fået lov til at være oppe til klokken tolv, så jeg kunne være med til at skåle for det nye år og se naboen skyde raketter af. I sikkerhed oppe fra vinduet naturligvis.

Det startede godt nok med kogt torsk og bordbomber og knallerter og sjove hatte til børnene, og de voksne og de to store piger spillede kort, mens Ingemette og jeg kiggede på.

Men aftenen var lang, og inden klokken var tocifret sov jeg trygt på gulvet midt i stuen og vågnede op i min seng langt op ad nytårsdag.

Det var en skuffelse så stor at den næsten ikke kunne rummes i en næsten 5 årig sjæl.

Og bedre blev det selvfølgelig ikke af at Mette med stor fornøjelse underholdt mig med, hvor længe hun havde været oppe, og hvor sjovt det havde været at se på nabovens raketter og skåle med de voksne i rød sodavand. Den mægunge.

Naboer

Hvornår er det mon at man begynder at sammenligne sit eget liv med andres. At reflektere over om man var en af de heldige eller en af de uheldige. For mig kom konfrontationen med et meget anderledes liv, da Familien Larsen kom ind i mit liv, eller jeg kom ind i deres.

Ved siden af vores store hus, lå et meget mindre hus. Det bestod kun af en stueetage og en overetage med skråvægge. I stueetagen var der en indgangsdør og to fag vinduer, i overetagen to karnapvinduer.

Der var 4 lejligheder i det lille hus. I en af lejlighederne i overetagen boede familien Larsen. Lejligheden var lillebitte og skråvæggene gjorde, at den virkede endnu mindre. Og i den lejlighed boede altså Larsens, far, mor og en støt voksende børneflokk. De nåede så vidt jeg husker op på 8, mens de boede i det lille hus.

Man kom direkte fra trappen ind i køkkenet, der var så lille, at hvis fru Larsen stod ved komfuret, måtte hun gå ind i stuen, mens man passerede forbi. Fru Larsen var altid iført en blomstret kittel, og var ganske omfangsrig. Dels må hun have været synligt gravid en stor del af tiden, dels havde de mange børnefødsler nok lagt et par ekstra lag på figuren. Fru Larsen stod næsten altid ved komfuret og kogte et eller andet i en meget stor gryde. Bleer eller grød eller suppe, eller hvad der ellers var brug for i den store familie.

Fra køkkenet kom man ind i stuen, hvor der stod en smal sofa som hr og fru Larsen sov på, og under det eneste vindue i rummet stod et spisebord med stole omkring. Der var ikke stole nok til alle, så børnene måtte spise i hold eller sidde på sofaen med tallerkenen på knæene. Det sidste fandt jeg meget eksotisk – den slags forekom ikke i stadsskoleinspektørhjemmet. Ved siden af stuen lå soveværelset, her stod en dobbeltseng hvor de 4 ældste børn sov fordelt med to i hver ende, en barneseng hvor der var plads til yderligere to, og endelig en vugge til den mindste.

Der hørte hverken bad eller toilet til lejligheden. Børn og voksne måtte vaske sig i det diminutive køkken eller i vaskehuset, der lå i haven bag huset, hvor der kunne varmes vand i en stor gruekedel.

Ved siden af vaskehuset lå det gammeldags das som blev delt af alle husets beboere, og for at komme ned til det, måtte man ned af trappen ud af hoveddøren rundt om huset og ned i haven. En lang vej for små ben. Og i al slags vejr.

De mindste børn måtte klare sig med et par strategisk anbragte natpotter oppe i lejligheden. Når de skulle tømmes, måtte fru Larsen altså også den lange vej ud på gaden og rundt om huset.

Der lugtede altid lidt specielt i Larsens lejlighed. Lidt af tissebleer og natpotter og lidt af vådt tøj og lidt af mad og lidt af for mange mennesker på for lidt plads.

Fru Larsen var hvad man dengang omtalte som "en proper kone". Hun kæmpede en tapper kamp for at holde sine børn rene og pæne under næsten umulige omstændigheder. Når hun ikke var i køkkenet, var hun ofte i vaskehuset, og mor kunne med respekt i stemmen fortælle at hun ud af vinduet havde kunne se fru Larsen tørresnor, hvor 12 par små hvide sokker hang på rad og række.

En gang om året drog fru Larsen af med hele børneflokken på udflugt, vistnok for at besøge sine forældre i den anden ende af byen. Alle børnene var pinligt rene, nystrøgne og nyfriserede. De mindste blev kørt i barnevognen, de større fordelte sig i vifteform ud på begge sider af den, opstillet efter størrelse. Fru Larsen gik i midten, som altid lidt opkøjt, i den blomstrede kittel og med røde plamager på halsen.

Hvad sådan en udflugt krævede af forberedelse, er næsten umuligt at forestille sig.

Hr. Larsen eller Larsen som han blev kaldt af alle inklusive hustruen, var en charmerende sortkrøllet taglægger, som vist egentlig arbejdede flittigt og tjente en rimelig løn – men med den store familie kun lige nok til at holde egentlig fattigdom fra døren

Jeg kan huske ham komme hjem - det må have været en fredag, glad og opstemt over lønningsdag og en to – fem fyraftensbajere. Han hilste kærligt på konen, gik ind i stuen til børnene og trak op af sin taske – en stor pose vindruer. Børnene var selvfølgelig henrykte, fru Larsen knap så begejstret. Vindruer var en luksus som kun sjældent forekom, selv i mit hjem, og fru Larsen sagde et eller andet om "vi har jo ingenting". "Ingenting" svarede Larsen og med et lydeligt klask på hendes ene solide balle "det her er mit", og klask på den anden balle "og det her er mit", og med en favnende bevægelse hen over den vindruespisende børneflokk "alt det her er mit!"

Joh, Larsen var en rig mand- men økonomisk ansvarlighed var nok ikke lige hans spidskompetance.

Så det var fru Larsen der holdt sammen på stumperne. Det gjorde allerede dengang meget indtryk på mig, da Mor fortalte, at fru Larsen havde siddet oppe en hel nat for at strikke en trøje færdig som den ældste pige skulle have på til en skoleudflugt. Skoleudflugten var en stor årlig begivenhed hvor alle mødte op i fint, gerne nyt, tøj. Og Jette skulle ikke stå tilbage for nogen. Selv om det kostede en sikkert hårdt tiltrængt nattesøvn.

Jeg besøgte ikke Larsens så tit, og kun når Mette var med. Jeg syntes at fru Larsen var lidt skrap – hendes opdragelsesmetoder var nok lidt mere håndfaste end dem, jeg var vant til, og de mange børn på så lidt plads virkede lidt foruroligende. Vi legede sommetider uden for, men hele vinteren var Larsenbørnene stort set indendørs – måske havde de simpelthen ikke det tøj der skulle til, måske var besværet med at skulle tørre overtøj og fodtøj fra så mange så uoverskueligt, at det var lettere at holde dem, der ikke skulle afsted i skole, oppe i lejligheden-

Mette trivedes selvfølgelig som en fisk i vandet hos Larsens, som alle andre steder. Hun var et par år ældre end det ældste Larsenbarn, og var ikke bleg for at give en hjælpende hånd med. Det blev hende endda betroet som 10årig, at stå for indkøb af gummisko til de tre ældste. Så Mette drog afsted, udstyret med en 10 krone seddel, ned i byen til skotøjsforretningen, med de tre på 8,7 og 6 år på slæb. Missionen lykkedes, børnene fik sko på fødderne, og ingen syntes vist at det var noget særligt dengang. Men set i bakspejlet synes jeg egentlig at det var en ret godt gået af en 10årig og noget af et tillidsvotum fra Larsenfamilien.

Min mor omtalte altid fru Larsen med megen respekt – og et anstrøg af medfølelse. Der vandrede nok af og til en pakke med aflagt tøj ind over plankeværket, men det skulle gøres med konduite for fru Larsen var en stolt kone, der ikke tog mod almisser.

Det viste sig i sin yderste form, da der blev indført skolebespisning på Allehelgens skole. Larsens nægtede at melde deres børn til bespisningen. Det skulle ikke se ud som om de ikke kunne skaffe føden uden hjælp udefra.

Da dette kom min far for øre tog han konsekvensen og besluttede at Mette skulle meldes til skolebespisning. Det skulle i hvert fald ikke se ud som om vi var for "fine" til den slags.

Og så blev Larsenbørnene også meldt til, og i for en tid delte de leverpostejmadder og dem med det mærkelige gulerodspålæg i kælderens under Realskolen hver dag ved frokosttid.

Larsens flyttede sådan ca omkring barn nr. 8 ud i et socialt boligbyggeri, der blev opført i udkanten af Roskilde i begyndelsen af 50erne. Lejligheden var luksuriøs sammenlignet med det, de kom fra og udstyret med både et rummeligt køkken og et badeværelse. Der var også et soveværelse til forældrene og flere værelser til børnene, men set ud fra min to-børns-standard boede de nu stadig som sild i en tønde.

Min kontakt med familien gled ud over de næste år – det blev kun til et par besøg i den nye lejlighed, Men det hører med til historien, at jeg stødte på familien igen mange år senere.

Som studerende brugte jeg i vidt omfang de lange studiefri måneder til at tjene lidt ekstra som lærervikar i Roskilde. Det var et ret lukrativt job, for lærernes sygemeldinger kom ind over min fars konto, og jeg kunne så selv vælge hvilke klasser jeg havde lyst til at tage. Jeg var nu som regel ikke kræsen, for jeg elskede at undervise og slap i det store og hele godt fra det.

Men i denne sammenhæng mødte jeg i en 1.klasse en usædvanlig yndig lille pige, Ida Marie. Da jeg i et frikvarter sad og hyggesnakkede med nogle af børnene, fortalte en af de andre at Ida Marie havde 11 ældre søskende, og da hun hed Larsen til efternavn og der i øvrigt var en vis familielighed, blev jeg hurtigt klar over, hvilken stamme hun tilhørte.

Da jeg en dag mødte hendes mor uden for skolen, faldt vi snak, og hun fortalte med stolthed, at alle hendes 12 børn trivedes og artede sig vel. Et par af de ældste piger var blevet gift og flyttet hjemmefra, men havde stadig nær kontakt med familien. "Der har aldrig været vrøvl med nogen af dem", sagde fru Larsen med berettiget stolthed. Det eneste problem var, at de store drenge var noget træge med hensyn til at flytte hjemmefra.

Når de havde aftjent værnepligt og egentlig måtte være klar til at fortsætte videre ud i verden, havde de en tendens til at vende hjem til rugevarmen og de hjemlige børneværelser. Hvor de jo altså fyldte godt op.

Måske er det ikke så mærkeligt at et værelse eller måske endda en lejlighed kan virke ensom og afskrækkende, når man hele sin barndom har delt værelse og i perioder seng med en flok søskende. Og i øvrigt har haft en mor, der kæmpede som en drage for sine børn.

Der er mange opskrifter på en god barndom.

Kommunisten

I en af de andre lejligheder i det lille hus ved siden af boede en ældre syerske, frk. Rasmussen. Hvor gammel hun egentlig var aner jeg ikke, når man selv er mellem 5 og 10, tager alle aldre over 30 lidt ud. Men helt ung var hun i hvert fald ikke.

Frk. Rasmussen var høj og mager og nærmest lidt grålig i det.

Hun var forfærdelig sød, når vi besøgte hende, og lod mig sidde og vippe på fodstykket til hendes trædesymaskine og rode i kurven med spændende stofrester, som stod ved siden af. Hun havde også en knapæske, som jeg gerne måtte lege med, og rode og sortere i. Ellers havde hun vist ikke ret meget.

Arbejdet som hjemmesyerske kan ikke have givet meget brød på bordet, og jeg ved at mor ofte sendte en skål mad ind over plankeværket, når hun havde "lavet for meget" eller det var "sådan noget som man ikke laver når man er alene". Frk Rasmussen tog imod maden – modydelsen har så været, at vi af og til blev passet inde hos hende, når Far og Mor skulle i byen.

Frk. Rasmussen var kommunist. Hvad det betød, havde jeg ingen anelse om, men hun holdt en avis der hed Land og Folk, og når man gjorde det, var man kommunist. Det var i øvrigt en meget kedelig avis uden tegneserier og med meget få billeder.

Det jeg husker tydeligst om frk. Rasmussen er, bortset fra trædesymaskinen, at hun græd den aften det blev sagt i radioen, at Rosenberg parret var blevet henrettet. Mette og jeg blev passet inde hos hende netop den aften, og jeg kan huske at vi lyttede til radioen som var lysebrun og af træ og stod oven på skabet inde i stuen.

Det var meget skræmmende at se et fremmed voksent menneske græde, og ordet henrettet gjorde det ikke bedre. Frk. Rasmussen forklarede os, at de to mennesker var blevet helt uskyldigt anklaget og altså nu henrettet, og at de efterlod to små drenge, nogenlunde på vores alder.

Det sidste var det allermest skræmmende - tænk at miste sine forældre på den måde og så dem begge to samtidig. Men det var da en trøst, at den slags ifølge frk. Rasmussen kun kunne ske i Amerika.

Om at miste og noget om sygdom

At miste sine forældre er vel for de fleste børn det meste skræmmende, der kan ske. Og for mig var det i hvert fald en tanke, jeg ikke engang turde tænke. At de kunne forsvinde for altid.

Der var jo heller ikke så mange andre i mit liv. Bedsteforældre var der ingen af og kontakten til både min farbrors og min mosters familie var ret sporadisk og uden de helt store varme følelser.

Engang spurgte mine forældre – meget upædagogisk, hvem af dem jeg ville bo hos, hvis de skulle skilles. Anledningen var nok, at et ægtepar, de kendte, stod foran en skilsmisse, og at der var snak om, hvad der skulle ske med børnene.

Det var et svært spørgsmål. Jeg kunne ikke undvære hverken min far eller min mor, så til sidste kom jeg frem med det løsningsforslag, at Mette kunne flytte og vi andre tre blive sammen.

Nok elskede og beundrede jeg min søster, men jeg var alligevel parat til at ofre hende, for at resten af familien kunne forblive intakt.

Heldigvis blev skilsmisse aldrig aktuel, og heldigvis var mine forældre i det store og hele ved godt helbred, så heller ikke sygdom og død fyldte ret meget i min bevidsthed.

Jeg kan egentlig kun huske at min far var alvorligt syg én gang. Det var da han fik mavesår og lå på et af loftsværelserne og kun måtte få havresuppe, og man skulle passe på ikke at komme til at trykke på hans mave, når man kravlede op i sengen til ham.

Ellers var det, der blev snakket mest om, omkring hans sygdom, at Mor mente at den var straffen for at han, mod hendes råd, havde deltaget i Dronning Alexandrines begravelse i Domkirken, selv om han var sløj. Far var på det tidspunkt medlem af menighedsrådet, og har vel ikke ment at han kunne undslå sig, men Mor, der ikke var nogen stor fan af kongehuset, mente at selv en dronningebegravelse næppe var et blødende mavesår værd.

Selv måtte jeg igennem de almindelige børnesygdomme – almindelige dengang man ikke vaccinerede så meget, som man gør nu. Jeg kan huske mæslingerne, som kløede og gjorde ondt i øjnene, så man måtte ligge for nedrullede gardiner i dagevis. Fåresygen, som fik hovedet til at svulme op til ukendelighed, og gjorde det så svært at drikke, at jeg ikke engang havde lyst til at drikke det kolde saftvand som Mor kom med. De røde hunde slap jeg let om ved, men skoldkopperne kløede som ind i H... og måtte smøres med noget mærkeligt klistret stads, som ganske vist tog kløen men klistrede sengetøj og natkjole til, så det føltes som om man var dypet i melklister..

Ud over børnesygdommene fik jeg tit "ondt i halsen" og luftvejsinfektioner, som jeg måtte have penicillin imod.

Når vi var syge blev vi tilset af kredslægen dr. Lindegård. Dengang var der ikke noget med at slæbe et feberhedt barn til lægehuset eller skadestuen – nej man ringede efter lægen, og så kom selve kredslægen i egen – ikke så høje - person, med lægetaske og bekymret mine. Dr Lindegård var en lille spinkel mand med en påfaldende gullig og rynket ansigtshud, som bestemt ikke tydede på det sunde liv, som han ellers anbefalede.

Han gik det meste af året i en næsten fodlang, omhyggelig tilknapet mørkeblå frakke, som øverst var prydet med et mærkelig fjantet lille rødternet barnehalstørkløede. Ellers var der ikke noget fjantet ved Dr. Lindegård. Det var med stor alvor at han afførte sig frakken, lukkede lægetasken op, fremdrog sit stetoskop og diverse ting til at kigge i hals og ører med og påbegyndte sin undersøgelse. Hans fingre var meget hvide og altid kolde og hans ansigtsudtryk kunne godt give en det indtryk, at der ikke var meget håb for patienten. Efter en omhyggelig undersøgelse udtalte han så sin dom, udskrev en recept og tillod sig måske et lille smil og en opmuntrende bemærkning til Mor, eventuelt med et løfte om at komme igen næste dag, inden han igen forsvandt ind i frakken og ud af huset.

Mor tog ham ikke alt for alvorligt, hun plejede at sige at Lindegård altid lød som om vi var lige ved at dø, men at han, ved en dygtig og hurtig indsats, reddede os i sidste øjeblik.

Reddet blev jeg. Jeg havde i hvert fald aldrig ligget i en hospitalsseng før jeg fødte mit første barn.

Anderledes med Mette, med hende oplevede vi den store dramatik, da hun blev indlagt på sygehuset til observation for blindtarmsbetændelse.

Det var både spændende og skræmmende, da ambulancen kørte op foran vores hus, og Mette blev båret ind i den, og Mor satte sig ind ved siden af hende. Det var spændende, fordi en masse skolebørn stimlede sammen oppe ved lågen, for at se hvad der skete. Og det gjorde mig selvfølgelig lidt betydningsfuld, at jeg kunne sige at det var min søster. Men det væmmelige var at Mor græd, da hun satte sig ind i ambulancen og ikke engang gav sig tid til at sige farvel til mig.

Det næste par dage var ikke rare. Mette skulle blive på hospitalet til observation og måske skulle hun opereres. Det var selvfølgelig lidt fint at kunne fortælle legekammeraterne om det, men hjemme gik Far og Mor og var bekymrede og

kede af det, og tog sig efter min mening alt for meget af det der med Mette. De tog også ud og besøgte hende, og havde gaver med til hende. Det var svært ikke at blive misundelig, men det kunne jeg jo ikke være bekendt at være, når nu Mette var så syg og havde så ondt i sin mave. Det var hende det var synd for – ikke mig. Det fik min mor da fortalt mig, da jeg åbenbart fik brokket mig lidt for meget over tingenes tilstand.

Men Mette kom hjem, stadig med blindtarmen i behold, og kunne selvfølgelig længe efter sole sig i opmærksomhed og spørgsmål om, hvordan det var at køre i ambulance og ligge på sygehuset.

Det er ikke ret længe siden, det var i hvert fald efter at vi begge havde passeret de 70, at Mette afslørede sandheden om "blindtarmsbetændelsen".

Hun havde hørt om en pige, der fik meget ondt i maven, og som til sidst blev kørt med ambulance til sygehuset og indlagt for at blive opereret.

Mette syntes at især det der med ambulancen, lød spændende og værd at prøve af. Så hun lod som om hun havde meget ondt i maven, så meget, at Mor blev bekymret og tilkaldte dr. Lindegård som blev så bekymret at han tilkaldte ambulancen. Det var først da Mette så Mor græde i ambulancen, at det gik op for hende, hvad det egentlig var, hun havde sat i gang. Det gav hende frygtelig dårlig samvittighed at se Mor så ked af det, men samtidig var der ligesom ikke nogen vej tilbage. Hun kunne ikke pludselig rejse sig fra båren og afsløre, at det hele var noget, hun havde fundet på. Hun måtte spille spillet til ende. Med indlæggelse, diverse undersøgelser og "observation". Men til alt held ingen operation.

Mette fik aldrig fortalt vores forældre at det hele havde været fup. Der kom aldrig rigtig et passende tidspunkt. Jeg havde såmænd heller aldrig fået det at vide, hvis ikke vi en dag over en kop kaffe med småkager var kommet til at snakke om ambulanceepisoden, og om hvor misundelig jeg havde været over al den opmærksomhed hun fik.

Og så faldt tilståelsen. Med over 60 års forsinkelse. Møgunge.

Noget om Mette, Vorherre og rulleskøjter

Jeg beundrede min storesøster ubetinget og grænseløst. Set i min optik kunne hun alt det, jeg ikke kunne. Lige fra at slå kolbøtter til at kunne snakke med fremmede voksne og lege med fremmede børn.

Jeg udviklede den strategi at kommentere Mettes præstationer med : "Det kan jeg ikke, for jeg er for borte". Hvilket selvfølgelig i mange situationer var rigtigt, fordi jeg rent faktisk var 3 år yngre end hende.

Men på et eller andet tidspunkt måtte jeg jo erkende, at jeg ikke kunne blive ved med at trække "Bettekortet" og måtte se i øjnene, at min søster bare var bedre til nogle ting end jeg var – selv alderen taget i betragtning.

Mette var udadvendt og charmerende og havde let ved at komme i kontakt med andre. Hun var kvik og hurtig i replikken og kunne få folk til at grine. Og så havde hun blå øjne, og hvem har nogensinde hørt om en eventyrprinsesse med brune øjne. Allerede der var jeg et point bagefter.

På en eller anden måde kom det til at gå som en rød tråd gennem hele min barndom, at jeg gerne ville have været mere som min søster. Uden at der rigtig var noget jeg kunne gøre ved det.

Men næsegrus beundring kan ind i mellem blive til misundelse og jalousi, og jeg var sikkert ikke altid en helt nem lillesøster at håndtere.

Men sommetider udnyttede Mette nu også min beundring og søstersolidaritet, som i sagen om Vorherre og rulleskøjterne.

Det kræver nok en lidt nærmere forklaring.

Vi var ikke religiøst opdraget. Til trods for – eller måske rettere på grund af -min mors strengt indremissionske opvækst, tog hun nærmest afstand fra alt hvad der havde med religion at gøre – og selv om Far var en trofast kirkegænger, gjorde han ikke meget for at præge os i den retning. Men der blev trods alt, mens vi var små, hver aften sunget "Nu lukker sig mit øje" og bedt aftenbøn med os. Da vi blev lidt større, blev aftenritualerne afløst af højtlesning, og aftenbønnen overladt til os selv. Jeg var nu som regel så søvrig om aftenen, at jeg sov fra både højtlesning og aftenbøn.

Men så var det altså at Mette så brændende ønskede sig rulleskøjter til sin fødselsdag. Og i en så alvorlig sag var det ikke nok at plage Far og Mor, hun måtte sikre sig de højere magters velvilje. Om det nu var fordi hun anså mig for et frommere barn end hun selv, eller hun blot ville sikre sig dobbelt indflydelse, skal jeg ikke kunne sige, men i hvert fald blev jeg sat til, hver aften i ugevis, at bede om rulleskøjter til hende. "Bodil" lød det ovre fra den anden seng, når jeg lige var ved at slumre ind "har du bedt?" Jeg forsøgte at slippe uden om med en søvndrukkent og ikke helt ærligt "ja". Har du husket at bede om rulleskøjter til mig?" Igen et "ja" som nok ikke lød helt overbevisende. "Så bed igen. Bed højt". Og så var der ikke andet for end at jeg måtte vågne op og forsøge at overbevise Vorherre om, at han skulle skaffe Mette et par meget nødvendige rulleskøjter.

Om det nu var min forbøn eller mine forældres gode hjerter der gjorde udslaget, Mette fik sine rulleskøjter – to par endda. Det gav hende vist alligevel lidt dårlig samvittighed – i hvert fald fik jeg siden hen lov til at have både min nattesøvn og mit forhold til Vorherre i fred.

Flere naboer

På den side af vores hus, der vendte ned mod Læderstræde, lå badeanstalten. I en tid hvor mange mennesker endnu ikke havde eget badeværelse, var det et meget nyttigt og meget besøgt etablissement.

Badeanstaltens gård lå lige op ad vores have, og man skulle faktisk igennem den for at komme ind til os, hvis man ville ind ad vores bagdør.

Bademesteren hed Skårup og hans kone hed som følge deraf fru Skårup. Deres børn hed Annelise, Henry og Jørgen. Senere kom der en lille pige til, men hende lærte jeg aldrig rigtig at kende. Aldersforskellen var for stor

Annelise var jævnaldrende med Mette, de startede i skole samtidig, og der eksisterer et billede af dem fra første skoledag, hvor de står i stiveste puds og smiler til fotografen. Annelise er en lang tynd pige som rager to hoveder op over Mette, som hele sin barndom var temmelig klejn i det. Men glade ser de ud.

Henry var et år ældre end jeg, og det var naturligt at vi som naboer, og endda med låge i plankeværket mellem hans gård og min have, blev legekammerater. Vi legede da også sammen, men den store kærlighed blev det nu ikke til. Jeg kan egentlig bedst huske at Ingemette og jeg kravlede op i syrenbusken på vores side af plankeværket for at råbe ad og skændes med Henry og Jørgen på den anden side. Egentlig uvenner var vi ikke, det var bare rart til en afveksling at have nogen at skændes med, uden at det sådan rigtig blev alvor.

Da jeg var omkring 5-6 år fik de to mødre imidlertid den ide, at Henry og jeg skulle gå til dans sammen. Det foregik så vidt jeg husker på Hotel Roar, og lyden af slæbende barnefødder akkompagneret af klaverklimpen, kan jeg stadig fremkalde i mine ører.

Det var ikke nogen ubetinget succes. Hverken Henry eller jeg viste særligt talent for, eller for den sags skyld særlig lyst til, at lære at danse.

Det gik meget godt så længe vi dansede "Først den ene vej..." og "Ritsch – ratsch", men da vi nåede frem til de "rigtige" danse, hvor vi skulle holde hinanden i hånden og om livet, begyndte problemerne. Henrys hænder var altid våde – mine muligvis også – i hvert fald var det at holde i hånd en klæbrig affære. Desuden lugtede han – af dreng – på en måde, der krænkede mine sarte næsebor. I parentes bemærket var han, som søn af bademesteren, antagelig Roskildes mest renvaskede dreng – men jeg syntes altså at han lugtede.

Da han så også udviklede vorter på hænderne, var sagen for mit vedkommende afgjort. Jeg nægtede pure at forstætte med at gå til dans. Jeg fik lov til at slippe, mine forældre havde nok erkendt at min fremtid alligevel ikke lå i den branche, og lettelsen var sikkert lige så stor hos Henry som hos mig.

Nogle år senere blev Henry og jeg faktisk rigtig gode venner, vi var begge med i en gruppe på 8-10 børn, fortrinsvis drenge, som mødtes om aftenen og legede på gaden eller i skolegården (hvilket var strengt forbudt) og som holdt sammen, lige indtil det der med drenge og piger begyndte at få en helt anden betydning i vores liv.

Det bedste ved at besøge badeanstaltbørnene var, når vi efter lukketid fik lov til at boltre os i alle badeanlæggene. Der var både dampbad og tyrkisk bad og store kar til at dyppe sig i og små bruser rum, hvor der sprøjtede vand ind fra alle sider. Det var en fest, vi smed kludene og boltrede os, piger og drenge mellem hinanden. Jeg var kun vant til at se min søster nøgen, så opvisningen af så megen maskulin nøgenhed var et ikke uinteressant aspekt af badeturene med nabobørnene. Om jeg så må sige.

Om læsning og bøger

Jeg lærte at læse da jeg var 5 år. Min far sagde i sin konfirmationstale til mig, at det var min søster der havde lært mig det – men det er nu ikke helt rigtigt. Hun har sikkert været med til at lære mig bogstaverne – hun var 7 og jeg 4, da hun startede i skole, og hun har sikkert syntes at det var sjovt at lege skole med mig og videregive sine nyerhvervede færdigheder. Men jeg husker, at jeg selv sad og stavede mig igennem "Frøken Brillers Skole" og "De elleve små Grise". Jeg kunne bøgerne udenad og forsøgte så at få det jeg vidste der skulle stå, til at passe med de bogstaver og ord der stod på siden. Jeg kan huske at jeg stødte på et æ, og ikke kunne huske hvad det var for et, og måtte ud til mor i køkkenet for at få hjælp. "Æ som æble" sagde hun, og så var jeg kørende igen.

Hvordan det end gik til – pludselig kunne jeg læse, og fra da af var jeg en passioneret læser.

Jeg kom hurtigt igennem mine billedbøger og gik så i gang med Fars og Mors bogsamling.

Bøgerne stod på reoler i "Fars stue". Den ene reol var meget stor og fyldt med alle mulige bøger. Den anden var lidt mindre, den stod på fire drejede ben, og rummede de bøger, der var i skindindbinding og med guldbogstaver. De så afgjort mest interessante ud.

Så jeg startede med dem, der var nemmest at nå, dem på nederste hylde. Og derfor kom noget af min første lektur til at bestå af Selma Lagerlöfs "Kristuslegender". Det var et temmelig langt spring fra "De elleve små grise", bøgerne var tykke, tætskrevne og helt uden billeder.

Men jeg elskede Kristuslegenderne og læste dem igen og igen. Jeg var dybt betaget af, hvordan liljerne skjulte det lille Jesusbarn, da Herodes soldater var på jagt efter ham, og hvordan han fik den store dadelpalme til at bøje sig blot ved at sige "Bøj dig palme, bøj dig". Selv om jeg syntes at det var lidt uretfærdigt, at palmen skulle dø bagefter. Men allermest holdt jeg af den historie, der handlede om, hvordan Jesus maled sine små lurfugle med solskin og bagefter da Judas - der allerede dengang var en skidt knægt -, ville træde dem i stykker – fik fuglene til at flyve ved at klappe i hænderne og råbe "Flyv små fugle, flyv!" Det var historier der nok kunne sætte en 5 årigs fantasi i sving.

Senere arbejdede jeg mig videre hen ad reolen til Bjørnstjerne Bjørnson, og "En glad gut" og "Synnøve Solbakken" blev også et par af yndlingsbøgerne.

Men jeg var ikke kun henvist til den hjemlige bogsamling. Far lukkede mig af og til ind på Realskolens bibliotek, og der stiftede jeg blandt andet bekendtskab med Pippi Langstrømpe – som stadig hører til mine favoritter. Så jeg læste og læste – voksenbøger og børnebøger i skøn som blanding.

Jeg tror ikke at nogen børn i dag kan forestille sig, hvor stort det var dengang at blive lukket ind i bøgernes verden.

Vi havde intet TV, ingen computere eller ipods eller ipads eller tablets eller mobiltelefoner. Vi havde en radio, hvor man kunne høre nyheder og musik, og i ny og næ et hørespil, men hvis man ville have oplevelser ud over hverdagen, eller skulle underholde sig selv – så var der bøgerne.

Da jeg som 7 årig kom i skole, var det selvfølgelig noget af en udfordring for min i øvrigt udmærkede dansklærer Hr Hinrichsen, at jeg, vistnok som den eneste i klassen, havde kunnet læse i et par år.

Han tog udfordringen op og indførte differentieret undervisning ved at stikke mig en bog, som jeg kunne læse i, mens de andre trænede ABC'en. Den bog jeg fik at læse i lå absolut i overkanten af mit forståelsesniveau. Jeg husker tydeligt en episode fra den, hvor den unge mand, der er hovedpersonen, en nat sammen med sin hest er på vej over en øde Islandsk slette. I løbet af natten bliver det så koldt at han, for ikke at fryse ihjel, må slå hesten ned, tage indvoldene ud af den og kravle ind i det endnu varme hestekadaver.

Det var rimelig tung kost for en 7 årig. Senere fandt jeg ud af at bogen var Gunnar Gunnarsons "Edbrødre". En udmærket bog, men nok ikke særlig velegnet litteratur i 1. klasse.

Heldigvis var Hr Hinrichsen også skolebibliotekar, så da jeg havde kæmpet mig gennem Edbrødre, fik jeg lov til at låne nøglen til biblioteket og selv hente bøger, som jeg kunne læse i dansktimerne.

Jules Verne og Torry Grested blev mine nye yndlingsforfattere, men jeg var ikke kræsen og læste stort set alt, hvad jeg kunne lægge hånd på.

For nu at runde det der med bøgerne af, så åbnede der sig en helt ny verden for mig, da jeg som 8-9 årig fik adgang til det "rigtige" bibliotek.

Roskilde Bibliotek holdt på det tidspunkt til i en lille gammel rødstens bygning med takkede gavle. Jeg havde tit været med min far på biblioteket, og kendte godt bibliotekaren. Hun var en meget venlig dame med et usædvanlig stort overbid. Min far havde faktisk ved flere lejligheder advaret mig om, at hvis jeg ikke holdt op med at sutte på min tommelfinger, ville jeg ende med at blive bibliotekar. Jeg var selvfølgelig ikke så begejstret for det der med overbiddet, men tanken om at sidde på biblioteket med adgang til alle bøgerne og med en af de sjove blyanter med et lille

stempel på, som man skrev og stemplede i bøgerne med, var bestemt ikke afskrækkende.

Så jeg fik lånerkort og kunne gå på biblioteket og låne bøger alene. 2 gange om ugen, 2 bøger hver gang. Pearl Buck, Michael Tejn, John Steinbeck. Og mange andre.

På hjemmefronten læste jeg min søsters pigebøger, Pernille og Susy bøgerne og sener Puck bøgerne – men de var unægtelig noget blodfattige sammenlignet med "Vredens druer".

Jeg blev aldrig begrænset i hvad jeg læste, heller ikke opfordret til det eller rost for det. Det var min måde at være i verden på, som mine forældre egentlig ikke blandede sig i.

Man kan vel godt anse det for en styrke at læse voksen litteratur som femårig, og i øvrigt løbende tilegne sig mængder af viden ved at læse, læse og læse, men for mig blev det ikke så meget en styrke som en achilleshæl.

For på en eller anden måde gjorde det mig lidt anderledes, lidt forkert. Jeg vidste jo godt, at ingen af mine jævnaldrende kammerater, eller for den sags skyld min beundrede storesøster, brugte så meget tid på at læse, som jeg gjorde. Så det var lidt flovt, og i hvert fald ikke noget at gøre sig til af.

En af dem, der bar ved til det bål, var min ikke særligt højt elskede tante Else, min farbror Pouls kone. Eller hustru ville hun nok selv sige, for snobbet var konen også.

Men hun havde af en eller anden grund set sig sur på mig og min læsefærdighed, og kom ustandselig med stikpiller til mig, som udpegede hvor mærkelig og kedelig og underlig jeg var. Fordi jeg altid sad og læste. Men hun sagde aldrig noget om det, når mine forældre var i nærheden. Hun forsøgte sig også med at stille spørgsmålstejn ved, om jeg overhovedet fattede noget af det, jeg læste. "Men forstår du noget af det" spurgte hun med sin høje københavnske stemme, og joh, det mente jeg da nok at jeg gjorde. Og så måtte jeg ellers genfortælle kristuslegenderne, som til en eksamen. Men der kunne hun ikke fange mig. Jeg kendte garanteret legenderne bedre end hun gjorde,

Jeg husker også, at vi engang kom på besøg og min yngste kusine Birgitte var ude at lege. Og tante Else sagde "Ja det kender du jo slet ikke noget til, sådan at have kammerater og være ude at lege, du læser jo altid". Jeg anede ikke hvad jeg skulle stille op med den bemærkning. For det første passede det ikke. Jeg havde både skoleveninder, som jeg legede med flere gange om ugen og drengene fra gaden, som jeg spillede bold og legede skjul med om aftenen. Men Else havde en voksens autoritet, og jeg var vant til at det de voksne sagde var rigtigt. Så jeg sagde hende ikke imod. Og for det andet havde hun jo lidt ret – jeg vidste godt, at jeg på det punkt var anderledes end mine jævnaldrende.

Men at hun i den grad gjorde mig "forkert", har jeg egentlig aldrig rigtig tilgivet hende. Måske syntes hun at jeg var et underligt barn, men hun var den voksne og kunne meget passende have holdt det for sig selv.

Da jeg på et meget senere tidspunkt luftede for min mor, at jeg syntes at min tante havde været meget hård over for mig og min læsning, da jeg var lille, slog min mor det lidt hen og sagde, at det nok var fordi, min yngste kusine, som var et år yngre end jeg, var ordblind og det faldt min tante for brystet, at jeg læste voksenbøger, mens hendes eget afkom endnu ikke kunne håndtere alfabetet.

Det er muligvis rigtigt, men hvorfor skulle det gå ud over mig at Birgitte - som jeg i øvrigt godt kunne lide når bare hendes mor lod være med at blande sig - havde læsevanskeligheder.

Nogenlunde i takt med at jeg lærte at læse, begyndte jeg også at skrive. Mette havde lært mig de store bogstaver, og nu sled jeg i det med at kopiere de bogstaver, der stod i bøgerne. Stavningen lærte jeg ved lægge mærke til, hvordan ordene var stavet i bøgerne, eller ved at spørge min mor eller far. Jeg brugte min nyerhvervede skrivekunst til at skrive små historier, som jeg så tegnede tegninger til. Det var en af mine yndlingsbeskæftigelser ud over at læse. Jeg sad tit ved min fars store skrivebord i "Fars stue" og skrev og tegnede. Skrivebordet havde låger i begge sider, og bag dem var en række skuffer. Og den nederste skuffe i højre side var min. Der opbevarede jeg papir og farver, så det altid var lige ved hånden. Men jeg var meget blufærdig omkring de ting jeg lavede, og var bestemt ikke indstillet på, at de skulle vises frem for andre end mine forældre. En dag havde vi besøg af en af mine forældres venner, Svend, en rar mand med hornbriller. Svend var skoleinspektør og en af de få voksne som jeg var på fornavn med, og han havde en speciel plads i mit hjerte, fordi han altid havde chokolade med når han kom til middag hos mine forældre. Men nu spurgte han, om jeg ville læse den historie højt, som jeg var i færd med at skrive. Rent umiddelbart ville jeg hellere dø, synke i jorden eller i hvert fald kravle ind under skrivebordet.

Men jeg var et velopdraget barn og kunne ikke finde ud af at sige nej, så jeg læste højt. Og indkasserede en tokrone som belønning. Det var en fyrstelig betaling, og klart den bedste indtægt jeg til dato har haft på min skriftlige produktion, arbejdstiden taget i betragtning.

Om at gå i skole

Jeg kunne godt lide at gå i skole. Fra første klasse og til Studentereksamen. Og for den sags skyld også på Universitetet.

Jeg kunne godt lide selve konceptet med at lære noget nyt. Noget var selvfølgelig kedeligt, men det meste fandt jeg spændende.

Og så havde jeg let ved det. Og det er vel altid rart at beskæftige sig med noget, som man er god til. En dygtig maler nyder vel at male, en dygtig musiker elsker at spille musik. Og jeg var en god skoleelev og kunne følgelig godt lide at gå i skole.

Det var selvfølgelig en stor omvæltning at skulle begynde i skole, når man indtil sit ottende år havde gået hjemme hos sin mor.

Men ikke så stor for mig, som den kunne have været. Skolen lå jo lige over for vores hus, og jeg kendte både skolebygningerne og nogen af lærerne, og så havde Mette jo i tre år underholdt mig med alt det sjove – og grumme – der forgik i skolen.

Jeg kunne bedst lide min dansklærer, hr Hinrichsen. Han var rødhåret og kunne godt være noget hidsig,. Jeg kan i hvert fald huske et enkelt tilfælde, hvor han stak en dreng en solid lussing. Og han kunne også godt finde på at tage et hårdt tag i nakken eller armen på en dreng, når ro og orden skulle opretholdes. Men pigerne var han altid venlig over for – måske var vi simpelthen sødere end drengene.

Min regnelærerinde hed frk. Sørensen. Hende var vi lidt bange for, for hun kunne godt være noget skrap, og så lignede hun lidt en heks. Lille og sorthåret og lidt krumbøjet og med en meget markant næse. Hun gav aldrig lussinger, men man kunne godt få et rap over fingrene med en lineal, hvis man kludrede med tabellerne.

Regnetimerne foregik ved at vi gik frem efter en regnebog, hvor hvert regnestykke blev regnet på tavlen af eleverne på skift – eventuelt med hjælp fra frk. Sørensen. Man skulle så skrive stykkerne ned i sit hæfte, hvad enten man nu havde fattet processen eller ej.

Det var selvfølgelig kun de dumme der fulgte tavleregningen - hvis man var en dygtig elev regnede man forud. Og det gjaldt selvfølgelig om at være længst fremme. "Hvor mange sider er du foran" var et vigtigt spørgsmål ved hver times begyndelse. Som et særligt pædagogisk tiltag skrev regnelærerinden os op på tavlen i rækkefølge efter hvor langt vi var kommet i bogen, med sidetal og det hele, og der var hård kamp om pladserne i toppen.

Jeg kan huske hvor ydmygende det føltes, når jeg efter at have forsømt nogle dage pga sygdom, var røget ned på en 6. eller 7. plads. Det sved, og der var ikke andet at gøre end at klemme ballerne sammen og få regnet en masse stykker, så man kunne genindtage sin plads i toppen.

Dengang spekulerede jeg aldrig på, hvordan det mon egentlig føltes altid at ligge og rode nede i bunden af listen, blandt dem, der kun lige akkurat kunne følge med tavleregningen. Det har sikkert ikke været særlig sjovt. Eller måske blev de med tiden bare ligeglade.

I begyndelsen af hver time blev vi hørt i hovedregning, og det var også noget, der kunne skille fårene fra bukkene. Hvis man ikke straks kunne svare på sit regnestykke, blev det givet videre til en anden elev – en af dem der sad og rakte hånden så højt op at den næsten nåede loftet – og så sad man tilbage til spot og spe, mens den dygtige elev igen brillerede.

Det var set i bakspejlet et fuldstændig håbløst pædagogisk system, og i hvert fald ikke motiverende for de svagere elever, som stort set bare blev hængt af. Men hvis man befandt sig i den rigtige ende af systemet, fik man i hvert fald banket både tabeller og hovedregning ind, så det aldrig forsvandt igen.

Da jeg i 2. klasse begyndte at få håndarbejde, måtte jeg erkende, at det ikke var alting i skolen, der faldt mig lige let. Vi skulle lære at strikke. Garnet var nogen hårdt ubleget, efterkrigstids bomuldsgarn, stift og uelastisk. Vi skulle starte med at strikke en lang strimmel. Der blev slået 20 masker op, og så var det bare at køre derud af. Det var nu lettere sagt end gjort. Maskerne blev enten så løse at de faldt af pinden eller så stramme at de nærmest klæbede fast til den. Man kom til at svede i hænderne, hvilket gjorde processen endnu vanskeligere – nærmest umulig. Hvis man lavede en fejl, blev strikketøjet ubønhørligt trevlet op, og man måtte starte forfra. Det var hårdt at se flere timers hårdt fingerkrampende arbejde blive til ingenting på nogle få sekunder, mens lærerinden lidt spidst påpegede, at jeg måtte gøre mig mere umage næste gang.

Hvad værre var, for hver gang garnet blev trevlet op, blev det mere og mere snavset, og der var selvfølgelig aldrig tale om at få nyt garn. Meningen var at den strikkede strimmel skulle ruller sammen og blive til en nydelig nålepude. Min blev aldrig så lang, at den i sammenrullet tilstand kunne stå ved egen hjælp, og farven chancerede efter de mange optrevlinger et sted mellem musegrå og koks. Og så skulle elendigheden endda fremvises på den årlige udstilling af elevarbejder. Med navn hæftet på og det hele. Det hører ikke til mine stolteste øjeblikke.

Men på en eller anden måde må jeg være kommet efter det, jeg husker da i hvert fald, at jeg derhjemme strikkede nogle små lysegrønne bamser. Men der havde jeg selvfølgelig også en mor, der kunne hjælpe og ikke bare pillede det hele op, hvis jeg tabte en maske.

Skrivning var heller ikke noget af det der faldt mig lettest. Jeg kunne sagtens skrive alle bogstaverne, sådan som de så ud i bøgerne, men nu skulle vi lære rigtig skrårskrift med krøller og sving. Desuden var det utrolig vigtigt at bogstaverne stod præcis mellem de to blå linier i hæftet og kun ragede ovenover og nedenfor, når de skulle rage ovenover og nedenfor. Jeg fandt hele processen dybt kedsommelig. Og lige meget hvor megen umage jeg gjorde mig, blev det aldrig så pænt som det læreren skrev på tavlen. Og hvis man skrev forkert og viskede ud, kunne det altid ses fordi papiret var noget blødt uglattet stads, som krøllede og gik i stykker for et godt ord. Jeg brød mig ikke om skrivning.

Endnu værre blev det da vi i 2. klasse begyndte at skrive med pen og blæk. Senere generationer, som er vokset op med kuglepenne, for slet ikke at snakke om computertastaturer, aner ikke hvad de er blevet forskånet for.

For det første skulle man lære at holde på penneskafte, som havde en helt anden facon end en blyant. Så skulle pennen sættes i. Pennen var lavet af metal, og var en lille spids tingest som skulle skubbes ind i en rille i penneskafte. Hvis man pressede for hårdt kunne pennen gå i stykker, fordi de to halvdele af spidsen gled fra hinanden, eller man kunne stikke fingrene på den. Hvis man ikke pressede hårdt nok, kunne pennen glide ud mens man skrev, med katastrofale følger.

Når pennen så sad rigtigt, skulle den dyppes i blækket. Blækket fik man udleveret i små flasker, som skulle sættes ned i et hul i skolepulten. Den særlige finesse ved blækket var, at hvis man fik det på fingrene eller endnu værre på tøjet, hvilket selvfølgelig var uundgåeligt, var det umuligt at få det af igen. Når pennen var dyppet, hverken for lidt eller for meget, var man klar til at skrive. Hvis der ikke var blæk nok på pennen, kradsede den bare i papiret, hvis der var for meget slog man en klat.

Ud over at huske alt det der med linjerne og de rigtige krøller og sving på bogstaverne, skulle man nu også huske at lægge det rigtige tryk på pennen. Trykkede man for hårdt skiltes de to halvdele af spidsen ad og der blev en klat. Trykkede man ikke hårdt nok, kom der ikke noget på papiret, og man måtte skrive om. For hver halve linje måtte pennen dyppes igen med alvorlig fare for nye klatter.

Og fejl var uoprettelige. Der fandtes ganske vist blækviskelædere, men de var stenhårde og lavede huller i det bløde papir, hvilket ikke pyntede på resultatet.

At skrive diktat eller genfortælling eller staveord var ingen sag – at skrive dem ind med blæk en kamp.

På et tidspunkt kom også begrebet blækregning ind i mit liv. Det betød at de regnestykker, man fik for og skulle regne derhjemme, ikke blot skulle regnes – og helst rigtigt, de skulle også føres ind i regnehæftet med blæk.

At få alle tallene til at stå pænt i de små aflange tern på papiret, uden klatter eller huller var en udfordring. Og det værste var næsten, at hvis man opdagede en fejl på en ellers perfekt side, så måtte hele herligheden skrives om igen.

Når jeg somme tider bliver lidt nostalgisk, og spekulerer på, om den verden mine børnebørn vokser op i, er lige så god som den, jeg selv oplevede som barn, behøver jeg bare at tænke på blækregning for at være helt sikker på, at det er den!.

Noget af det jeg godt kunne lide ved at gå i skole var at synge. Vi sang meget derhjemme, og jeg kunne mange af de sange, jeg blev præsenteret for i skolen, i forvejen.

Vi sang morgensang hver morgen, under ledelse af skoleinspektøren og til klaverakkompagnement. Højskolesangbogen fra ende til anden. Vi sang også i religionstimerne, salmer selvfølgelig. Og så var der sangtimerne. Sangtimer i 50'erne var noget ganske andet en musiktimer i dag.

Udstyret var beskedent. Sangtimerne forgik, i hvert fald i de små klasser, i klasseværelset. Uden instrumenter.

Læreren sang for, og vi fulgte med så godt vi kunne. Ikke alle lærere magtede opgaven lige godt, og om det lød særlig smukt, kan afgjort diskuteres. Men vi fik lært en masse sange, og mange af dem sidder stadig fuldstændig uudslettelig i min hukommelse. Sæt mig bare i gang med "I østen stiger" eller "I Danmark er jeg født", og jeg kører derud af....

Det blev så også den eneste musikalske uddannelse jeg fik som barn. Vi havde ganske vist et klaver, som stod i børneværelset, og som Mor en sjælden gang spillede lidt på. Men mere blev det ikke til.

På et tidspunkt begyndte min søster også at gå til klaver, men det blev ret hurtigt opgivet igen. Angivelig fordi klaverlærerindens søn yndede at pille bussemænd og anbringe dem på de hvide tangenter inden klavertimerne.

Det blev anset for grund nok til at opgive klaverspillet for min søsters vedkommende, og jeg blev aldrig opfordret til at

forsøge mig med det. Og jeg ytrede bestemt heller ikke noget ønske i den retning. Bussemænd på tangenterne kunne jeg godt undvære. Men jeg har da senere tænkt på at det egentlig var en ret sølle grund til, at jeg aldrig fik lært at spille et instrument.

Jeg kunne også godt lide at have religion. Vi startede ved skabelsen og arbejdede os frem gennem det gamle testamente, der jo byder på mange spændende historier. Jeg tog dem for det, de var, gode historier, og dem kan man jo aldrig få for mange af. Og så fik vi oven i købet sommetider lov til at sidde og tegne, mens historierne blev fortalt. Der var selvfølgelig nogle salmevers der skulle læres, et nyt vers til hver time. Men det var ligesom at lære tabellerne, bare sjovere, selv om det ikke var alle de mærkelige ord man forstod.

Om vi blev mere gudfrygtige af religionsundervisningen er vist et meget åbent spørgsmål. Jeg betragtede vist nærmest Gud som noget i retning af Kongen, Statsministeren og Julemanden. Jeg havde hørt om dem, gik ud fra at de fandtes et eller andet sted, men opfattede dem ikke som nogen, der havde indflydelse på mit liv. Undtagen Julemanden til jul selvfølgelig. Og Gud dengang min søster skulle have rulleskøjter.

Gymnastik eller legemsøvelser, som det også blev kaldt, var selvfølgelig også på skoleskemaet. På en byskole som Allehelgens var faciliteterne ikke imponerende. Om sommeren spillede vi bold i skolegården. Det var meget sjovt, ikke mindst når bolden forsvandt ned i en af lyskasserne foran skolens kældervinduer, så kampen måtte stoppes, mens hele holdet stod på hovedet ned i lyskassen for at finde den igen.

Når det ikke var vejr til rundbold var vi i gymnastiksalen. Der kunne vi spille høvdingebold eller løbe omkap. Engang imellem blev der taget redskaber frem, og så kunne vi gå på line på bommene eller klatre i tovene. Men det forekommer mig nu, at en stor del af tiden blev brugt at gå i takt rundt i salen, eller stå på rækker og lave nogle temmelig fantasifulde bøj-stræk øvelser. Måske stod der i en eller anden plan, at det var det, vi skulle. Måske var det udtryk for en vis ladhed fra gymnastiklærerens side.

Efter timen skulle vi selvfølgelig i bad. Der stod kar med grøn sæbe og kurve med træuld til fri afbenyttelse, og en gang om måneden blev det meste af timen afsat til en grundig afvaskning, og så var træulden og den grønne sæbe obligatorisk. Jeg og mine bedste veninder foretrak selvfølgelig langt at gå i bad hjemme, og mente egentlig også, at vi var renvaskede nok. Men der var ingen vej udenom, og processen havde da i hvert fald også den effekt, at den for en tid opløste de sociale skel i klassen – vi kom allesammen til at lugte ens – af grøn sæbe.

Jeg kan ikke huske, at der blev snakket meget om vigtigheden af at bevæge sig og holde sig i form, men det har antagelig heller ikke været særlig nødvendigt på en tid, hvor de fleste familier stadig klarede sig uden bil, og skolebusser var et ukendt begreb. Man gik eller cyklede i skole og hvor man ellers havde brug for at komme hen. Jeg tror ikke jeg overdriver når jeg siger, at jeg i hele min skoletid ikke kendte til børn der daglig blev kørt til eller fra skole. Men det hører selvfølgelig med til historien, at der var tale om byskoler, så det var begrænset hvor lang en skolevej, børnene kunne have, i hvert fald i grundskolen. Og så var vi altså heller ikke så pivede.

Der var ikke nogen disciplinærkrise på Allehelgens Skole i begyndelsen af 50'erne. Vi havde respekt for lærerne og gjorde i det store og hele som der blev sagt, både i timerne og i frikvarterene.

I frikvarterene opholdt vi os i skolegården, og der kunne ikke være tale om at opholde sig i klassen uanset vejret. Undtaget var selvfølgelig spisefrikvarteret, hvor vi indtog madpakker og skolemælk under lærerens opsyn. Skolebespisningen blev afløst af kommunale madpakker, som igen blev afløst af skolemælk. Jeg slap for de kommunale, men mælken var der ingen vej uden om. Den kom i små flasker, og det var et betroet job at hente de små kasser, som flaskerne ankom fra mælkeemanden i. Mælken var selvfølgelig halvlunken, men de små flasker var søde, og så vidt jeg husker var der ingen der brokkede sig.

Skolegården var delt op af en malet streg på asfalten i "de stores gård" og "de smås gård". Skellet gik ved 5 klasse, så jeg nåede aldrig at avancere til "de stores". I hver gård gik der en gårdvagt udstyret med en fløjte, og holdt øje med, at det ikke gik for vildt til. En særlig alvorlig overtrædelse var, hvis en af de store overtrådte stregen ind til de små. Så kom der gang i fløjterne på begge sider af stregen, og synderen fik en streng påtale. Det gjorde det selvfølgelig til en yndet sport lige at prøve at se, om man kunne få en fod eller to ind over stregen, inden det blev opdaget. Og vi stod selvfølgelig på de smås side og udpegede glad og gerne synderen for gårdvagten, så han kunne få sin velfortjente straf.

Ellers legede vi som børn til alle tider har leget i frikvarterene. Vi sjippede (pigerne) hinkede (også pigerne) eller løb i lange kæder – både piger og drenge. Somme tider legede vi fangelege "pigerne efter drengene" og bagefter "drene efter pigerne". Sommetider kom nogen op at slås (altid drenge!) og så samledes der hurtigt et opløb, der råbte og heppede, indtil gårdvagten trådte til med sin fløjte og fik skilt kamphanerne ad.

Når det ringede ind efter frikvarteret, stillede vi op i de afmærkede båse i skolegården, to og to. Så blev vi hentet af læreren og ført ind til klassen, hvor vi stillede op ude på gangen. Læreren stod så ved døren, og vi henholdsvis nejede og bukkede når vi gik forbi.

Hvis en fremmed lærer eller skoleinspektøren kom ind i klassen i løbet af timen, rejste vi os og stod ved siden af pultene, til vi fik besked på at sætte os. Når man blev hørt i dagens lektie skulle man også stå op. At rejse sig fra sin

plads og gå rundt i klassen var helt uhørt. Kun når man skulle vise sit skriftlige arbejde frem eller skrive på tavlen, måtte man gå op gennem klassen – uden svinkærinder undervejs. Hvis man havde et akut behov for at komme på WC, rakte man hånden op og bad om lov til at "gå i gården". Det fik man så lov til, dog gerne med en påtale om, at den slags skulle ordnes i frikvartererne. Toiletterne lå i to bygninger i skolegården, så et besøg kunne godt tage en rum tid – især hvis man ikke havde fået læst på sin lektie, eller på anden måde havde brug for at komme lidt væk.

Set med nutidens øjne var der mange og strenge regler i skolen dengang. Men det var ikke noget vi reflekterede meget over. Vi havde jo ikke kendt til andet, og i det store og hele var reglerne til at forstå og rette sig efter. Der var selvfølgelig ikke plads til mange individuelle hensyn, og jeg er ikke i tvivl om at skolegangen for nogle børn var en plage, og noget de helst bare skulle slippe igennem så hurtigt som muligt.

Men når det kom til stykket var det altafgørende, dengang som nu, hvordan den enkelte lærer gik til sit arbejde. Der var lærere der var underholdende, forstående og hensyntagende, og der var lærere som tydeligvis ikke kunne fordrage børn og egentlig helst ville være fri for dem. Og der var alle dem indimellem.

Noget om klassekammerater

Noget af det bedste ved at komme i skole var selvfølgelig klassekammeraterne.

Mine bedste veninder hed Karin, Ulla og Marianne. Jeg sad ved siden af Ulla, Karin og Marianne lige foran. Så vi udgjorde en lille tæt gruppe både i timerne og i frikvartererne. Vi legede selvfølgelig også med andre, men havde ofte nok i os selv. Efter skoletid mødtes vi sommetider og legede. Jeg var efterhånden blevet bedre til at være ude hos andre, så vi gik lidt på skift hos hinanden. Om sommeren plukkede vi blomster på "violskrænten" eller tog på udflugt til en af parkerne og legede eller læste i bøger, som vi medbragte, sammen med saftvand og en rulle kiks, som en af mødrene havde doneret.

Om vinteren stod vi på ski i Folkeparken. Det var vældig sjovt, der kom en masse børn med kælke og ski, og det gjaldt om at udnytte de som regel alt for få dage, der var skiføre, inden det blev tøvejr eller al sneen var slidt af bakken. En særlig snerig vinter tog Mariannes mor os med ud til Lejre, hvor der var nogle ordentlige skibakker. Det var en besværlig tur, for vi skulle med toget derud – medbringende ski og madpakker og drikkevarer, plus et eller andet antal mindre søskende, men det var anstrengelserne værd. At køre ned af de lange bakker var en fantastisk oplevelse – også selv om man skulle kæmpe sig op igen ved egen hjælp, der var ingen teknik til rådighed til at hjælpe på opturen, så vi fik en solid træning i at gå "sildeben".

Der var også nogle drenge i klassen som jeg legede med. Og så fik jeg forresten også min første kæreste i første klasse.

En af de drenge, jeg først lærte rigtig at kende, var en meget sød og stilfærdig dreng der hed Leif.

Han kom en dag meget genert hen til mig og spurgte, om han godt måtte komme med hjem til mig og lege. Med dukker. Jeg fik en tydelig fornemmelse af, at det ikke var noget som de andre i klassen – især drengene - skulle vide noget om, men Leif kom med hjem og vi legede med de store glasdukker i timevis. Leif var rigtig god til at lege med dukker. Han klædte dem af og på, lagde dem i seng og gav dem mad, som den kærligste dukkefar.

Det varede nu ikke så længe, inden Leif holdt op med at komme hjem til mig. Måske syntes han alligevel at det var for pinligt, eller måske var han bange for, at det skulle blive opdaget. Det var ærgerligt, for jeg kunne godt lide at lege med ham.

Jeg håber at han senere i livet fik sig en hel stribe børn, for han var garanteret verdens bedste far.

Min første kæreste hed Lennart. Jeg husker ham som en sød lille dreng med meget store brune øjne. På et tidspunkt spurgte han mig, om vi skulle være kærester. Det kom sådan lidt ud af den blå luft, og jeg vidste ikke rigtig, hvad det der med at være kærester indebar. Men for en sikkerheds skyld sagde jeg ja. Det viste sig så at det blandt andet indebar, at han inviterede mig i biografen. Søndag eftermiddag, på 1. række til 90 øre pr billet. Plus ti øre til en salmiakstang. Så det blev en større udskrivning på 2 kroner. Helt sikkert mindst en uges lomme penge.

Ret meget mere blev det kæresteri så heller ikke til, men det var min første erfaring med, at et afsluttet kæresteforhold godt kan blive til venskab.

Og så var der Asger. Asger skilte sig lidt ud blandt drengene ved at gå med lyserøde hjemmestrikkede ankelsokker i sandaler, der var prydet med et hulmønster i form som en sommerfugl. Det var ikke godt. Asgers far havde et arbejde som gjorde at han næsten altid var væk, og en mor der hellere ville have haft en pige. Så meget fandt jeg ud af allerede første gang jeg besøgte ham.

At jeg overhovedet besøgte ham skyldtes, at hans mor åbenbart havde udset mig som en passende legekammerat for sønnen, og inviterede både mig og min mor til kaffe og legeaftale.

Det var ikke nogen entydig succes. Jeg syntes at Asger var kedelig at lege med, selv om han havde meget legetøj. Mor kunne ikke lide hans skildpadde fordi den havde en stor knude på halsen, og fordi hun i det hele taget ikke kunne fordrage skildpadder.

Der var dog en enkelt god ting ved besøgene hos Asger. Hans mor lærte mig at lave en særlig slags sødt smag, som jeg aldrig havde smagt før. Man tager et glas og fylder et par skefulde sukker i, derefter lige så meget kokosmel og topper op med kakao. Så hældes man mælk over hele herligheden, så det bliver godt vådt og smasket, rører rundt i det med en ske, og – mums -

Gad vist hvordan det ville smage nu 60+ år efter.

Men det blev aldrig rigtig til noget med mig og Asger. Jeg syntes at han var mærkelig. Grundlæggende tror jeg at han var en sød og klog dreng, som bare havde brug for, at hans mor kom over at han ikke var blevet en pige.

Noget om skolebegivenheder

Når jeg tænker tilbage på de 4 år jeg gik på Allehelgens Skole, går de meget ud i et for mig. Jeg havde stort set de samme lærere, de samme fag og de samme veninder gennem alle 4 år. Og nogle ting var selvfølgelig tilbagevendende begivenheder.

Som for eksempel den årlige skoleudflugt. Børn i dag aner ikke hvad en skoleudflugt er. Og det er synd for dem.

Så vidt jeg husker var der en udflugt for de små – det vil sige til og med 3. klasse - og en for de store.

Til skoleudflugten mødte man op i stiveste puds medbringende madpakke og saftvand. Vi stillede op i skolegården, klassevis, og skoleinspektøren sagde et par ord. Så gik vi med skolens fane og skoleorkesteret i spidsen gennem byen op til stationen. Orkesteret truttede og trommede det bedste de havde lært. Skoleinspektøren gik ved siden af med stok og hat. Lærerne fulgte med klasserne for at opretholde ro og orden, og folk stimlede sammen for at se på optøget, når vi passerede forbi. Det var storslået.

På stationen ventede et tog med reserverede vogne, og der myldrede vi så ind. Selvfølgelig optaget af at finde de bedste pladser. Det var den slags togvogne med små kupeer, og det vigtigste var selvfølgelig at komme i samme kupe som sine bedste venner, eller dem, man gerne ville være bedste venner med.

Så snart toget havde sat sig i gang – og somme tider inden – begyndte de første at pakke deres mad pakker op, og der var altid nogle der havde fået spist rub og stub inden vi efter ca en halv time nåede til rejsens mål. Der var da også nogle forudseende mødre, der havde udstyret deres afkom med mindst to madpakker.

Rejsens mål var Holbæk, og der blev vi igen stillet op på række og styret gennem byen til et hotel, hvor vi så tilbragte nogle timer. Det var ikke fordi der skete så meget. Vi fik en sodavand og spiste vores mad, dem der stadig havde noget tilbage, i hotellets park eller inde i en stor sal. Så legede vi uden for, nogle af lærerne organiserede boldspil eller sanglege, men ellers kunne vi bare løbe rundt og udforske den store have på egen hånd. Engang i løbet af eftermiddagen fik vi en is, og så var tiden inde til at tage hjem. Mætte af dagens oplevelser.

Der er næppe tvivl om at skoleudflugten for mange børn var et af årets absolutte højdepunkter. Også selv om arrangementet, set med nutidens øjne, var temmelig tamt. Og jeg husker det som en spændende og speciel dag. Med hornorkester og det hele.

En anden skolebegivenhed, som man godt kunne have lidt mere blandede følelser omkring, var den årlige skoleafslutning.

I folkeskolen var der ingen eksamen, men på en af skoleårets sidste dage blev forældrene inviteret ind til at høre børnene blive "overhørt" i dansk og regning. Så klassen var fuld af forældre, mest mødre, som sad og stod nede bag i klasselokalet og strakte hals, for at kunne høre og se deres poder. Og så blev vi hørt i oplæsning og staveord af lærer Hinrichsen, og bagefter trådte Frk Sørensen til og hørte i tabeller og hovedregning.

Og det var meget pinligt hvis man lavede fejl eller ikke kunne svare, når både ens egne og kammeraternes forældre sad og hørte på.

Jeg er nu ret sikker på at sværhedsgraden af opgaverne blev tilpasset elevernes formåen – men selvfølgelig var der nogen, der stort set hverken kunne det ene eller det andet, og det har helt sikkert ikke været særlig sjovt for hverken dem eller deres forældre. Måske var det også nogen af de forældre, der aldrig mødte op.

Jeg kan i hvert fald huske at Mor var noget stram i masken, da hun kom hjem efter en afslutning med Mette, og kunne berette, at Mette var blevet spurgt om 7x8 og havde svaret "54". For andet år i træk! Jeg synes nu heller ikke at det var særlig pænt af læreren at stille hende den opgave to år i træk, når man nu ved, at det er den sværeste af alle tabellerne.

Mens vi blev overhørt, blev vore dansk- og regnehæfter sendt rundt blandt forældrene, med blækklatter, viskelæderhuller, røde understregninger og det hele, og nøje gransket og sammenlignet.

Og så fik vi karakterbøgerne med hjem. "Særdeles godt" var det, der helst skulle stå. "Meget godt" kunne til nød accepteres, men alt derunder var ganske utænkeligt. I hvert fald når man var stadsskoleinspektørens yngste datter og nr. 1 i klassen.!

”Os og de andre”

Når jeg tænker tilbage kan jeg se, at der var en tydelig social lagdeling i min klasse i folkeskolen. Der var en 8 - 10 piger, som Hr. Hinrichsen fremhævede som ”sine dygtige piger”. Og så var der de andre – som der ikke rigtig blev sat navn på. Piger som var dårligere klædt og som ikke klarede sig så godt fagligt. De to ting hang nok ofte sammen. Jeg snakkede næste aldrig med de piger. De eksisterede ikke rigtig i mit univers. Jeg tror aldrig, der blev tale om mobning. Det var vi nok både for velopdragne og for stramt styrede til, men det blev fuldstændig accepteret af både lærere og forældre, at lille gruppe piger stort set blev holdt udenfor. Hvordan det forholdt sig i drengegruppen, ved jeg ikke, men mon ikke mønsteret har været nogenlunde det samme. Selv om der måske ikke var en helt så klar lagdeling men til gengæld flere slåskampe og tumulter.

Der er en enkelt episode fra min skoletid, som jeg ikke er stolt af, og som jeg heller ikke synes tjener mine forældre eller i hvert fald min mor – til ære.

Der var på det tidspunkt et børnehjem i Roskilde. Det eksisterer i øvrigt vistnok stadigvæk som et eller andet specialtilbud. Men dengang var det et almindeligt børnehjem, for forældreløse børn eller børn hvis forældre ikke har kunnet forsørge dem. Måske har der også på det tidspunkt været nogle ”tyskerbørn”. Det gik der i hvert fald rygter om. Jeg kendte kun et børnehjemsbarn, en pige ved navn Winnie, som gik i min parallelklasse.

En dag kom jeg i skole i en ny sommerkjole. Jeg husker den tydeligt, den var blå og hvid stribet ”kadetstribet” hed det, og med krave og lommer i rød og hvidstribet. Rigtig sød kjole. Men så skete det hverken værre eller bedre end at Winnie, i et frikvarter, glædestrålende kom hen til mig, og viste mig, at hun havde fået en kjole akkurat magen til. Jeg kan ikke huske, hvad jeg sagde, sikkert ikke ret meget, jeg delte i hvert fald ikke hendes begejstring. Efter skoletid fik jeg fortalt min mor om episoden, og uden at der blev sagt ret meget fik jeg min vilje: jeg havde aldrig mere den kjole på.

Forkælet mægunge.

Min mor skulle have givet mig en opsang og fortalt mig, at jeg ikke fik flere kjoler før denneher var brugt op. I skolen.

Men om det var fordi hun ikke ville have konflikten med mig, eller det var fordi det også generede hende, at jeg gik i samme tøj som et børnehjemsbarn, ved jeg ikke. Vi snakkede aldrig om det senere.

Men jeg har skammet mig over det lige siden. Undskyld Winnie.

På vej til realskolen

I slutningen af 4 klasse gik jeg til optagelsesprøve til mellemskolen.

Det var egentlig et år for tidligt, det normale var at man først gik op til prøve efter 5. klasse, men Mette havde også sprunget 5. klasse over, så mine forældre og lærere blev åbenbart enige om, at der ikke var nogen grund til at jeg skulle vente. Min klasselærer Hinrichsen væddede endda en cigar med mig på, at jeg ville bestå prøven.

Man skulle først op til en skriftlig prøve i dansk og regning. Den kunne man så dumpe til eller bestå, eller man kunne få en chance til ved en mundtlig prøve.

Hvis man bestod på "den skriftlige" var vejen faktisk også åben til at man kunne komme på Katedralskolens mellemskolelinie, med henblik på at gå videre i gymnasiet.

Jeg bestod på den skriftlige, og Hinrichsen fik sin cigar, men det kom selvfølgelig aldrig på tale at jeg skulle andet end på Realskolen. Dels var min far jo leder af det kommunale skolevæsen, dels var han skoleinspektør på Realskolen, så det havde set for mærkeligt ud, hvis han sendte sine børn på Latinskolen.

Så jeg forlod min klasse – så vidt jeg husker uden den store vemod. Det næste årstid blev jeg stadig af og til inviteret til fødselsdage i min gamle klasse, men snart var jeg selvfølgelig optaget af den nye skole og de nye klassekammerater der.

Men det er en helt anden historie.

Mere om mine forældre

En ting, jeg indimellem har tænkt over, er, hvordan det egentlig påvirkede mig, at jeg havde så gamle forældre. Mor var jo 42 da hun fik mig og altså nærmest en generation ældre end mange af mine klassekammeraters mødre. Det var ikke så almindeligt at få børn så sent dengang.

Men svaret er, at det ikke påvirkede mig. Jeg opfattede aldrig mine forældre som gamle. Mor var livlig, sprudlende og ungdommelig. Far var tidløs. Mor havde været en dygtig gymnast i sine unge dage, og når vi gik tur i Boserup skov og nåede til en bom med en tværstang af jern, aflagde hun gerne hat og frakke og demonstrerede ”baglæns opsving”. En kunst som ingen af hendes døtre vist nogensinde kom til at mestre.

Hun forsøgte også, med begrænset held, at lære os at sjippe ”dobbeltsving”. Da må hun have været omkring de 50, og hun var i hvert fald bedre til det end nogen af os.

Mor havde en udpræget humoristisk sans og ikke mindst sans for livets små pudsigheder. Og sine egne og andres fadæser. Hun havde ingen problemer med at udlevere hverken sig selv eller andre til almindelig latter, hvis der kunne komme en god historie og et godt grin ud af det. Jeg tror at noget af det vi lærte af vores mor var, ikke at tage hverken os selv eller resten af verden alt for højtideligt.

Mor var impulsiv, og ikke alt hvad hun foretog sig var lige gennemtænkt. Som da hun skulle åbne et vindue, som viste sig at være malet fast til rammen. Efter mere og mere irriteret at have bakset med det, tog hun en kost og bankede skaffet ind på kanten af vinduet. Og det ville måske have virket, hvis ikke hun havde ramt ruden, der selvfølgelig gik i stykker. Da Far kom hjem var Mor både lidt gal på sig selv og lidt flov over den smadrede rude, og for at undskylde sig over for Far, tog hun kosten og demonstrerede ”jeg gjorde bare sådan”, og bankede kosteskaffet gennem den næste rude. Heldigvis havde Far også en god portion humoristisk sans og desuden en endeløs tålmodighed med Mor, så det endte i det store grin, og endnu en god historie.

Og så var der dengang min søster havde fået en gul frottebadekåbe af min moster, som belønning for at have brugt en ferieuge på at besøge Moster og passe et barnebarn, som Moster havde på ferie.

Badekåben var jo ikke nogen fyrstelig belønning og desuden var den lidt for lang.

Det kunne Mor sagtens klare erklærede hun. Der skulle bare klippes lidt af. Nu var hun ikke lige den, der gik så meget op i sådan noget med målebånd og nåle, så hun bredte badekåben ud på græsplænen og begyndte at klippe. Da hun havde klippet en strimmel af, tog hun et overblik og vurderede at den var blevet lidt for kort i den ene side. Så hun klippede endnu en strimmel af, for at rette op på det. Nu blev den så for kort i den anden side, så hun måtte klippe lidt mere af for at rette op på skævheden. Processen gentog sig, Mor asede og masede skiftevis småynnende og småbandende over skidtet, indtil det meste af græsplænen var dækket af gule frottestrimler og badekåben målte ca 15 cm under ærmerne. Så pakkede Mor resterne af den sammen og erklærede den for død. Mette og jeg sad oppe i et vindue og fulgte hendes anstrengelser, halvdøde af grin. Om Mette nogensinde fik en anden badekåbe skal jeg ikke kunne sige, men den gule badekåbe gik over i familiehistorien.

Mor kunne også godt lide små ”practical jokes” og hendes yndlingsoffer var selvfølgelig min far.

Som da han holdt ”herrefrokost” for byens honoratiores i anledning af en rund fødselsdag.

Om det var for at live op på stemningen er uklart, men Mor fik i hvert fald den lyse ide at hælde vand i snapseflasken. Så da der som indledning på frokosten blev udbragt en skål for fødselaren, tog hver af de forsamlede herrer en god slurk vand. Deres forbløffelse har nok været umiskendelig, om nogen ligefrem spyttede stadset ud, fortæller historien ikke noget om, men Mor morede sig i hvert fald kosteligt fra sin plads bag køkkendøren.

Far syntes heldigvis altid at Mor var sød og sjov – hvad resten af selskabet mente om hendes indfald står hen i det uvisse.

Mor havde en god sangstemme og sang og nynnede næste altid, når hun gik omkring og ordnede de huslige pligter. Hun havde et omfattende repertoire der, strakte sig fra kristne kampsange – et levn fra den indremissionske barndom – over højskolesangbogen, og til temmelig tvetydige revyviser.

Og hun kunne, mens hun pudsede på den samme vinduesrude, utvungent bevæge sig fra ”Højt hæver vi vor fane” til den om husarens blå bukser og drengens lige så blå øjne.

Når der skulle vaskes op, hjalp Mette og jeg selvfølgelig til, en tørrede af og en satte på plads, og så blev der sunget i vilden sky. Egentlig husker jeg ikke opvasken som en sur pligt – det var enormt hyggeligt, og indimellem blev der også grinet meget, især fordi Mette havde et uudtømmeligt forråd af skolehistorier.

Ellers havde vi ikke mange pligter. Far og Mor var vist enige om, at vi skulle passe vores skole og have tid til vores venner og de ting der i øvrigt interesserede os. Vi forventedes at rydde op på vores værelser, og hjælpe lidt til med borddækning og opvask. Det var det hele.

Fars bidrag til husførelsen indskrænkede sig til, at han mindede os om, at vi skulle hjælpe Mor, og at han hver aften bar salt og peber bøsserne fra spisestuen ud i køkkenet. Hvorefter Mor satte dem tilbage på anretterbordet i spisestuen, hvor de havde deres plads.

Hvis Mor var ungdommelig så var Far uden alder.

Han fyldte på mange måder ikke så meget i familien som Mor. På en måde fyldte han det hele. Han var den klippe som vi alle sammen byggede på.

Det var Far, der læste godnathistorie for os da vi var små. "Nils Holgersens rejse" i rødt skindbind. Jeg forstod ikke en bønne af den – sikkert blandt andet fordi jeg altid faldt i søvn efter få minutter, og derfor kun fik hørt den i uddrag.

Det var også Far der gik med op på loftet, når man skulle på WC, og det var lidt uhyggeligt at gå derop alene.

Far var ikke en far, der legede meget med sine børn. Jeg husker kun få gange hvor vi har spillet lidt bold i haven eller han var med til "fingerbøl". Han læste højt og spillede spil med os, men det jeg husker mest er, at han tog os med på ture. Gåture i byen med hunden Trine i snor, cykelture, især i årene før vi fik bil, og ture til stranden når vi var i sommerhus.

Ellers husker jeg ham mest som den man altid kunne snakke med og spørge om ting.

Far havde altid tid til at snakke, og hvis man spurgte ham om noget fik man altid et ordentligt svar. Jeg syntes at min far var den klogeste i verden. Det synes jeg i øvrigt stadigvæk.

Mange søndage tog Far og jeg med toget til København og gik på museum. Nationalmuseet og Glyptoteket, Tøjhusmuseet og Zoologisk Museum. Jeg kunne godt lide de små ægyptiske figurer på Glyptoteket, selv om jeg syntes at mumierne var lidt uhyggelige. Det lå jo døde menneske inden i. Skrumpehovederne på Nationalmuseet var også noget der kunne give et godt gys, især fordi der lige ved siden af dem hang de drabelige våben, som de var blevet slået ihjel med. De store opstillinger med udstoppede dyr, stillet op mod en malet baggrund på Zoologisk museum var næsten lige så spændende som biografen, og når Far fortalte om dem, var det næsten som om de blev levende.

Efter museumsbesøgene spiste vi frokost, KFUK var et af de foretrukne steder, og måske vankede der en is, inden vi tog toget hjem til Roskilde.

De ture hører til mine bedste barndoms minder. Et moderne barn ville måske kede sig ihjel på sådan en tur – og så alligevel måske ikke, hvis det havde en fortæller som min far ved hånden.

Noget om vermuth og kunsthistorie

Da jeg var 10 år skete der to epokegørende ting i mit liv. Og de skete begge to i forbindelse med at min far fyldte 50 år.

Det må have været i pinseferien, for vi holdt Fars fødselsdag i Grenå, i Eldrups lejlighed på Baunehøjen. Der var så vidt jeg husker kun Eldrups og os, men dele af aftenen står lidt tåget for mig. Det var nemlig den aften, jeg for første gang blev beruset. Eller hønefuld for at sige det på godt dansk.

På et tidspunkt, da de voksne nok var kommet godt i stemning, fandt Marianne og jeg en flaske vermuth, og besluttede os for at smage. Det var lidt stærkt, men smagte godt, så vi prøvede lidt mere. Og lidt mere. Indtil en eller anden voksen opdagede, hvad vi havde gang i og fjernede vermuth flasken. Men på det tidspunkt var vi i hvert fald blevet i vældig godt humør begge to, og min søster fortalte senere, at jeg havde snakket fuldstændig uafbrudt i taxaen ud til sommerhuset, og at jeg havde været ualmindelig svær at få i seng, fordi jeg blev ved med at stå op, fordi der var noget, jeg absolut skulle fortælle Far og Mor. Til gengæld sov jeg ualmindelig godt, da jeg først var faldet i søvn.

Det andet epokegørende, der skete, var, at Far til sin fødselsdag fik E. H. Gombrichs "Kunstens Historie". Jeg ved ikke om min far nogensinde fik læst den, men jeg gjorde. Jeg slugte den. Og da jeg var færdig med at læse den, læste jeg den en gang til. Og en gang til. Og så gik jeg i gang med at støvsuge biblioteket for bøger om kunsthistorie. Og "Statens Museum for Kunst" blev mit yndlingsmuseum. Og hvis ikke en af livets mange tilfældigheder – her i skikkelse af en kæreste ved navn Peter – var kommet på tværs, var kunsthistorie nok ikke bare blevet en livslang interesse, men en levevej. Men det er en helt anden historie.

Noget om tøj

Erindring er noget mærkeligt noget. Når jeg kigger på nogle af de gamle billeder fra min barndom, kan jeg nærmest rent fysisk huske det tøj, jeg havde på. På nogle billeder fra jeg er omkring 2 år, har jeg en lille strikket kjole på og jeg kan tydeligt huske, hvordan man kunne stikke fingrene ind i det fletmønstrede stykke omkring maven. Og selv om alle billederne er i sort /hvid ser jeg tydeligt kjolen som lyseblå. Jeg husker også en lille taftkjole som var min fine kjole, da jeg var omkring 3 år. Der hørte bukser i samme stof til, og taften var så stiv, at kjolen kunne stå selv på gulvet.

Senere fik Mette og jeg matchende taftkjoler i gule og brune tern, med små fløjls sløjfer foran. Meget meget fine, men med den indbyggede ulempe, at hvis man spildte ned af sig, ville pletterne aldrig kunne gå af igen. Så det var om at holde tungen lige i munden, hvis man var kommet med til bords og det i forvejen var svært at styre kniv og gaffel, fordi der var lidt for langt op til bordet.

Til daglig var vi selvfølgelig ikke så fornemt udstyret. Meget af vores tøj var, i hvert fald mens vi var små, hjemmestrikket eller syet af en af de små syersker, som Mor kendte. Det var jo stadig efterkrigstid.

Inderst havde man om vinteren et livstykke, en slags undertrøje med knapper ned foran og med lange stropper forneden, som skulle bruges til at sætte de lange strømper fast i. Uden på det, det almindelige undertøj, undertrøje og underbukser, og så kjole eller nederdel og bluse. Og så de lange strømper som aldrig sad ordentligt fast på livstykkets stropper. Og uanset hvad, så havde man et stykke med bart øverst på låret, som kunne blive meget koldt.

For at afhjælpe det, blev det på et tidspunkt moderne med bukser med "lådden vrang". Det var store posede underbukser med elastik i benene i et tykt blødt materiale, som man trak uden på de inderste underbukser.

De var virkelig grimme, store og klodsede og i farver som laksefarvet og brun. Mor fandt dem for slemme og syntes ikke, at vi skulle gå med sådan nogen, men Mette plagede så længe om et par af de laksefarvede, at Mor gav sig og købte et par til hver af os. Dog i mørkeblå, som var noget noblere end de laksefarvede, men til gengæld smittede af, så man konstant var blå på lårene, og undertøjet antog en underlig grumset farve.

Jeg slap nu hurtigt af med de lange strømper og fik i stedet gamaschebukser. De hang da i det mindste sammen, men strikket i efterkrigsuld kradsede de ganske afskyeligt. Så det var en stor lettelse, da det blev almindeligt, også for små piger, at gå i lange bukser.

Om foråret blev "de lange strømper" erstattet med knæstrømper og om sommeren med ankelstrømper. Og de tunge vintersko skiftet ud med tynde lærredssko. Jeg kan stadig mærke hvor fantastisk det føltes den første dag, man fik lov til at tage ankelsokker og lærredssko på. Det var som at svæve.

Som stadsskoleinspektørens døtre skulle vi selvfølgelig tage os pæne ud – også i tøjet, og det klarede Mor bl.a. ved, mens vi var små, hvert år at købe matchende vinterfrakker til os. De første jeg kan huske, var små lyseblå uldfrakker med filthatte til. En blå og en brun, med elastik ned under hagen. De var ikke beregnede til at lege i – men tog sig sikkert nydelige ud, når vi promenerede ned ad gaden. De næste frakker, jeg kan huske, var røde frakker med hætte og bælte, og til dem blå fløjlskasketter. En lyseblå og en mørkeblå. Og et par år efter petroleumsfarvede frakker med kække bordeauxfarvede fløjlskasketter med en lille guldnål i. På et tidspunkt har Mette sikkert gjort oprør mod det ens overtøj, og en mere praktisk påklædning er nok også kommet på mode – i hvert fald kan jeg huske hvor glad jeg var for den todelte skidragt med jakke og bukser jeg fik da jeg var 8-9 år, og som var meget bedre at bevæge sig i end frakkerne. Og hvor ked af det jeg blev, da jeg faldt og slog hul på begge bukseknæ.

Når Far og Mor skulle være fine, som f.eks. til deres sølvbryllup, var Far i kjole og hvidt og Mor i en lang grå silkekjole, som til daglig hang gemt godt væk i et skab på loftet, og som derfor skulle hænges lidt til luftning inden de skulle i brug.

Til sølvbrylluppet kom der en del overnattende gæster, og damerne hængte deres fine kjoler på bøjler på en snor, som var sat op til formålet oppe på loftet. Jeg kan huske, at min lille kusine på et tidspunkt kom sturtende ind på mit værelse og råbte: "kom og se Bodil der står nogle fine kjoler oppe på loftet". Og det så virkelig ud som de fine lange kjoler stod på række og konverserede høfligt med hinanden, flankeret af et par "svalehaler" på bøjle.

I øvrigt gav netop sølvbrylluppet anledning til en mindre påklædningsmæssig krise i mit liv. Mette, som altid var god til at tage initiativer, havde besluttet, at vi skulle forære Far og Mor et fotografi af os selv i sølvbryllupsgave. Det krævede jo en tur til fotografen – finansieret af sparegrisene, og Mette tog et overblik over garderoben og bestemte sig for en hvid bluse til sig selv og en rød strikket til mig. Hendes bluse var måske nok en anelse løs i halsen, til gengæld var min lidt stram.

Men vi drog af sted til fotografen og forelagde vort ærinde. Hun tog et overblik over os, og spurgte så om vi ikke havde noget pænere tøj, eventuelt noget ens .

Jeg ville helst være sunket i jorden, men Mette må have fået sagt et eller andet, for billederne blev taget, og en lille serie på tre blev udvalgt og sat i en ramme.

Når jeg ser på de billeder i dag, synes jeg faktisk at vi var meget søde. 8 og 11 år, og i en lidt for stram og en lidt for løs bluse.

Når det skulle gå lidt mindre fint til var Far i smoking og Mor i en af sine finere korte kjoler.

Til daglig gik Far selvfølgelig i jakkesæt, som regel med vest og slips. Mor gik som regel i en kittel eller en kjole med forklæde over om formiddagen, mens hun ordnede de huslige pligter, men hun klædte altid om, inden Far kom hjem fra skolen, til en pæn kjole eller spadseredragt.

Far fik sit tøj syet hos en skrædder. Jeg syntes at det var meget spændende at være med og se, hvordan der blev taget mål, og senere hvordan tøjet blev prøvet og rettet ind. Skrædderen var altid meget høflig, sagde ikke De eller hr Vind til Far men hele tiden "Stadsskoleinspektøren". "Synes Stadsskoleinspektøren at jakken strammer lidt i armhulerne". "Har Stadsskoleinspektøren tid til en prøvning i næste uge?". Jeg syntes at det lød lidt mærkeligt at tale på den måde, og det blev selvfølgelig ikke bedre af at han hele tiden havde munden fuld af knappenåle.

Mor købte som regel sit tøj i "Kontantforretningen", som lå på Algade. Fordelen ved at handle der – og ved at være fru stadsskoleinspektør Vind – var, at man kunne få en stak tøj bragt hjem "i udvalg".

Det betød at et svedende bud afleverede en stak poser og kasser ved gadedøren. Mor kunne så i ro og mag prøve tøjet, udvælge det hun ville beholde og så ringe efter bybuddet og få resten bragt retur til forretningen. Og så komme forbi og betale, når det passede.

Hun har endda præsteret, dagen før det årlige udsalg, at ringe og bede forretningen om at sende nogle udsalgsvarer "i udvalg" for at se, om der var noget hun kunne bruge, uden at skulle gå ind i kampen på selve udsalgdagen.

Mor var ikke snobbet, hun omgikkes både borgmesteren og syersken henne på hjørnet, men hun gik ikke af vejen for at udnytte Fars stilling i en god sags tjeneste!

Noget om at have gæster.

I Roskilde havde Far og Mor i kraft af Fars stilling en omgangskreds, der placerede sig et sted imellem virkelige venner og mennesker, som de var mere eller mindre tvunget til at omgås. De omfattede borgmesteren, cheftandlægen, kredslægen, rektor for latinskolen, bankdirektøren og selvfølgelig nogle skolefolk.

Ud af denne gruppe var der så en 8-10 stykker som de mødtes regelmæssigt med, en gang i hvert hjem i løbet af vinteren. Med kogekone på og det hele.

Det var et større arrangement. For det første skulle kogekonen bestilles i god tid. Og så skulle middagen planlægges. Og det måtte selvfølgelig ikke være samme menu, som var blevet serveret i et af de andre hjem i samme sæson. Det må have givet nogle vanskeligheder, for kogekonen var så vidt jeg ved den samme, der gik på omgang mellem familierne, så det må have været en udfordring for både hendes og værtindernes fantasi at sørge for noget nyt hver gang.

Når dagen så oprandt, kom kogekonen, pustende og svedende med kogebøger og køkkengrej og indtog køkkenet. Vi ville selvfølgelig gerne følge med i, hvad der foregik, og måske få lov til at prøvesmage, men det lod sig kun gøre, hvis vi gjorde os meget små, ikke gik i vejen og under ingen omstændigheder stak fingrene i noget som helst, uanset hvor fristende det så ud.

Både Mor og kogekonen var på den korte lunte sådan en dag, Far var så vidt jeg husker ikke-eksisterende.

I god tid inden gæsterne kom, blev vi sendt i bad og iført nyt eller i hvert fald nystrøget nattøj, og når gæsterne var ankommet blev vi ført ind til en hilse-på-runde, hvor vi kunne indkassere parfumeduftende kindkys, venlige klap og små gaver. Det sidste var klart at foretrække. Skoleinspektør Svend, som var en af Fars og Mors bedste venner, var også en af mine favoritter, for han medbragte altid en Toms guldbarre til hver.

Så var festen forbi for vores vedkommende, vi blev lagt i seng – nok noget tidligere end vi plejede, og måtte nøjes med at lytte til snakken ovenpå og indsnuse duften af tobaksrøg, der selvfølgelig snart bølgede gennem hele huset.

Mor var altid lidt rød i kinderne og hektisk ved den slags lejligheder, men hun lugtede dejligt af parfume, og jeg syntes altid at hun var så smuk, når hun var i en af sine fine kjoler.

Når gæsterne havde spist, kom mor altid ned og kiggede til os, og jeg vidste at de nu skulle spille kort. Far og Mor var ivrige bridgespillere, og det var deres gæster åbenbart også, for der blev stillet to spilleborde op og så kunne vi høre mumlen og latter og sommetider ærgerlige udbrud deroppefra.

Når der blev spillet bridge, var der noget der hed at "sidde over", og når det var Mor der "sad over" betød det, at hun kom ned og kiggede til os. Så var hun glad og oprømt og lugtede godt af parfume og cigaretter. Jeg kunne godt lide når Mor "sad over" i bridge.

Der var selvfølgelig også nogle mennesker, som Far og Mor omgikkes mere uformelt. Svend og Agnes Larsen, en lidt ældre ugift lærerinde, var hyppige gæster, og når de var på besøg kunne vi godt få lov til at være oppe og snakke med dem. Jeg kunne vældig godt lide Agnes Larsen. Hun boede sammen med sin mor, i en lejlighed ikke så lang fra vores hus. Mette og jeg besøgte hende sommetider, og hun var en af de voksne der virkelig forstod børns behov for kager og sodavand, når vi besøgte hende. Og så havde hun et WC, hvor der var et skilt, hvor der stod "Kast ikke affald i klosettet" Jeg syntes at "klosettet" var det sjoveste ord jeg nogensinde havde hørt. Og det gjorde besøgene hos Agnes Larsen uforglemmelige.

Op gennem 50'erne forandrede mine forældres sociale omgangsform sig. Det blev mindre formelt, og nogle af de mere "officielle" bekendtskaber gled nok lidt ud. Kogekonen forsvandt ud af billedet og Mor stod selv for maden ved gæstebuddene – hvilket i øvrigt ikke gjorde hende mindre kortluntet på de kritiske dage.

Da Mette og jeg blev anset for at være store nok, sad vi sommetider med til bords, når Far og Mor havde "fine gæster".

Det var en situation med indbyggede katastrofer. Selv om Mette og jeg blev placeret længst muligt fra hinanden, var hun en sand mester i, ved hjælp af grimasser og tegnsprog, at hensætte mig i hysterisk fnisen eller deciderede grineflip. Ikke velset ved det Vindske middagsbord. Ved den slags lejligheder havde Mor et blik, der kunne have stoppet en Napoleon på fremmarch, og i hvert fald kunne sende en fnisende 10-årig ud i køkkenet ind til anfaldet var ovre.

Det tjener til min mors ære, at der aldrig var et efterspil på den slags situationer. Ingen form for bebrejdelser eller straf bagefter. Egentlig har jeg Mor mistænkt for, at hun selv morede sig over både Mettes påfund og mine latterkrampe, men ro og orden måtte selvfølgelig opretholdes.

Der var nu også situationer, hvor Mor selv havde svært ved at holde masken.

Som dengang hun havde læst i et dameblad, at man kunne give sine gamle fedtede spillekort nyt liv ved at gnide dem ind i lidt kartoffelmel. I et anfald af sparsommelighed besluttede Mor at redde de gamle spillekort inden næste bridgeaften. Og ud fra devisen at "hvis lidt er godt er meget bedre" sparede hun ikke på kartoffelmelet. Resultatet var forrygende. Spillekortene var ikke længere fedtede, men så glatte at de føg ud af bridgespillernes hænder og rundt på borde og gulv, og derudover afgav de ved enhver berøring skyer af kartoffelmel, der lagde sig som sne, især på herrernes mørke habitter.

Mors humoristiske sans fornægtede sig ikke. Hun var faktisk ved at dø af grin. Men som hun senere forklarede, da hun berettede om episoden, var det værste næsten, at der ikke rigtig var nogen af gæsterne, der syntes at det var særlig sjovt. Så situationen måtte reddes med forfjamskede undskyldninger og fugtige klude. Og grinet måtte gemmes til bagefter.

Der er noget jeg har glemt.

Når jeg fortæller om min barndom op igennem 50erne, er der noget jeg har glemt. Trine. Et lille sortkrøllet gadekryds, som fulgte mit liv, fra jeg var 5 til jeg var 15. Egentlig er der ikke så meget at fortælle. Trine var der bare. Så selvfølgelig som min hovedpude. Et stilfærdigt lille væsen, som hoppede glad op af mig, når jeg kom hjem fra skole, og gerne ville lege med en bold ude i haven. Som gik med på alle gåturene, både i byen og ude i skoven og som villigt gik med til at fungere som fodvarmer i sengen på kolde vinternætter. Jeg tror først at jeg opdagede, hvor meget hun havde fyldt i mit liv, den dag hun ikke var der mere.

Jeg er på min 7. hund efter Trine, men jeg kan stadig mærke, hvordan det var at bore kolde fingre ind i hendes varme pels, når jeg havde været ude at lege, og hun stod inden for døren og ventede på mig.

Om sødsuppe og boghvedegrød

Der er vel ikke noget, der fremkalder så tydelige erindringer, som lugt og smagsindtryk.

Sommetider kan duften af kanel sende mig direkte hjem til spisebordet i Frue Kirkestræde, til en tallerken med varm mælk og tvebakker med godt med kanelsukker på. Jeg tror ikke at jeg har indtaget det i det sidste halve århundrede, men både smagen og konsistensen sidder stadig i min mund. Det var altid lidt af en kunst at få spist tvebakkerne, inden de var alt for bløde, men hvis det lykkedes smagte det rigtig godt. Syntes vi i hvert fald dengang.

Vi fik altid to retter mad - forret og hovedret eller hovedret og dessert.

Det der med forretter er der vist ingen der dyrker mere, de var vel udtænkt til at "lægge bund", så man ikke spiste så meget af den dyre kødret. Men da de fleste forretter var af karakteren "søde og bløde", var de som regel ganske børnevenlige.

Sødsuppe med sagogryn og svesker, kærnemælksuppe med rosiner og pærestykker, mannagrød med smørklat og kanel, hyldebærssuppe med æbler. Øllebrød med flødeskum. Slet ikke dårligt-

Far, der jo var gammel fynbo med hang til egnsretter, fik sommetider boghvedegrød, en mærkelig stiv grålig substans, som vi andre nægtede at sætte skeen i. Så det fik han lov til at have for sig selv. Hvis der blev noget til overs, spiste han det dagen efter koldt, med varm mælk og sirup på. Og et stykke fedtemad til. Det så ikke lækkert ud.

Køddetterne var de traditionelle: frikadeller – Mors var selvfølgelig de bedste i verden, hakkebøf, medisterpølse, kødrand, flæsketæg, kylling og fisk. Kåldolmer og fiskegratin. Hverken det italienske, det amerikanske eller andre eksotiske køkkener havde fundet vej til Roskilde i 50erne, så det var med kartofler og sovs, en sjælden gang ris og endnu sjældnere makaroni, den eneste form for pasta, købmanden var leveringsdygtig i. Grøntsager, årstidens eller henkogte, var næsten altid på bordet, eller måske en salat lavet af æbler og gulerødder, som kunne fås det meste af året.

Desserter hørte mest hjemme i weekenderne eller når der var gæster. Fløderand, karamelrand, forskellige former for fromager og buddinger. Noget af det bedste var Mors henkogte pærer fra vores eget pæretre. Med flødeskum på.

Is kom først på menuen som dessert, efter at vi have fået køleskab med fryser.

Efterhånden som vi bevægede os op gennem 50erne, forsvandt de fleste af forretterne, og de lidt tunge desserter blev ofte erstattet af frisk frugt. Måske var Mor blevet lidt mere magelig, måske var nogle ting efterhånden blevet lettere at få fat på – måske var det bare tidens trend.

Om vi levede sundt? Tja moderne ernæringseksperter ville nok løfte et øjenbryn, hvis de så Far hælde rigelig med smeltet smør med hakket persille ud over sin stegte rødspætte, eller hvis de forsøgte at regne kalorieindhold og fedtprocent ud i en portion fløderand med karamelsovs, men på en tid, hvor slik var en sjældenhed, chips nærmest ikke eksisterende og sodavand noget, der kun blev serveret ved festlige lejligheder, var der nok ikke så megen grund til den slags ernæringmæssige bekymringer.

Det er da i hvert fald tankevækkende, at jeg ikke kan huske et eneste barn fra min opvækst, som var alvorligt overvægtigt. Det første virkelig tykke barn, jeg stiftede bekendtskab, med var en lille "fætter", som jeg mødte da jeg som 16årig kom til USA. Men derovre har de jo altid været foran.

Drengene i gaden.

Selv om man er bybarn er årstidernes skiften en del af ens livsrytme. Noget af det bedste var om foråret, når aftnerne blev så lange, at jeg kunne komme ud at lege, efter at vi havde spist aftensmad.

Selv om vi havde den lille have bagved huset, var det altid på gaden at aftenlegen foregik. Og det var også på det tidspunkt at nabobørnene fandt sammen. Om eftermiddagen legede jeg af og til med skoleveninder – om aftenen var det drengene fra gaden. Vi var en flok på 8-10 stykker, alle de andre var drenge, men måske fordi jeg var en af de ældste i flokken, blev der aldrig stillet spørgsmålstegn ved min deltagelse. Jeg gik i shorts og knæstrømper ligesom drengene, for det var selvfølgelig umuligt at lege skjul eller spille fodbold med en nederdel flagrende om knæene.

Det var bademesterens Henry og Rikard ovre fra højskolehjemmet og mig der styrede gruppen. Og isenkræmmeren Hans Peter, men han var lidt ældre og gad ikke altid at være med. Så var der Henrys rødhårede lillebror Jørgen og Rikards to små brødre, og lægens Kristian og Henrik. Og pedel Serups tre små drenge, men de var i virkeligheden alt for små, og fik kun lov til at være med, fordi jeg gav dem lov og fordi de kunne legalisere at vi spillede fodbold i skolegården. Det var ellers strengt forbudt. Problemet var, at de altid skulle tidligt i seng, og så var skolegården igen forbudt område. Og pedel Serup var ikke til at spøge med.

Vi spillede fodbold i skolegården eller i Højskolehjemmets indkørsel, hvor man hele tiden skulle tage sig i agt for biler og cykler. Vi legede også skjul i H.P. Nielsens gård, hvor der både var buskads og små udhuse, som man kunne gemme sig imellem. Endnu mere spændende var det at lege skjul oppe på isenkræmmerens lagerloft. Der hang alle mulige redskaber i lange rækker, og der stod mystiske kasser og overdækkede bunker af ting, som godt kunne blive lidt uhyggelige, når mørket faldt på, og man måtte føle sig frem imellem dem. Vi turde selvfølgelig kun at lege på loftet når Hans Peter var med, vi gik nok ud fra, at han ville få mest ballade, hvis det blev opdaget at vi legede deroppe. Men at vi stod til en alvorlig omgang alle sammen, hvis H.P. Nielsen selv skulle dukke op, var vi ikke i tvivl om.

Det allermest spændende – og allermest forbudte – var at lege i kælderrummene under Allehelgens Skole. Skolegården var forbudt, kældrene var så forbudte, at intet kunne være mere forbudt.

Vi sniger os ned af en lille trappe og ind gennem en kælderdør. Den står som regel åben. Serup låser først indgangen til kældrene, når han går sin aftenrunde. Vi hvisker til hinanden om hvad der vil ske, hvis han låser, mens vi er derinde, så vi må blive i kældrene hele natten. Henrys lillebror Jørgen, som er mørkeræd, begynder at tude og må bringes til tavshed af et storebroderligt klaps.

Inde i kælderrummene lugter der af de kul og koks, som bliver brugt til at fyre med, og som ligger i store sortglinsende bunker i nogle af rummene. Der lugter også af madpapir og æbleskrog, fordi indholdet af skolens papirkurve bliver tømt ud i store kasser og brugt til at fyre op med. Den blandede lugt, af koks og papir og æbler, river i næsen og gør det hele endnu mere spændende. Der går en metalbro gennem hele kælderens, sikkert beregnet til at køre trillebøren med brændsel fra kælderrummene ind til fyret. Når man løber på den, dunder det gennem hele kælderens som et tordenvejr, og vi leger at vi er en flok krigere på jagt efter en fjende. Eller på flugt. For hvis en eller anden – og det er som regel igen den mørkerædde og let hysteriske lillebror - råber "Serup kommer", er vi styrtet tilbage til udgangen inden, man kan nå at sige "skolepedel".

Engang er det lige ved at gå galt. Vi er på vej ned ad kældertrappen, da Serup pludselig står i skolegården som en dæmon i brun kittel og alpehue. Med en kost i hånden. Vi styrter af sted. Vejen ud til Frue Kirkestræde er afskåret, så jeg sætter kurs mod Læderstræde. Der er ikke tid til at åbne lågen, så jeg hopper over hegnet. Og hamrer mit ene knæ mod en brandhane. Det gør så ondt, at jeg ser måne og stjerner, men der er ikke andet for end at humpe hjem så hurtigt som muligt. Og forsøge at overbevise Mor om at der ikke er noget galt, at jeg bare er snublet over en kantsten. Det vil være for indviklet at forklare, hvorfor jeg absolut skulle forcere hegnet til skolegården i fuld fart.

Et par år efter får jeg "vand i knæet", og da lægen spørger, om mit knæ har været udsat for et hårdt slag, kigger Mor og jeg på hinanden og er enige om, at det kan vi ikke huske noget om.

Jeg har stadigvæk en mærkelig bule på det elendige knæ, som gør ondt når der er omslag i vejret.

Jul

Engang, da min mor var nogenlunde på den alder, jeg har nu, og vi kom til at snakke om jul, sagde hun:” Ja den dejligste jul var jo den jeg oplevede derhjemme, dengang jeg boede hjemme hos min mor”.

Jeg blev egentlig lidt fornærmet. Jeg syntes, at min mor skulle tænke på min barndoms juleaftner og synes at de var det bedste. Det syntes jeg jo. Men nu forstår jeg, hvad hun mener. Jeg elsker at holde jul med mine børn og børnebørn. Jeg elskede at holde jul med mine børn, da de var små. Men ingenting kommer op på siden af min barndoms jul.

Sådan er det bare.

For os begyndte julen 1.december. Og det var en af årets bedste dage.

Så blev kassen med julepynt hentet frem fra sin ydmyge plads på loftet og der blev købt lys og gran i lange baner.

Hyggenisserne – det hed kravlenisserne hjemme hos os - blev hængt op, og det var meget vigtigt at de blev hængt op de samme steder hvert år. Vores ældste hyggenisser, og dem jeg holdt mest af, havde blå og hvidstribede bluser og røde bukser eller nederdele. Jeg syntes at det var de sødeste nisser i verden. Den jeg holdt mest af, var en nissepige med en barnevogn med en baby i. Måske var det faktisk en dukkevogn med en dukke, men for mig var det altså en rigtig nissebaby. Den blev altid sat op på det store billede med grantræerne som hang over sofaen, og jeg digtede mange historier om, hvad pigen oplevede, når hun gik tur i skoven med sin baby.

Med tiden kom der flere hyggenisser til, selv om de skulle være meget søde for at finde nåde for vores øjne, og en af ”de nye” som jeg holdt meget af forestillede en trivelig nisseemor med en baby på skødet, som hun madede med en stor ske. Den skulle selvfølgelig hænge i spisestuen, så nisserne kunne spise sammen med os. Og sådan var nisserne som gamle venner, der kom på besøg hvert år i december.

Ud over nisserne blev stuen også pyntet med julebukke af halm, gran i store vaser og lys i alle stager. Mette og jeg havde hver sin lille lysestage i form af en lille rund gris med hul i ryggen. Mettes var mørkerød med hvide prikker, min lyserød med mørkerøde prikker. De passede lige til et julelys, men man skulle passe godt på, for grisene var af træ og kunne let brænde, hvis man glemte at slukke lyset i tide.

I et hjørne af stuen blev adventskransen hængt op – altid i røde silkebånd og med hvide lys.

I åbningen mellem de to stuer blev en lygte lavet af pap og papir hængt op. Den var meget fin, lignede næsten et glasmaleri når der blev tændt lys i den, og det skinnede ud gennem det farvede papir. Det var selvfølgelig et levende lys, der blev sat ind i den, så tingesten må have været ekstremt brandfarlig. Men smuk var den. På pejsen stod der et lille messing klokkespil, som vi havde købt i Sverige, da vi engang var på indkøbstur derovre. Det var af den slags, hvor varmen fra 4 tændte, lys får fire engle til at køre rundt, mens nogle små stænger, der er monteret under deres maver, slår mod nogle små klokker, så de giver en fin klingende lyd. På et tidspunkt fik jeg et lillebitte klokkespil, af samme model, men så lille at det var beregnet til fødselsdagslys. Det fik jeg lov til at have stående på mit værelse, under iagttagelse af alle tænkelige sikkerhedsforanstaltninger.

Over min seng blev hængt et langt julebillede. Det forestillede et nissehus, og man kunne se både hvad der skete inde i huset og udenfor det. Der var nisser der spiste, og nogle der var i gang med at lave julegaver, og uden for huset nogle der kælkede og en der huggede brænde. Det var det samme billede, der blev hængt op hvert år, indimellem blev det opbevaret omhyggeligt rullet op på et paprør, og selv om det med årene blev noget medtaget, elskede jeg det og lå om aftenen og fortalte mig selv historier om nisserne og deres liv i huset.

Hver aften i december måned, når vi var færdige med at spise aftensmad og opvasken var af vejen, tændte Mor alle stearinlysene i stuen, også dem i klokkespillet og lygten, og så sang vi julesalmer.

Vi valgt hver en, hver aften. Far kunne godt lide, at vi startede med adventssalmerne, hans yndlingssalme var ”Blomstre som en rosegård”. Mor ville gerne have at vi sang ”Hjerte løft din glædes vinger”, fordi det havde været hendes fars yndlingssalme. Men ellers kløede vi på med ”Glade jul”, ” Kimer I klokker” og – den vi allesammen altid kunne blive enige om - ”Dejlig er jorden”. Og alle de andre gode gamle.

Jeg tror ikke at jeg overdriver, når jeg siger at disse december aftner, med Far og Mor og hyggenisser og levende lys og julesalmer var noget af det tryggeste og varmeste, et barn kan opleve.

Når jeg skriver at julen begyndte 1. december er det ikke helt rigtigt. Faktisk begyndte den et par dage før, med indkøb af julekalender.

Nogle år var kalenderen bare en enkel papting, som skulle hænges op på væggen med fire tegnestifter, og spændingen omkring den bestod udelukkende i, først at finde den fineste nede hos boghandleren og bagefter hver dag at åbne lågen og finde det lille billede inde bagved. Min søster havde i øvrigt i et anfald af fromhed - eller måske det modsatte – underholdt mig med, at det var den sikre vej til Helvede, hvis jeg åbnede lågerne i utide. Jeg ved ikke

om jeg helt troede på det, men jeg åbnede aldrig en låge før tid, og ville den dag i dag ikke kunne gøre det uden at ryste på hånden.

I nogle år var det moderne med store indviklede papkonstruktioner som julekalendere. En borg med tårne og tinder f. eks. Eller en kælkebakke som nisserne kørte ned af på små papkælke.

Sådan nogle skulle vi selvfølgelig også have, og det var lige så selvfølgelig at det var Fars opgave at samle bygningsværkerne, mens vi så beundrende til.

Man kan sige meget godt om min far, men nogen praktisk mand var han ikke. Jeg er ikke i tvivl om, at han sagtens kunne forstå samlevejledningerne, men at udføre dem i praksis var en ganske anden sag. Far blev tavs og sammenbidt, mens han fjede tap A ind i rille B og foldede efter den punkterede linje. Jeg er også ret sikker på, at han ved disse lejligheder var så tæt på at bande som han nogensinde kom. Vi forstod at det gjaldt om at holde sin mund og lade med at skubbe til eller pille ved noget, hvis vi ville have en julekalender ud af det. Så vi nøjedes med at kigge.

Konstruktionen kom på en eller anden måde altid op at stå, ved brug af rigelige mængder tape og melklister, men den så aldrig helt ud som på det medfølgende billede, og der var altid et par låger som var blevet limet til og som kun med besvær lod sig åbne. Men helhedsindtrykket var flot, og vi var alle lige stolte, når julekalenderen stod på sin plads på skænken i spisestuen.

En dag eller måske et par dage i december blev afsat til julebagning. Mor bagte vaniljekranse, jødekager, brunkager og finskrød. Vi hjalp til, vist mest med at spise dejen, og så blev de fleste af kagerne gemt ned i store dåser, som omhyggeligt blev forseglet med tape og sat væk, mens en mindre portion blev til "smagekager". Mors kager smagte fantastisk, og det skete mere end en gang at der måtte tages hul på de ellers så omhyggeligt forseglede kagekasser i utide. For kager smager nu bedst, når de er friskbagte. Det var i hvert fald undskyldningen. Der var et mindeværdigt år, hvor Mor havde gemt kagerne så godt for os, at hun selv havde glemt hvor de var. Vi havde selvfølgelig fundet dem, og der måtte behårede forhandlinger og en hel del bestikelse til, før vi afslørede gemmestedet. Det år var der ikke mange småkager tilbage til juledagene.

Og så skulle der laves konfekt. Marcipan og overtrækschokolade var dyre sager – i de første efterkrigsår vel næsten umulige at få fat på, så en del af konfekten var havregrynskugler, pebermyntepastiller og cornflakestoppe.

Vi var ligeglade, konfekten smagte godt og, det var vist mere reglen end undtagelsen, at vi nåede at spise det hele længe inden jul, så der måtte laves mindst én ny portion, hvis der skulle være noget til juledagene.

Der skulle selvfølgelig også laves juletræspynt. Vi havde nogle meget fine flettede hjerter med et indviklet mønster, som Farfar havde lavet. Men det viste sig desværre at ingen i familien var i stand til at løfte den arv. Far lærte mig grundprincipperne i at flette hjerter, men var klart bedre til at forklare end at udføre. Jeg var faktisk i stand til at lave nogle hæderlige eksemplarer, hvis jeg holdt mig til de enkle modeller. Mette kæmpede længe og indædt med noget med mange tynde strimler – så længe og indædt, at det røde og det hvide glanspapir efterhånden antog samme grumset lyserøde farve. Men hjertet blev færdigt og fik i mange år en hædersplads på træet – mere som et eksempel på udholdenhed, end fordi det egentlig pyntede.

Hvert år havde Far og Mor en diskussion om, hvorvidt der skulle flagguirlander på juletræet. Mor, der hverken gik ind for Gud, konge eller fædreland, mente ikke at der skulle flag på et juletræ. Far, der i hvert fald troede på Gud og fædrelandet, og som i øvrigt havde haft flagguirlander på sit juletræ som barn, mente, at det skulle der. Far vandt hvert år.

Nogle dage før jul lavede Mor julemad. Leverpostej og sylte og finker og – det jeg allerbedst kunne lide - kogt oksebryst. Til sylten blev der indkøbt et halvt grisehoved, som lå og kogte i den store gryde og så temmelig foruroligende ud, hvis man dristede sig til at lette på låget. Jeg er aldrig helt kommet mig over synet af den halve gris, der lå og kiggede med sin tomme øjenhule, mens øret blafrede lidt i kogevandet, og jeg har stadig her 60+ år efter et temmelig anstrengt forhold til sylte.

Det var en stor dag, når juletræet skulle hentes. Vi købte altid vores hos en af juletræssælgerne på Stændertorvet. Det var i mine øjne noget af det mest forunderlige ved december måned, at der pludselig var små skove af grantræer rundt omkring på torvet. Vi købte som regel vores hos en sælger, der havde sat sin granskov op lige neden for statuen af Hroar og Helge. Det kunne godt være svært at finde det helt rigtige juletræ. Et uomgængeligt krav var, at det skulle være højere end Far. Hvem har nogensinde hørt om et juletræ, som man kunne kigge hen over. På den anden side måtte det ikke være alt for bredt, for vi var jo kun 4 til at nå rundt om det, og selv om vi tog dukker, bamser og sommetider halstørklæder til hjælp, kunne det knibe med at med at få lavet en ordentlig rundkreds. Men i det mindste skulle vi da kunne se og høre hinanden.

Et træ blev udvalgt og båret hjem i triumf gennem Roskildes gader. Far bar den tunge ende, jeg holdt i toppen og forsøgte at undgå at de spidse nåle stak igennem de strikkede vanter. Som jeg husker det, faldt der altid et let lag puddersne over byen ved disse lejligheder, men det er jo nok en lidt idylliseret erindring. Måske har jeg simpelthen set for mange julefilm.

Lillejuleaften spillede vi billedlotteri. Sommetider havde vi gæster - nogle af Fars og Mors venner eller Mettes veninder. Alle deltog i spillet. Vi spillede med det gode gamle spil, som til daglig havde sin plads i øverste skuffe i det brune skab. Der var nogle af pladerne, som jeg helst ville have. Den med babyen eller den med tvillingerne eller den med nissen. Men det var Far, der delte plader ud, og der blev ikke snydt. Tror jeg da ikke. Det var også Far der råbte op. Og sommetider kom vi til at grine, fordi han kaldte billederne noget andet end det vi vidste, de skulle hedde. Han kaldte for eksempel "tvillingerne" for "to små drenge". Hvor skørt. Mor havde købt små præmier, og det fik selvfølgelig spændingen til at stige til det næsten ulidelige, når der ud over æren stod et lille stykke sæbe eller en rød kam på spil.

Den 23 om aftenen hængte vi en sok op på sengestolpen, og julemanden – eller muligvis hans hjælper i skikkelse af min mor- puttede så frugt, æbler og appelsiner, måske lidt småkager og et tegneseriehæfte i dem. Da vi ikke altid sov, når sokkerne skulle fyldes, måtte Mor gøre sit bedste for at illudere julemand. Det skete ved at hun forsøgte at holde et stykke vat fast mellem næse og overlæbe, som skæg. Skægget faldt selvfølgelig hele tiden af, og Mor kom til at grine, hvilket selvfølgelig resulterede i at vi vågnede op af vores rævesøvn og det hele endte i det store grin. Men vi forgreb os nu ikke på sokkerne før næste morgen, og så var det spændende at se hvilket tegneseriehæfte man havde fået – jeg kunne godt lide "Carl" og "Nullerten". Carl handlede om et bybud – en svajer, som man kaldte det, og Nullerten var en sporvogn. Ellers var "Far til fire" også et sikkert hit. Godterne og tegneserierne kunne jo nok holde os beskæftigede, så Far og Mor kunne få deres morgensøvn, men ellers var juleaftensdag, som den altid har været og altid vil være, uendelig lang.

Det er svært at forstå, at den 24 december skulle være en af årets korteste dage. Set fra familiemorgenbordet har den nærmest evighedspektiv.

Mor har selvfølgelig travlt fra morgenstunden - julemaden skal laves efter alle kunstens regler, selv om vi kun er 4 til at spise den. Mette og jeg ved, hvor Far og Mor har gemt vores julegaver, de ligger i det store skab i soveværelset, og det er så spændende at det næsten ikke er til at holde ud, at tænke på, hvad der er i dem. Det er næsten heller ikke til at holde ud at vente på at give Far og Mor de gaver, som Mette og jeg selv har været ude at købe til dem. Jeg har også købt en gave til Mette. Det er en julebog, som jeg selv glæder mig meget til at læse. Men foreløbig venter vi.

Far bliver sendt ud at gå en tur med hund og børn, så Mor kan få ro til at lave citronfromagen, som vi skal have til dessert, fordi jeg ikke kan lide ris, og putte svesker og æbler i anden, som skal steges i mange timer.

Vi går ned i parken. Der er mange andre fædre, der er ude at lufte deres børn, og Far hilser på dem alle sammen, også dem vi egentlig ikke kender, for det gør man når det er jul.

Efter frokost henter Far juletræet ind og stiller det op i den store stue. Og så er det forbudt at gå derind, for det er Far, der pynter træet og vi må først se det, når lysene på det er blevet tændt.

Så skal Far have sin middagslur, og Mor puster lidt ud, når anden er kommet i ovnen. Mette og jeg må slå en timestid ihjel, inden der er eftermiddagskaffe med hjemmebagte småkager – og det endelig, endelig, endelig er tid til at klæde om til det fine tøj og gøre klar til at gå i kirke. For det er i kirken, at juleaften rigtig begynder.

Som alle de andre år forsøger Mor at argumentere for, at hun ikke skal med i kirke, men blive hjemme og passe anden, som står og langtidsteger i ovnen. Hun forsøger at overbevise Far om, at hun alligevel vil sidde i kirken og tænke på anden, og så vil det vel være bedre at hun bliver hjemme og tænker på kirken. Men Far er ubøjelig på det punkt. Mor skal med i kirke. Han har nok ikke meget fidus til, at hun vil gå derhjemme og tænke fromme tanker, mens hun steger and og laver rødkål. Så Mor kommer med i kirke. Også i år. Til gengæld kan Far så love hende, at der nok er en god chance for at de højere magter vi holde hånden over anden, mens hun sidder i Domkirken og synger julesalmer.

Jeg elsker Domkirken juleaften. Det fyldte kirkerum, salmerne og det tavse øjeblik mens vi venter på at Kirsten Kimer og Per Døver skal slå timeslag. Og til sidst når gudstjenesten er forbi og dørene i den store kongeport bliver slået op, og vi myldrer ud på kirkepladsen, og alle siger "Glædelig Jul" til hinanden. Det sner, da vi kommer ud af kirken, og jeg synes at det er det smukkeste jeg nogensinde har set, når snefnuggene danser ned over de røde murstenstårne og de grønne kobbertinder, som i anledning af julen er oplyst af projektører.

Mor har travlt med at komme hjem til anden, så hun og Mette går i forvejen, mens Far og jeg går en lille omvej hjem for at kigge på de julepyntede gader. Alle vi møder hilser på Far, og Far letter på hatten og siger "glædelig jul".

Om det nu er Vorherres eller Mors fortjeneste, så smager anden fantastisk, og der er to mandler i citronfromagen, og Mette og jeg finder hver en. Mandelgaverne er to små chokoladevugger med lyserødt og lyseblåt silkesengetøj og en rigtig lille dukke i. Jeg synes at det er meget heldigt, at det ikke er Far der får mandelen, for hvad i alverden skulle han stille op med en dukke i lyserødt sengetøj.

Mens vi hjælper Mor med at rydde af bordet og vaske op, tænder Far juletræet, og det er så smukt at det tager vejret fra en. Så sætter Far sig i en af de store stole og læser juleevangeliet. Han har salmebogen i hånden og læser op af den, selv om det slet ikke er nødvendigt, for vi kan alle sammen juleevangeliet udenad. Men det er ligesom mere højtideligt på den måde. Og så danser vi om juletræet, selv om det er lidt svært at nå rundt, og synger mange sange inden det bliver tid til julegaverne. Og efter at de er blevet pakket ud og beundret og takket for, synger vi lidt igen.

Mor kommer ind med det store sølvfad fyldt med nødder, kager og konfekt, og en stor skål med de søde juleappelsiner og små røde pigeonæbler, og der er ingen grænser for hvor meget man må spise af det hele, for det er juleaften.

Og da jeg til sidst træt og mæt ligger i den blå udtræksseng, er der så megen glæde indvendig at det er svært at falde i søvn, men også lidt vemod, fordi det bedste af julen er forbi nu. Selv om der stadig er juledagene med gæster og god mad, og juletræet bliver tændt igen, så er det ned ad bakke fra nu af og til den sørgelige dag, den næstsørgeligste på hele året, hvor al julepynten skal pilles ned og gemmes væk i kassen på loftet.

Noget om familie.

I juledagene fik vi som regel besøg af familien fra Helsingør, Poul, Else og kusinerne Hanne, Nanna og Birgitte. Egentlig kan det godt undre mig, at vi aldrig fik et tættere forhold til kusinerne, som var jævnaldrende med os og jo altså ikke boede længere væk end Helsingør. Jeg tror set i bakspejlet at det blandt andet skyldtes, at mor og Else ikke kom særlig godt ud af det med hinanden. Hvorfor er selvfølgelig svært at sige, men en af grundene var nok, at Else var temmelig snobbet omkring det forhold at Poul var lektor og altså universitetsuddannet. Jeg kan huske at jeg engang hørte hende fortælle Mor, at de havde været inviteret til middag hos nogle nye naboer, og så tilføjede: "Men vi inviterer dem nu ikke igen – de er jo kun folkeskolelærere".

En i særklasse taktløs bemærkning, al den stund både Mor og Far var læreruddannede, og endnu mere absurd fordi Else selv var uddannet omend ikke praktiserende lærer.

Mor skummede selvfølgelig, men sagde ikke noget i situationen. Til gengæld havde hun en hel del kommentarer senere.

Straffen kom over Elses hoved nogle år senere, da hendes to ældste døtre begge uddannede sig til folkeskolelærere, og den ældste toppede op ved at gifte sig med en.

Men foreløbig kom de altså på julebesøg i Roskilde, og Mor kunne indimellem godt komme med et par syrlige bemærkninger om den appetit, de havde på hendes hjemmelavede julemad. 5 mennesker, der spiste igennem i 2-3 dage kunne nok tage pynten af spisekammeret, og Mor, der ellers ikke var fedtet med maden, syntes nok at der manglede lidt gengæld.

Når vi senere på julen var på genbesøg i Helsingør, blev der som regel serveret frokost og eftermiddagskaffe og sluttet af med "stor te". Stor te betød te og ostemadder, og for os betød det, at vi, når vi kom hjem sent på aftenen, gik direkte på resterne af julemaden, hundesultne.

Det sjoveste ved at have kusinerne på besøg var, at Far låste op til gymnastiksalen på Realskolen, og de voksne hjalp os med at tage alle redskaberne frem, og så kunne vi klatre og hoppe og kravle og lege tagfat en hel eftermiddag. Else var af en eller anden grund frygtelig pylret omkring sin yngste, og de store fik altid en masse formaninger med om at passe på Gitte. Og da vi engang kom hjem, og Gitte var sakket lidt agterud, kom Else farende ud på trappen og råbte: "Den spæde, hvor er den spæde". Den spæde må på det tidspunkt have været i 6 års alderen, og jeg syntes at Else var både krukke og grinagtig. Og Mette og jeg kaldte hinanden "den spæde" længe efter.

Det skete også at vi fik besøg af Moste Cis og onkel Henrik i julen. De boede i Haderslev, hvor min onkel var skoleinspektør. Jeg kunne egentlig godt lide min moster, hun var altid sød over for mig, men hendes stemme var altid lidt for høj og gennemtrængende og hun stillede mange spørgsmål, som hun ikke rigtig havde tid til at høre svaret på. Min onkel var en meget statelig mand. Mørk i huden med ørnene og meget mørke øjenbryn. Hans hår var helt hvidt og bølget og sad altid meget perfekt. Han virkede som om han tog sig selv og sin status og sit udseende meget alvorligt, og jeg tror ikke at jeg nogensinde har hørt ham komme med en morsom eller spøgefuldst bemærkning.

Ved et uforglemmeligt besøg, havde Onkel af uransagelige årsager fået sit hår "blånet", antagelig for at fremhæve den hvide farve, men noget var gået galt, så farven chancerede over i det lyslilla. Fadæsen blev naturligvis ikke nævnt med et ord og Onkel var lige så alvorlig og selvhøjtidelig som altid – nu med sit lyslilla hår. Situationen var katastrofal. Mette, Mor og jeg måtte i al den tid, besøget varede, undgå at se på hinanden og skiftes til at forlade stuen, når Henrik var tilstede, for ikke at bryde sammen i verdens største grineflip. Stakkels mand. Han må have vidst hvor galt det stod til, men kunne selvfølgelig ikke gøre andet end at forsøge at holde masken.

Det skete selvfølgelig også at vi besøgte Moster og Onkel i deres store lejlighed i Haderslev. Jeg var mest imponeret af det store flygel, der stod i deres stue, og som Moster kunne spille på. Moster havde aldrig fået en egentlig uddannelse, men brugte sin ungdoms færdigheder og underviste i klaverspil. Derfor altså flygelet.

Og så var jeg imponeret af deres spisestue, som var holdt i hvidt og guld og lignede noget fra kongens slot.

Til gengæld var jeg ikke imponeret over deres W.C., som lå en halv etage nede i forhold til lejligheden, og som de delte med en anden familie. Det betød at døren til W.C. et var låst og skulle låses op med en nøgle, som man kunne kende på, at der hang en hummerklo ved den. Og at man skulle huske at tage wcpapir med derned og – ikke mindst – at tage det med op igen.

Det var heller ikke så fedt at skulle overnatte hos Moster, for vi skulle sove oppe på et loftsværelse og tisse i en spand, fordi der var så langt ned til WCet.

Men det klart mest spændende ved at besøge Moster Cis var, hvis man om morgenen kunne nå ned i soveværelset, inden hun var klædt på, så man kunne nå at se hendes korset. Moster var en fyldig dame og hendes korset var en kæmpemæssig lyserød sag, som jeg aldrig havde set magen til. Det gik fra hendes fyldige barm til de solide lår, og hun spændte det sammen om kroppen under betydelig stønnen og sukken. Det skulle hægtes med mange små

hægter foran, og når processen var overstået, var hun kokrød i hovedet, men havde fået en nydelig figur. Jeg var dybt fascineret af fænomenet og overvejede alvorligt, om min lille runde barnemave kunne blive til en prinsesseagtig hvepsetalje med sådan et instrument.

I øvrigt var mit forhold til min onkel tæt på at få dødsstødet, da Mette og jeg en dag fandt en død hare, der hang uden for køkkenvinduet. Onkel var jæger og havde skudt dyret et par dage før, og nu hang den der til modning, inden den skulle på middagsbordet.

Mette og jeg græd vore modige tårer over den stakkels lille haremis, der hang der med brune øjne og slatne ører og var så død så død.

Og ingen magt på jorden skulle få os til at sætte tænderne i den.

Forholdet mellem Mor og Moster var ikke inderligt. De kunne godt le og pjatte sammen, men jeg tror at deres grundlæggende værdier og tilgang til livet havde udviklet sig meget forskelligt.

Mor anså Moster for temmelig bornert og "gammeldags" på nogle punkter. Da min kusine Edith blev gravid "i utide", reagerede Moster ved at få et "nyrestensanfald", som vist var af rent psykisk karakter, og måtte en tur på sanatorium for at komme til hægterne. Mor syntes, at det var noget pjat at gøre så stor ståhej ud af det, især fordi den uheldige kusine var over 20 og forlovet med en søn af byens største boghandler.

Mette og jeg var med til brylluppet, og det var noget af en blandet oplevelse. For det første måtte vi ikke spise med i den fine spisestue, men måtte sidde for os selv ved et lille sofabord inde i stuen. For det andet var serveringsdamen tydeligvis træt af at skulle have besvær med os, så hun var så længe om at komme med noget mad til os, at vi var ved at dø af sult og døbte hende fru Mad-sen. Faktisk meget vittigt omstændighederne taget i betragtning.

For det tredje var hun ved at tage livet af os ved at give os uførtymdet lemonade, da vi langt om længe fik noget at drikke. Hvis man har prøvet at tage en ordentlig slurk stærkt, klistret sukkerstads til at skylle en gang kartofler og sovs ned med, vil man vide, hvor vi led. Og da køkkenet var det eneste sted i lejligheden, hvor man kunne hente vand, og det var os udtrykkelig forbudt at vise os der, blev vi først reddet da Mor i en pause i måltidet kom ind og kiggede til os, og fik den sure serveringsdame til at skaffe os en kande vand.

Det bryllup var ikke en af mit livs bedste oplevelser, og det forbedrede ikke mit forhold til familien i Haderslev.

Jeg havde faktisk også en Moster Ellen. Moster Ellen var ikke min rigtige moster. Hun havde været barnepige for min mor og min moster, da hun selv kun var en stor pige og var blevet en slags plejebarn i familien. Jeg husker hende som en høj mager rødhåret kvinde, der virkede meget ældre end min mor. Hun blev aldrig gift og levede vist under meget beskedne kår i nærheden af Kolding.

Jeg har egentlig kun en enkelt klar erindring om Moster Ellen, men det er til gengæld et af mine bedste barndoms minder.

Da min søster blev konfirmeret var jeg omkring 10 år. Det var selvfølgelig spændende med alle de forberedelser, der skulle til, og alle de gæster der skulle komme, men det var også svært, fordi det hele drejede sig om Mette og hun fik al opmærksomheden. For slet ikke at tale om alt det nye tøj.

Og helt slemt blev det, da gæsterne var kommet, og gavebordet bugnede af gaver, den ene finere end den anden. Og alle sammen til Mette.

Og så var det at Moster Ellen kom med en lille æske til mig og lidt undskyldende sagde: "det er til dig – det er bare en lille bit chokolade". Men da jeg lukkede æsken op, var det ikke chokolade men et lille fint guldarmbånd af form som en lille slange med to grønne sten til øjne.

Jeg blev så glad for det armbånd. Jeg ved slet ikke om jeg fik sagt tak nok. Men tænk at Moster Ellen, som ikke selv havde børn, havde en så præcis fornemmelse for, hvad der skulle til for at gøre en 10årig, som oprigtigt talt følte sig noget forsømt, glad igen.

Måske havde hun selv engang været et lidt forsømt barn.

Erindringer er noget mærkeligt noget.

Det er som om de ligger som et stort bundt sammenfiltret garn, og hvis man tager fat i en ende og begynder at trække i den, er det ikke til at vide, hvad der dukker op og følger med.

Jeg kom pludselig i tanker om, at jeg engang var spejder, eller rettere blåmejse.

Dengang var spejder noget man var – ikke noget man gik til. Og Mette var altså spejder, så jeg blev blåmejse. Det var man vist fra man var 7 til 11 år. Eller noget i den retning.

Jeg gik til spejdermøder sammen med en veninde der hed Bente og som var vældig sød og havde skæve fortænder og en far, der havde en tobaksforretning. Men det har jo ikke så meget med spejderlivet at gøre. Jeg kan huske, at jeg syntes at det var vældig spændende at have en uniform med et tørklæde, der skulle bindes på en helt bestemt måde og en hvid fløjtesnor. Og et bælte med metalspænde hvor der stod "vær beredt".

Vi holdt til i spejderhytten i Byparken, og det jeg bedst kan huske er at vi skulle gøre honnør – også på en ganske bestemt måde - når flaget blev hejst. Ellers kan jeg bedst huske at vi lærte at binde en masse forskellige knuder og nogle meget kække spejdersange.

Jeg var også på blåmejseljr, og det var stort for mig, selv om det vist kun var 3-4 dage. Jeg var 8 år og jeg turde kun tage med fordi Mette også var der. Hun var med som hjælper – hun og nogle andre store spejdere hjalp til med at lave mad og deltog i nogle af aktiviteterne med de små.

I øvrigt kan jeg ikke huske meget fra den lejr. Det der åbenbart gjorde mest indtryk på mig var, at Mette brokkede sig til mig over, at spejderførerens datter, som også var med som hjælper, var slem til at prutte om natten, og at det var temmelig belastende, når man skulle sove ved siden af hende i et meget lille rum.

Samme spejderførerens datter stødte jeg mange år senere på i medierne. Da havde hun en prestigefyldt stilling med nær forbindelse til kongehuset og havde modtaget flere ordener. Så et eller andet sted undervejs må hun nok have fået styr på prutteriet.

Jeg blev aldrig stor spejder. Syntes vist at jeg havde hejst flag og bundet knob nok og ville hellere bruge min tid på andre ting.

En af de ting jeg godt kunne lide at bruge tid på, var at lege med og passe pedel Serups små drenge, især den mindste John. Jeg tror jeg var 9 år da John blev født, og jeg var meget optaget af ham lige fra begyndelsen og gik tit op og kiggede til ham. Måske var det fordi jeg selv var den mindste i familien, at jeg syntes at det var så dejligt at have med små børn at gøre. Det har jeg i øvrigt syntes lige siden.

Så snart John blev så stor, at han kunne komme ned i skolegården og lege, legede jeg med ham næsten hver dag. John var en meget køn lille dreng, stilfærdig, alvorlig og lidt gammelklog. Han var en trofast lille sjæl, gik trolig og ventede på mig i den store skolegård og kom løbende mig i møde med et stort smil, så snart jeg kom ind ad lågen. Hans mor fortalte, at han engang havde gået en hel time nede i gården med en halv appelsin i hånden til mig, indtil hun kaldte ham op. Så jeg havde altid lidt dårlig samvittighed, hvis jeg af en eller anden grund svigtede ham, og ikke kom i hvert fald et lille smut over til ham. Egentlig tror jeg at han var lidt ensom. Han gik jo hjemme hos sin mor, og hun havde sikkert tit travlt med alt det, en pedels kone skulle hjælpe til med. Og de to store brødre var tættere på hinanden i alder og hængte ham tit af, når de legede. Og så var det at han gik i gården og ventede på mig.

Mange år senere, da jeg var flyttet hjemmefra og drengene var blevet unge mænd, tog fru Serup livet af sig på en meget ubehagelig måde. Hun forsvandt ud i skoven og blev først fundet længe efter.

Jeg har tit tænkt på hvad det gjorde ved de tre store drenge - især John - at miste deres mor på den måde. Lille John.

Om at være bybarn.

Hele mit voksenliv har jeg levet uden for byen. I forstæderne eller på landet.

Men fra mit 3. til mit 20. år var jeg bybarn. Voksede op mellem huse og gader, baggårde og stræder.

Og haver, parker og grønne områder selvfølgelig. Men jeg tror at ens horisont udvider sig på en særlig måde, når man bor i byen. Man får aldrig det store overblik, i hvert fald ikke før man er næsten voksen. Byen og ens territorium udvider sig gennem de gader man færdes ad, og de steder man besøger. Der er steder som bliver velkendte, mens andre områder, der kan ligge ganske tæt ved, forbliver "hvide pletter" på kortet, fordi man aldrig har ærinde der. Og aldrig får dem at se.

Min verden begyndte med huset og haven bagved, og badeanstaltens gård. Og udvidede sig gennem indkøbsturene med Mor, gennem Snæverstræde ned til Algade og butikkerne der. Med en afstikker ned i Olsgade hvor slagteren lå.

Og da jeg begyndte at lege ude på gaden, blev området udvidet med Allehelgens skoles gård, Læderstræde og Højskolehjemmets gård. Men aldrig med den anden ende af Frue Kirkestræde. Selv om der boede børn der, legede vi aldrig med dem og Grønnegade var decideret "off limit". Børnene dernede fra legede vi af princip ikke med. Guderne må vide hvorfor.

Egentlig kan det undre mig, hvor frit vi kunne færdes dengang. I hvert fald fra jeg kom i skole som 7 årig, udvidede min verden sig til at omfatte hele Algade, Stændertorvet, Domkirkepladsen og de to parker, Byparken og Folkeparken. Alene eller sammen med mine veninder gik jeg på Algade og kiggede på legetøjsbutikkernes vinduer. Der var både "Strøgbazaren", "Den blå butik" og "Det Gule Hus", og hvis der var lommepenge til overs, kunne der også blive tale om en tur ned til slikbutikken i Olsgade.

Om foråret plukkede vi blomster på violskrænten, og hele året rundt legede vi i parkerne, især på legepladsen i Folkeparken.

Der var selvfølgelig ikke så megen trafik dengang, og selv om vi indimellem underholdt hinanden med skrækhistorier om "børnelokkere", var det som om der ikke rigtig var nogen, der troede på dem. Lidt ligesom spøgelse.

En enkelt gang havde jeg en ubehagelig oplevelse med en mand, der antastede mig nede på legepladsen. Jeg var blevet alene tilbage, da mine veninder var gået hjem, og jeg gerne ville blive og gyngede lidt mere. En mand, der havde siddet på en bænk og kigget på os, kom hen til mig og spurgte om jeg ville have en gyngetur. Jeg troede at han ville skubbe mig og sagde ja, selv om jeg egentlig helst ville være fri. Men jeg var et velopdraget barn, og vidste ikke helt hvordan man sagde nej til fremmede voksne.

Men det viste sig at være endnu værre, for den fremmede mand tog mig på skødet og gyngede sammen med mig. Det var intenst ubehageligt. Han lugtede af spiritus, og jeg brød mig overhovedet ikke om at være så tæt på en fremmed voksen. Da han til sidst satte mig ned, ville han have mig til at følge med og lokkede med at han ville give en is. Men jeg skulle ingen is have, jeg skyndte mig at sige at jeg skulle hjem og pilede af så hurtigt jeg kunne.

Andet skete der ikke, men på en eller anden måde gjorde episoden mig skamfuld. Jeg havde på fornemmelsen, at jeg havde gjort noget forkert, og jeg turde ikke fortælle mine forældre hvad der var sket. Måske fordi jeg havde på fornemmelsen, at det ville gøre min mor meget oprørt, og måske fordi det kunne udløse et forbud mod at gå i parken og lege. Men det varede længe inden jeg vovede mig ned på legepladsen igen, og jeg sørgede omhyggeligt for aldrig at være der alene.

Men ellers føltes byen tryk og velkendt. Et af de steder jeg holdt mest af var området omkring Domkirken. Jeg syntes at Domkirken var det smukkeste bygningsværk i verden. Det synes jeg i øvrigt stadig og jeg har endda set både Peterskirken og Taj Mahal. Men intet kan for mig måle sig med de to tårne, der tronedede der på toppen af bakken så velkendte som pæretræet i baghaven.

Domkirkepladsen var et godt sted at lege. Man kunne lege skjul i de mange nicher i kirkemurene og balancere på den lave mur rundt om pladsen. I blæsevejr var det særlig sjovt at lege der. Min søster lærte mig tricket med at lukke jakken op og tage fat i forkanterne og brede armene ud som et par vinger. Så kunne man næsten flyve hen over Domkirkepladsen, i hvert fald indtil der kom en sur voksen og sagde at kirkepladsen ikke var en legeplads og at man skulle vise respekt.

Det stoppede i hvert fald midlertidigt legen. Men dengang som nu var jeg overbevist om, at Vorherre ikke kunne have noget imod at vi legede lidt uden for hans kirke. Det var jo sådan set ham selv der sendte blæsevejret.

Selve Domkirken var et af de mest spændende steder, jeg kendte. Min far var en trofast kirkegænger, han gik i kirke hver søndag, men der lå aldrig noget pres på os om at følge med. Undtagen til jul eller ved andre særlige lejligheder. Men som medlem af menighedsrådet havde Far partoutkort til kirken, og jeg holdt meget af at udforske kirken sammen med ham uden for gudstjenesterne.

Jeg har sommetider tænkt over min fars forhold til det at være kristen. Jeg er sikker på at han på sin egen stilfærdige facon troede på Gud og måske af og til konsulterede ham i vanskelige spørgsmål. Men jeg kan aldrig huske, at der har været en religiøs eller religiøs/moralsk islæt i vores opdragelse. Det var ikke for Vorherres skyld at vi skulle opføre os ordentligt, det væsentlige var at vi opførte os ordentligt og respektfuldt over for andre mennesker, vores forældre indbefattet.

Jeg er tror at Far i det store og hele havde et ukompliceret forhold til Vorherre. Jeg er også sikker på at han hverken troede på Himmel eller Helvede. Jeg har aldrig hørt ham ytre angst for døden, men heller ikke udtrykke noget håb om et liv bagefter.

Det kunne nu også let være blevet noget kompliceret. For mens Far uden problemer kunne have sikret sig en plads bag perleporten, var det nok lidt mere usikkert, om han kunne have fået sin livsledsagerske med. Mor, som både kunne finde på at bande og stikke en hvid løgn uden at fortrække en mine, og som, ud over at hun snød så det drev i kortspil, erklærede sig som aktivt antikristen, havde nok ikke lige stået i første række på den perron. Og jeg har svært ved at forestille mig at Far skulle ønske sig et liv i evigheden uden sin Karen. For slet ikke at snakke om de to små hedninge, han havde avlet.

Men tilbage til Domkirken. Far kendte kirken som sin egen baghave, og hvad han ikke vidste, gik vi hjem og læste om i en af de bøger om kirken, som han havde stående.

Jeg var meget optaget af søjlen i Trekongers kape, hvor man kunne se hvor stor Peter den Store egentlig havde været og sammenligne det med Fars højde. Ellers var Christian d. 4s kapel noget af det mest spændende med de store vægmalerier – et af dem forestillede kongen med en meget stor mave og klap for det ene øje, ombord på et skib. Det allermest spændende var gitteret ind til kapellet, hvor man kunne finde nogle ord smedet ind allernederst. Det var en hilsen fra smeden "Caspar Fincke bin ich benannt, dieser arbeit bin ich bekannt". Far kunne fortælle, at smeden havde skrevet det uden kongens tilladelse, og at kongen var blevet sur over det, men at der ikke var noget at gøre ved det – man kunne jo dårligt smede hele gitteret om. Jeg syntes at det var sejt gjort af Caspar Fincke.

Domkirken var et skatkammer, og jeg blev aldrig færdig med at udforske den.

Byen lærte jeg at kende ved at færdes rundt i den i større og større cirkler. Udkanten af byen og oplandet lærte jeg at kende ved de ture, mine forældre tog os med på. Indtil vi fik bil, da jeg var omkring 11 år, var det gå og cykelture. Far kunne godt lide at gå tur ud til kirkegården. Ikke, tror jeg, fordi han havde et særlig intimt forhold til døden, men fordi der var så smukt, især i foråret når lange rækker af tulipantræer blomstrede før noget som helst andet var sprunget ud, og lignede noget, der kun kunne findes i et eventyr.

Cykelturene gik ud til villakvarterene, eller ned til havnen og videre ud langs fjorden. Eller op til Sct. Jørgensbjerg, hvor der var nogle bakker, der nok kunne tage pusten fra en lille cyklist på en gearløs cykel. Eller vi cyklede helt ud til Boserup skov, hvor vi stillede cyklerne og gik tur. Sommetider tog vi også bussen ud til skoven, og da bilen kom til, var det stadig Boserup, der var et af de foretrukne udflugtsmål. Jeg holdt meget af turene til skoven. Jeg var sikker på, at Boserup skov var den smukkeste skov i verden, især om foråret når anemonerne bredte sig som hvide tæpper mellem bøgetræerne. Det var næsten altid den samme tur vi gik. Mor demonstrerede "baglæns opsving" på en vej bom, og Far rodede i jorden med sin stok og viste os mærkelige insekter eller planter. Far gik altid med stok. Han brugte den ikke til at støtte sig til, men han kunne bruge den til at skrabe de visne blade væk og vise os, hvordan planterne var på vej op af jorden, eller hvorfor en vorterod hed vorterod, eller han kunne vende en skovsnegl forsigtigt om, og vise os, hvordan den så ud på maven. Vi var mest optaget af, hvornår vi måtte begynde at plukke blomster, for Mor advarede os altid om, at de ville visne hvis vi plukkede dem for tidligt. Det kunne være svært at lade alle de store fine blomster stå og vente til allersidst på turen med at plukke, og det værste var, at selv om vi overholdt reglen og ventede så længe som muligt, så havde anemonerne det ikke godt med at blive krammet i en lille varm barnenæve, og endte altid med at se slatne og halvdøde ud længe inden vi nåede hjem.

Der var det særlige ved Boserup, at det godt kunne være lidt farligt at gå tur derude, for tosseanstalten lå jo lige i udkanten af skoven. Og selv om der fandtes mange sjove tossehistorier, som vi fortalte hinanden i skolen eller på gaden, så vidste enhver jo, at tosser kunne være farlige ligesom børnelokkere og spøgelse.

Så det gjaldt om ikke at blive væk fra Far og Mor, som i øvrigt ikke lod til at være spor påvirkede af tossefaren, men bare sagde at det var noget vrøvl, som vi skulle lade være med at skræmme hinanden med. Men måske vidste de simpelthen ikke så meget om tosser som Henry og Jørgen, som var leveringsdygtige i de fleste tossehistorier.

Nogle af de udflugter som jeg holdt mest af var, når Far skulle besøge en af lejrskolerne og tog hele familien med.

Roskilde skolevæsen havde tre kolonier som dels blev brugt som lejrskoler og dels som feriekolonier i sommerferien. Og det var nok en af Fars mere behagelige arbejdsopgaver at tage ud og besøge de børn og lærere, der var på lejrskole, og tilbringe en eftermiddag sammen med dem.

Det næstbedste ved sådan en tur var, at økonomaen altid havde lavet noget lækker til eftermiddagskaffen når vi kom. Lagkage eller æblekage eller hjemmebagt kringle.

Det bedste var, når Far bagefter gik tur med alle eleverne – og os – på stranden.

De store børn fandt ting på stranden, sten og muslinger og tang, og kom hen og viste Far det, og så fortalte han hvad det var, og hvor det kom fra, og hvad der ellers kunne være interessant ved det.

Han kunne fortælle om sten, der kom oppe fra det norske fjeld og var kommet ned med isen, eller om muslinger, der boede i store banker ude i havet, og måske lidt om østers og perlefiskere. Eller hvorfor sukkertang hed sukkertang, og at det ikke havde noget at gøre med sådan en indretning, som man brugte til at fiske sukkerknalder op af sukkerskålen med. Jeg var så stolt af min far, når han sådan gik og fortalte og forklarede. Jeg syntes at han var umådelig klog, og jeg kunne se, at de store børn lyttede til ham og flokkedes om ham, og jeg var stolt over at være den, der havde lov til at holde ham i hånden.

Set i bakspejlet kan jeg også se, hvorfor Far var en god lærer og meget afholdt af eleverne. For han besvarede alle spørgsmål ordentligt og grundigt – ofte med en humoristisk drejning, men aldrig så spørgeren blev latterliggjort. Der fandtes ikke dumme spørgsmål. Jeg kan huske, at der engang på en af disse ture var en dreng der, nok for at provokere lidt, kom hen til Far med et glasskår og spurgte, hvad det mon kunne være. Far kiggede grundigt på det, og begyndte så at vise og forklare, hvordan vand og sand havde slebet glasskåret rundt i kanterne og helt mat. Så fortalte han lidt om, hvordan man kunne sandslibe glas og om hvordan man lavede glas. Og til sidst spurgte han drengen og de andre elever der lyttede med, hvor de troede glasset kunne komme fra. Og det kom der mange spændende forslag ud af. Og sådan blev det lille grønne stykke glas et af eftermiddagens vigtigste fund, og jeg tror at drengen undervejs i processen helt glemte, at han egentlig havde været i gang med at spille smart.

Når jeg kigger på det jeg har skrevet, kan jeg se at jeg skriver meget om min far. På en måde er jeg lidt overrasket over at blive konfronteret med, hvor meget han betød for mig i min barndom. For egentlig var det Mor, der fyldte mest i hjemmet. Mors sans for humor og livlige temperament satte på mange måder dagsordenen i Frue Kirkestræde. Alle kunne lide min mor, og mine veninder sagde tit, at de ville ønske at deres mor var lidt mere som min – glad og lattermild og fuld af sjove indfald. Og som den lille i familien var min tilknytning til min mor i de første år meget stærk, mens Far mere tog sig af Mette. Men efterhånden som jeg blev ældre, blev jeg mere og mere knyttet til min far, og selv om jeg elskede og beundrede min mor betingelsesløst, så oplevede jeg nok at jeg havde et særligt bånd til min far.

Mette har engang fortalt at hun oplevede det samme. At have en særlig tilknytning til Far. Og det må hun selvfølgelig have haft, som det ældste og længe ventede barn, og om ikke andet må hun have haft en særlig plads i hans hjerte, fordi hun lignede Mor så meget af sind.

Jeg kan ikke huske at min far nogensinde har sagt at han elskede mig. Eller at jeg har sagt noget lignende til ham. Den slags store ord blev ikke brugt i det Vindske hjem. Men jeg var aldrig i tvivl om at jeg betød meget for ham, og at der var det særlige bånd imellem os. Jeg tror simpelthen at vi var et godt match. Jeg var et lidt indadvendt, videbegærligt og ganske opvakt barn. Han var en kærlig far og en gudbenådet pædagog, der gerne øste ud af sin omfattende viden om stort og småt til et par lyttende barneører, og som havde ro og tålmodighed til at lytte og besvare spørgsmål.

Vi passede simpelthen godt sammen.

Om det særlige sted i verden der hedder Grenå

For mig har der altid til navnet Grenå knyttet sig en særlig klang, en særlig stemning, noget næsten eventyrligt. Grenå er ikke bare en lille, lidt søvrig provinsby i noget der minder om udkantsdanmark – det er det magiske sted hvor jeg tilbragte alle min barndoms endeløse solbeskinnede somre.

En af de bedste dage på året – i skarp konkurrence med 1. december og juleaftensdag – var den dag, hvor vi tog over til sommerhuset i Grenå. Jeg har en meget tidlig erindring om, at jeg sidder på en gyngende inde i badeanstaltens gård og kan mærke hvordan det bobler inden i af glæde, for om lidt kommer bilen og henter os, og så skal vi i sommerhus.

I alle årene indtil Far blev skoledirektør holdt han ferie sammen med skolerne – det vil sige 7 uger hver sommer, og vi rejste på den første feriedag og kom hjem dagen før skolerne skulle starte igen.

7 uger væk fra kontoret, uden telefon eller andre kommunikationsmidler. En gang om ugen kom der en stor brun konvolut med posten fra fuldmægtigen eller kontordamen, med papirer som Far skulle gennemse og skrive under på. Det ordnede han på en halv times tid, returnerede konvolutten og fortsatte sin ferie.

Sådan kunne man være leder af skolevæsenet i en større provinsby dengang. Det var ikke stress der slog min far ihjel.

Sommerferierne flyder meget sammen for mig. Jeg har masser af erindringer om tiden i Grenå, næsten flere end om dagligdagen i Roskilde, men ferierne lignede hinanden så meget år efter år, at det er svært at tidsfæste de enkelte begivenheder. Noget kan jeg selvfølgelig blive hjulpet af at kigge på de forholdsvis mange fotos jeg har fra Grenå, men selv de er sommetider svære at bestemme.

I de første år inden vi fik bil, blev vi hentet af en vognmand, der kørte os til Hundested hvorfra vi tog færgen til Grenå. Noget af bagagen var blevet sendt i forvejen, den store kurvekuffert med sengetøj og håndklæder og cyklerne, resten bar vi selv i tasker og kufferter.

Færgeturen kunne være en grum affære. Der sejlede to færger på ruten "Marsk Stig" og "Isefjord" og især "Isefjord" gyngede fælt, så snart der var lidt vind. Turen tog over fire timer, og Mette og Mor var ikke søstærke, jeg klarede mig som regel lidt bedre, mens Far sjældent blev syg.

Egentlig syntes jeg at det var spændende at sejle og fodre mågerne med resterne fra madpakkerne – når det altså ikke vippede for meget, men det skete nu jævnlig at vi var temmelig grønne i hovederne og meget lettede over at få fast grund under fødderne, når vi nåede Grenå havn.

Fra havnen kørte vi i taxa ud til sommerhuset, som tog imod os skinnende og rengjort af en af de fastboende – fru Eldrup eller fru Vester. Og familien Eldrup var der til at tage imod os med eftermiddagskaffe og saftevand.

Det var som at komme i himlen. Dynerne blev lagt ud til luftning, og jeg glemmer aldrig, hvordan det var at kaste sig ned i en solvarm dyne, der lugtede lidt af mug og meget af lyng og kigge op i en blå blå himmel og vide at ferien lå uendelig lang foran en.

Skoene kom af og fødderne som stort set ikke skulle mærke fodtøj de næste 7 uger blev prøvet af med en lang løbetur rundt i det høje uslåede græs.

Og så var sommerferien skudt i gang.

Sommerhuset hed Bittebo og var et lille træhus, rødmalet med grønne døre og vinduesrammer. Og når jeg siger lille så mener jeg lille. Hele huset var mindre end den stue jeg sidder i nu, men for mig var det en del af charmen at huset ikke var større. At vi var så tæt sammen, at jeg kunne ligge i min seng om aftenen og høre Far og Mor snakke eller spille kort inde i stuen.

Stuen havde en stor dobbeltdør, der kunne åbnes så der kom masser af lys og sol ind. Der stod spisebordet, et mørkbejdet fyrretræsbord med en fast hjørnebænk og tre stole. Derudover var der to kurvestole og et lille bord med glasplade og en bogreol. Bogreolen havde Far selv fremstillet af opstablede mursten med træhylder imellem, så den skulle man ikke læne sig for tungt opad.

I stuen var der også et indbygget skab, hvor duge og service blev opbevaret. På den øverste hylde var der kortspil og terninger og et Ludo og et Mikadospil. Derudover bestod møblementet af Mors gamle klaverbænk som var blevet malet blå og havde fået nyt betræk og en stor brun læderbold, der kunne bruges som ekstra siddeplads og som gennem årene blev mere og mere behagelig at sidde på efterhånden som den blev siddet flad. Bolden stammede fra besættelsestiden og var blevet brugt af de tyske soldater til en eller anden form for træning. Hvordan den var endt i et sommerhus ved Grenå strand står absolut hen i det uvisse. Måske var den blevet efterladt på skolen, hvorefter Far havde annekteret den. I hvert fald tjente den os godt i mange år.

Køkkenet var lillebitte. Der var en køkkenbord med vask, et skab, hvorunder der var gravet et kælderrum ud, som var blyforet og som nogenlunde kunne holde mælk og smør køligt. Derudover plads til to vandspande, som Far fyldte op et par gange om dagen ved den fælles vandhane på hjørnet af Pilevej og Kastanievej.

Maden blev i de første mange år lavet på to primusser. Jeg kan tydelig huske lugten og den pibende lyd, når Mor pumpede primussen op og de hvæsende lyde der fulgte, der forkyndte at nu var der gang i dyret.

Når Mor gik med til stranden, mens kartoflerne kogte, opsendte hun højlydte bønner til de guder, hun ikke troede på, om at huset ikke var brændt ned til grunden, når hun kom hjem. Far tog den slags noget mere roligt, og de samme magter, som holdt hånden over anden juleaften, holdt åbenbart også øje med primussen, for huset stod der altid endnu når vi kom hjem.

Senere fik vi indlagt et flaskegas anlæg, men om det egentlig var sikrere er nok et åbent spørgsmål. Men både vi og huset overlevede i hvert fald i adskillige årtier.

Belysningen i huset bestod af to petroleumslamper, et par flagermuslygter, der også kunne bruges udendørs, og ellers levende lys. På et tidspunkt fik vi lommelygter, som vi kunne ligge og læse ved om aftenen, men i de lyse sommernætter var der vel ikke brug for meget kunstigt lys, og senere på sommeren når aftnerne blev mørkere, bidrog det dæmpede lys fra petroleumslamperne kun til hyggen.

Fars og Mors soveværelse havde lige akkurat plads til to senge med en smal gang imellem. Så smal at Far og Mor i hvert fald ved én lejlighed knaldede hovederne sammen, da de begge forsøgte at puste det lys ud, der stod på klaverbænken imellem dem. Desuden rummede værelset husets eneste klædeskab – af yderst beskeden størrelse, hvor Far og Mor opbevarede deres tøj, og en servante med vaskefad og kande, som var husets eneste sanitære installation. På et tidspunkt fik Far bygget et lille halvtag udendørs, hvor han kunne vaske og barbære sig, og hvor der var bedre plads til hans lange arme og ben.

Mettes og mit værelse havde plads til en køjeseng og en enkeltseng. Jeg sov i underkøjen som var min private hule, som jeg elskede. Mette havde enkeltsengen og overkøjen blev brugt til opbevaring af vores tøj og ting, når ikke lige Mette havde en veninde på besøg som okkuperede den. Under sengene lå stabler af gamle Anders And blade og for længst forældede eksemplarer af Familie Journalen. Bladene blev læst og genlæst sommer efter sommer, og selv om vi kendte alle historierne, var det som at gense gamle venner, når vi tog fat på bunkerne. På den lille stump gulvplads der var tilbage, var der lige plads til kurvekufferten og over den en række søm, hvor vores tøj, regntøj og badetøj kunne hænge. Jeg har senere undret mig over, hvor få forandringer der skete i huset i løbet af min barndom. At de halvrustne søm, som vi hængte vores tøj op på for eksempel aldrig blev skiftet ud med rigtige knager. Men tingene var som de nu var, og jeg ville såmænd have været den første til at protestere mod forandringer. Jeg syntes at sommerhuset var som det skulle være.

Det sidste rum i huset var det udendørs das – et rigtigt gammeldags ildelugtende lokum med spand og låg og WC papir rullen på en snor mellem to søm på væggen. Spanden blev tømt to gange om ugen af nat-Peter, som kom på en vogn med de store stinkende kar bagpå som spandene blev tømt op i. De kom selvfølgelig midt om natten, og fra min seng, som kun var en tynd bræddevæg fra lokummet, kunne jeg høre nat-Peter og hans medhjælper snakke og bande, mens de rodede med spanden. Nat-Peter som også hed Rasmussen til efternavn var meget stor og tyk, og man skulle ikke tænke alt for meget på at det var hans mor – der også var meget stor og tyk og hed fru Rasmussen – , som havde iskiosken ned ved stranden. Hr. Rasmussen, som var lige så lille og tynd som hans kone var stor og tyk og som havde et mærkeligt tandbørsteagtigt overskæg, sad altid ligesom klemt op i en krog i iskiosken, mens hans kone flød ud over disken med sin store barm hvilende på sine tykke arme og betjente kunderne. Både nat-Peter og hans endnu tykkere lillebror Georg var somme tider på besøg i kiosken og så var der godt fyldt op i det lille rum bagved.

Man må håbe at hygiejnen i den Ramussenske familie var i top.

Når jeg tænker på hvad vi foretog os i disse lange ferieuger bliver konklusionen – ikke ret meget.

Måltiderne var selvfølgelig fixpunkter i løbet af dagen, Far gik ikke ind for at man sprang måltider over, og Mor lavede trods de primitive forhold fantastisk mad. Kylling med agurkesalat og nye kartofler, jordbær med fløde, fisk som vi cyklede op på havnen og købte i fiskeforretningen eller direkte fra en af de mange hvide og blå kuttere, der lå på rad og række i den store fiskerihavn.

Andre faste programpunkter var badeturene, som Far stod for. Hvis vejret var til det gik han to gange om dagen til stranden med de børn der ville med. Mor var også med men kun når vejret var varmt og vandet nærmest lunkent. Far badede ikke altid selv, men lå i sandet og kiggede på os og på vandet og på mågerne og havde ikke travlt med at komme hjem, så vi kunne bade stort set så længe vi ville.

Og ellers legede vi. Med Morten og Marianne og sommetider deres storesøster Kirsten.

Marianne og jeg var uadskillelige hele sommeren. Vi legede med vores bamser. Hun havde to strikkede bamser af samme model som min lille røde, en gul og en brun. Og de var alt det legetøj vi havde brug for. Vi cyklede også ture

på vores små cykler rundt i den dengang ret sparsomme sommerhusbebyggelse.

Trafik kan der ikke have været meget af, og de voksne må jo have regnet med at vi kunne finde hjem igen, i hvert fald var der ingen der bekymrede sig om at et par 7årige drog afsted på egen hånd, uden at nogen vidste præcis hvorhen. Sommetider tog vi på heldagsture. D.v.s. vi drog afsted medbringende tæpper, madpakker til hele dagen, saftvand og et sæt spillekort, hvis vi skulle komme til at kede os.

Turene varede nu sjældent mere end en times tid eller indtil maden, både frokosten og eftermiddagskaffen var fortæret og det var blevet kedeligt at spille kort. Men det er jo heller ikke første gang at en større ekspedition har måttet forkortes fordi provianten slap op undervejs.

Et større fællesprojekt var at lave cirkus.

Kirsten var som den ældste i flokken cirkusdirektør, sprechstallmeister og kommunikationsansvarlig. Det sidste varetog hun ved, da der kun kom én betalende publikummer til premiere forestillingen, at trække vedkommende til side og forklare hende at hun måtte sørge for at der kom nogle flere "For det er træls at optræde når der kun kommer en".

Mund til mund metoden må have virket bedre end de ellers meget fine plakater vi havde sat op på kvarterets lygtepæle, for til anden – og sidste - forestilling var tilskuertallet forøget med flere hundrede procent.

Marianne og jeg var klovner, med malede ansigter og alt for store bukser. Morten og Mette udgjorde tilsammen den hest, vi skulle forsøge at klatre op på, og som naturligvis hele tiden kastede os af. Morten var forende og Mette bagende, et arrangement der krævede at forenden aflagde ed på ikke at slå en prut midt under forestillingen.

Ellers var hesten vældig flot, lavet af et par gamle regnfrakker og mange meter brunt klisterpapir.

Mette optrådte også som trapezkunstner og lavede både flotte "svalereder" og sving rundt om trapezen.

Morten var måske knap så overbevisende som jonglør, men det lykkedes ham da at holde to - tre bolde i luften nogenlunde samtidig. Så alt i alt var det en storslået forestilling.

I hvert fald havde vi brugt mange mange timer på at forberede den. Jeg tror nok at cirkuset sluttede med et beskedent økonomisk overskud, sikkert primært på grund af de billetter vi solgte til overpris vores forældre, og overskuddet gik til et godt formål, det blev hurtigst muligt omsat til is og salmiakstænger i den nærmeste kiosk.

Eldrupbørnene og vi udgjorde en lille sluttet kreds, som det ikke var let at blive lukket ind i. Rune og Trolle, to Københavnerbørn med brune øjne og sjove navne, tilbragte et par uger hver sommer i deres mormors sommerhus på Kastanjevej, og de blev af og til taget til nåde og deltog i badeture og Matadorspil, men de var klart andenrangs medlemmer af vores lille kreds.

Og så var der Susse. Susse med godt med luft rundt om S'erne. Hun boede med sine forældre på den anden side af Eldrups, og hendes mor kæmpede gennem alle årene en sej og på forhånd tabt kamp for at få hende ind i varmen hos Marianne og mig. Hun forsøgte først at invitere os begge til slik og overnatning. Så forsøgte hun at skille os ad og invitere os en ad gangen, hvilket havde den klart modsatte virkning. Intet lykkedes. Vi legede ikke med Susse. Nix.

Der var sådan set ikke noget i vejen med Susse, ud over at hun var rødhåret og snakkede Nordsjællandsk. Og så at hun blev kaldt Susse, selv om hun faktisk hed Annemette - et dårligt valg eftersom både hun og begge forældrene læsede kraftigt. Deraf den megen luft rundt om s'erne. Som vi grinede meget af.

Egentlig var det synd for Susse. Hun var enebarn og kunne godt have brugt et par legekammerater i de lange sommerferieuger. Måske var det gået bedre, hvis hendes mor ikke havde forsøgt så ihærdigt. Og hvis de for hulen havde kaldt ungen Annemette i stedet for Susse.

Sommerferien havde sine ritualer og tilbagevendende begivenheder.

Et af de faste ritualer var at Mette og jeg, når Far og Mor havde besøg af Eldrups om aftenen efter at vi var lagt i seng, kravlede ud af vinduet og besøgte Morten og Marianne. Og omvendt, når Far og Mor gik over til Eldrups, kravlede Morten og Marianne ud af deres vindue og gik på besøg hos os. Det var selvfølgelig spændende sådan at narre de voksne, og ved en enkelt lejlighed var det nær blevet afsløret. Mor kom hjem for at hente et eller andet, og idet vi hørte hende komme røg Morten og Marianne ind under hver sin seng, hvor de prøvede at ligge musestille mellem natpotten og de gamle Familiejournaler. Mor hørte selvfølgelig postyret og kom ind og spurgte, hvorfor vi larmede sådan og formanede os om at lægge os pænt til at sove. "Morten og Marianne sover for længst, vi har overhovedet ikke hørt dem hele aftenen". Det kunne vi grine af hele resten af sommeren.

En af de sidste aftner i ferien, hvor vi alle var ovre hos Eldrups, gik vi til bekendelse og fortalte om, hvordan vi kravlede ud af vinduerne og gik på besøg. Det fremkaldte nu ikke det helt store chok i forældregruppen, mon ikke de for længst havde luret os. Men de var da venlige nok til at lade som om de blev overraskede.

En anden af vores rituelle beskæftigelser gik ud på at udspionere Mor når hun gik aftentur.

Mor havde en sød tand, og det skete regelmæssigt at hun gik en lille tur alene efter aftensmaden. Vi havde fundet ud af, at turen gik ned til fru Rasmussens kiosk, hvor hun købte og indtog en negerbolle. (Det hed de faktisk dengang – inden det blev forbudt at sige "neger").

Så kunsten blev at snige sig bagefter hende, som indianere efter et jagtbytte, bag buske og træer og ind imellem nede i bunden af de dybe grøfter, og så dukke op bag hende lige i det strategiske øjeblik hvor hun skulle til at betale sin negerbolle. Taget på fersk gerning så at sige.

Hvor overrasket Mor blev over de tre – fire hoveder der pludselig dukkede op bag hende er svært at sige. Hun må vel efterhånden have lugtet lunt. Men hun blev da passende flov og ærgerlig hver gang og havde heldigvis altid penge nok i sin pung til at der kunne blive en omgang negerboller til alle.

Ud over de daglige ture til stranden stod Far en gang hver sommer i spidsen for en tur ud til Havknuden. Turen var åben for de børn, der ville med og som kunne klare de 5-6 kilometer hver vej. Der var lidt strabadser og opdagelsesrejse over de ture. Selv om vi kendte stranden i nærheden af sommerhusområdet, så var den anderledes og spændende længere ude. Der var flere sten og klitterne var stejlere. Nå vi kom helt ud til "Havknuden" kunne vi klatre op på den og kigge over på den anden side. Der var stranden helt anderledes med stejle klinter og næste intet sand. Meget fremmed og næste lidt uhyggelig.

På hjemvejen skulle vi altid stoppe op et sted hvor en stor bæk løb ud i havet. Der arbejdede vi ihærdigt på at ændre bækkens løb ved at lave dæmninger af sten og sand og grave nye render.

Det var et tids- og samarbejdskrævende projekt som grundlæggende var dømt til at mislykkes. Det endte altid med at bækkens løb der hvor den hele tiden havde løbet, og vi havde fået en lektion i hvordan det er at kæmpe mod naturkræfterne.

I de første år – inden sommerhusområdet blev alt for udbygget - tog vi på ture over på heden udstyret med gummistøvler og mælkeflasker. Gummistøvlerne var for at undgå at blive bidt af hugorme, mælkeflaskerne var til at plukke blåbær i. Når vi kom hjem spiste vi bærrene med mælk på, og jeg tror ikke at der er noget der smager mere af sommer end friskplukkede blåbær med mælk.

En af Fars tilbagevendende pligter – ud over de brune kuverter fra Roskilde - var at huset skulle males, sådan ca. hvert andet eller tredje år.

Egentlig kan det jo ikke have været verdens største projekt, huset var lillebitte og selv om der også skulle males døre, vinduesrammer og til sidst, med Fars let rystende skrift, det lille skilt med "Bittebo" der hang over døren, så må det have været en begrænset arbejdsopgave.

Men på en eller anden måde lykkedes det Far at strække det ud over stort set hele sommerferien. Jeg kan i hvert fald huske, at Mor er kommet med lidt spidse kommentarer om, at det sidste penselstrøg stort set blev taget, mens hun pakkede til hjemrejsen.

Far var en grundig mand når han malede - mere grundig end egentlig effektiv. Og så skulle alle de andre ting jo også passes, måltider, middagslur, strandture med børnene og ikke mindst kryds og tværserne. Så sådan en gang husmaling tog nu den tid den tog. Far var ikke en mand der lod sig stresses når han havde ferie.

Selv om sommerferierne set i bakspejlet lignede hinanden, skete der selvfølgelig ændringer gennem årene. For det først blev vi ældre og legen blev mere og mere erstattet af venindesnak, kryds og tværser og læsning af de bøger der i større og større tal blev slæbt med på sommerferie.

Og matadorspil når det regnede. Endeløse regnvejrsdage med endeløse matadorspil der som regel endte som rene udmattelseskrige uden nogen egentlig vinder

En større omvæltning i sommerferielivet skete, da vi fik biler.

Eldrups fik bil et par år før os. En høj gammel Ford, som lugtede af benzin og læder og Eldrups cigarer. Marianne og jeg tilbragte mange timer i Forden, mens vi fantaserede om alle de steder vi kunne køre hen, og alt det vi skulle opleve, indtil bilen blev varm som en bageovn og lårene klæbede fast til lædersæderne.

Et par år senere fik vi så selv bil. Det var en stor begivenhed. Første trin i processen var at Far skulle tage kørekort. Han var på det tidspunkt over 50 og han gik til sagen med stor alvor. Da han skulle have sin første køretime optrådte han i lang overfrakke og stiv hat. Han havde dog ikke taget spadserestokken med.

Måske har kørelæreren rådet ham til en lidt mere afslappet og sporty påklædning, i hvert fald blev hatten og frakken med tiden erstattet med en mere kørevenlig vindjakke.

Men uanset påklædning - Far fik sit kørekort. Bilen, en tofarvet Morris, var allerede indkøbt og jomfruturen gik til

Grenå. Nu var bilen noget anderledes indrettet end den Far havde lært at køre i, så under turen til Hundested, som gik i et meget adstadigt tempo, sad Mette på forsædet med instruktionsbogen og holdt Far orienteret om, hvad de forskellige knapper og duppeditter skulle bruges til og – ikke mindst- hvordan gearene lå. Trods deres forenede anstrengelser lykkedes det dem ikke at finde ud af hvor bakgearet befandt sig, så hele familien håbede og bad til, at færgen ikke var en af dem, hvor man kørte forlæns ombord og bakkede ud. Det ville simpelthen ikke have været en mulighed.

Heldigvis kunne man køre forlæns af færgen, så vi ankom til sommerhuset i fin stil, og bilen fik sin faste plads i skyggen af et par birketræer.

Min søster har for nylig fortalt mig, at det varede længe inden bakgearets hemmelighed blev afsløret. Så når bilen skulle ud fra grunden måtte Far køre rundt om huset og gennem lyngen, for at få snuden i den rigtige retning. Det var ikke altid at min Fars begavelse lod sig omsætte til praksis.

Men med bilerne blev en ny sommerferie tradition indført – en årlig udflugt med Eldrups, gerne til Mols bjerge. Med indlagt gåtur og frokost i det grønne.

Vi havde sammenklappelige campingborde med, med tilhørende skamler, og maden blev opbevaret i en grøn metalæske, med en låge foran. Når lågen blev lukket op lå maden fint på små hylder, der kunne trækkes ud. Ikke noget med sammenmaste leverpostejmadder der.

Et eller andet sted undervejs fik vi også en is, og det var så det. Set i med nutidens øjne kan det være svært at forstå, hvorfor disse ture var så stor en begivenhed. Måske var det glæden ved at opleve noget sammen med gode venner, måske var det den feststemning der var på disse ture, eller måske var vi bare ikke så forvænte med oplevelser.

Fællesturene var nu ikke de eneste bilture, vi tog på. Far var ikke fedtet med at køre os steder hen, som vi gerne ville se. Eller som han gerne ville vise os. Benzin var billig – man kunne komme langt for 20 kroner, og global forurening var ikke rigtig en issue endnu. Så vi kørte med god samvittighed og for fornøjelsens skyld. Til Himmelsbjerg, hvor vi købte fine udskårne stokke, til Salten Langsø og Vrads sande. Og til Hvidsten kro, hvor vi spiste frokost og så mindestenen over de faldne frihedskæmpere.

En længere tur gik til Skagen hvor vi var ude at køre med "Sandormen", og hvor Mor indlagde sig herostratisk berømmelse ved at tage en rulle WCpapir, som hun havde med for påkommende tilfælde, så den blev grebet af vinden, og viste sig i udrullet tilstand at kunne nå næsten helt ud til spidsen af Grenen.

Ebeltoft var et hyppigt udflugtsmål, med det lillebitte rådhus og de sjove gamle huse. Nogle gange drak vi kaffe på Nøset, en restaurant indrettet i en gammel stald, med de oprindelige båse og loftsbjælker. Nøset havde en spillemand, som iført folkedragt, gik rundt og spillede for gæsterne. Han virkede oprigtig talt en lille smule underfrankeret, og engang vi besøgte stedet forelskede han sig af en eller anden grund i Mor, og stillede sig så tæt op af hende at han var ved at klemme hendes ører i harmonikaen, mens han smilede huldsaligt så man kunne se alle hans manglende tænder. Og der blev han stående. Og spillede. Det var selvfølgelig ikke til at høre ørenlyd endsige føre en samtale for alt det spilleri, så der var ikke så meget andet at gøre end at få betalt og fortrække. Mette og jeg drillede hele vejen hjem Mor med hendes flotte tilbeder og udkastede teorier om, hvordan det ville være at have ham som stedfar. Men det varede nu et godt stykke tid, inden vi vovede os inden for på Nøset igen.

Far var ikke nærig hverken med tid eller penge, men det var tæt ved at ramme Mors forargelsesgrænse, når han tilbød at køre os fra Grenå til Tirstrup, fordi der var en særlig slags is – chokolade udenpå og solbærsyltetøj inden i – som man kun kunne få der. Jeg tror nok at der fra Mors side af og til faldt bemærkninger om, hvor mange iskiosker der lå inden for gåafstand af sommerhuset. Og ordet "forkælet" kunne også liste sig ind i samtalen. Men Far tog sig ikke af det. Hvis en tur til Tirstrup kunne glæde hans piger - så var det det der skulle til. Og Mor var da i øvrigt velkommen til at tage med og få en af de gode is.

Familien Eldrup var en vigtig del af dagligdagen i sommerhuset. Men Far og Mor havde også andre venner fra deres tid i Grenå, som kom på besøg eller som vi besøgte oppe i byen. Dem vi så mest til var familien Vester. Martin Vester var skoleinspektør og altså tidligere kollega til far, Anna Vester var Eldrups søster, så de tre børn var Morten og Mariannes fætre og kusine. Den ældste Finn var så meget ældre end mig, at jeg aldrig rigtig lærte ham at kende. Han havde ry for at være vældig klog, og det blev fortalt om ham, at han, hver gang der udkom en ny lokalkøreplan, lærte den udenad – for ikke at risikere at stå et eller andet sted og ikke vide, hvornår det næste tog hjem gik.

Om det passer aner jeg ikke, men han blev senere atomfysiker, så det med klogskaben skal nok være rigtigt. Det yngste barn Vibeke var et år yngre end Marianne og mig. Så vi anså hende for håbløst lille og legede kun med hende af høflig nødvendighed, når de var på besøg.

Thyge, den mellemste, var derimod genstand for min første stormende forelskelse. Den startede da jeg var 5 år og han omkring 10. Han lod mig sidde på sit skød og lege damefrisør. Jeg lånte hans kam og friserede ham efter alle kunstens regler – han gik endda ud og tog vand i håret, så jeg kunne sætte en rigtig prinsessekrølle. Og han tog mig med ud i køkkenet hvor vi stjal ristet rasp fra panden. Og så kunne han spille klaver. Han kunne alle sange i verden, og man kunne bare bede ham om en – så spillede han den. Min betagelse af Thyge gik vist aldrig helt over. Og han

blev en vigtig del af sommerhuslivet, da han som stor dreng og ung mand i er årrække var postomdeler i sommerhusområdet.

Det var et absolut højdepunkt på dagen, når Thyge kom og holdt en god lang kaffepause hos os – enten der nu var post til os eller ej. Han krydrede besøget med at læse højt for børneflokket af de åbne postkort, som han havde med i tasken. En absolut perle var det postkort, hvor en længselsfuld ungersvend spurgte sin udkårne ”Vil du være min hustru?” Det blev der grinnet meget af den sommer.

OK det var indiskret og sikkert dybt ulovligt at læse andre folks post. Men hvem i alverden kan da også finde på at skrive noget som helst af vigtighed på et åbent postkort.

En af de tilbagevendende fællesaktiviteter var at lege skjul om aftenen, når man lige akkurat kunne skelne træer og buske og hinanden i det tiltagende mørke. Der var en særlig stemning over sådan en sommeraften hvor duggen faldt, og duften fra lyng og fyrretræer trådte tydeligere og tydeligere frem, mens vi listede os rundt om hushjørnerne og mellem fyrrebuskene. Mor var altid med på en omgang skjul, og det var en ren svir at have hende med, for hun var altid den, det var lettest at finde. Trine, vores lille hund fulgte nemlig glad med hende og stillede sig op foran den busk hvor Mor forsøgte at gemme sig, ivrigt logrende og tilsyneladende vældig tilfreds med at have fundet sin ejerinde. Mor forsøgte sig med at kaste fyrrekogler efter Trine for at få hende til at fortrække, men Trine gik henrykt med på legen og bragte koglerne tilbage, muntert bjæffende. Og så blev det igen Mors tur til at ”stå” næste gang.

Kun to gange i løbet af min barndom afveg vi fra de 7 uger i sommerhuset.

Første gang var da jeg var 7 år og forældrene åbenbart syntes at vi skulle opleve noget andet end Grenå Strand og tog os med en uge til Bornholm.

Vi boede på et pensionat, som havde den politik, at man skulle bruge den samme stofserviet hver aften hele ugen. Min blev allerede den første aften så klistret ind i kyllingesovs, at den resten af ugen lå i sin servietring som en skamstøtte over mine manglende bordmanerer.

Ellers var turen sådan set fin nok. Der var en sjov dreng på pensionatet som vi legede med og det var sjovt at bade fra klipperne. Vi fik også set Hammershus og en død hugorm. Begge dele virkede en smule skræmmende på mig, men røgerierne var spændende og de røgede sild smagte godt.

Men stor var min græmmelse, da det senere gik op for mig, at vi havde brugt en uge af vores kostbare sommerferie, og at tiden i Grenå dermed var blevet forkortet med en uge. Jeg bebrejdede mine forældre det i klare vendinger og undlod ikke at fastslå, at det i hvert fald ikke havde været min ide at vi skulle til det dumme Bornholm.

Anden gang vi svigtede Grenå var året efter, da Far og Mor skulle på en rejse i forbindelse med Fars arbejde, Mette var på spejderlejr og jeg blev sat i pleje hos en af Fars gamle seminariekammerater, som nu var førstelærer i Veggerslev uden for Grenå. Jeg kunne egentlig godt lide familien Andersen i Veggerslev. Manden Sirach, var den jeg var mindst varm på. Han snakkede altid meget højt, og havde en fortand der stak lige ud i luften. Og så optrådte han, da de engang besøgte os i sommerhuset, og vi skulle ned at bade – i badedragt.

Med stropper og det hele. Det var noget af det sjoveste Marianne og jeg havde set, men der måtte ikke grines, for Sirach var en mand der tog sig selv alvorligt.

Hans kone var flink og lavede de bedste kager i verden og de to piger Lise og Kirsten, der var lidt ældre end mig, var søde og ikke spor vigtige, selv om de var store. Og så havde de en fantastisk have med frugttræer og frugtbuske og et lille bur med kyllinger, som man kunne fodre med mælkebøtteblade.

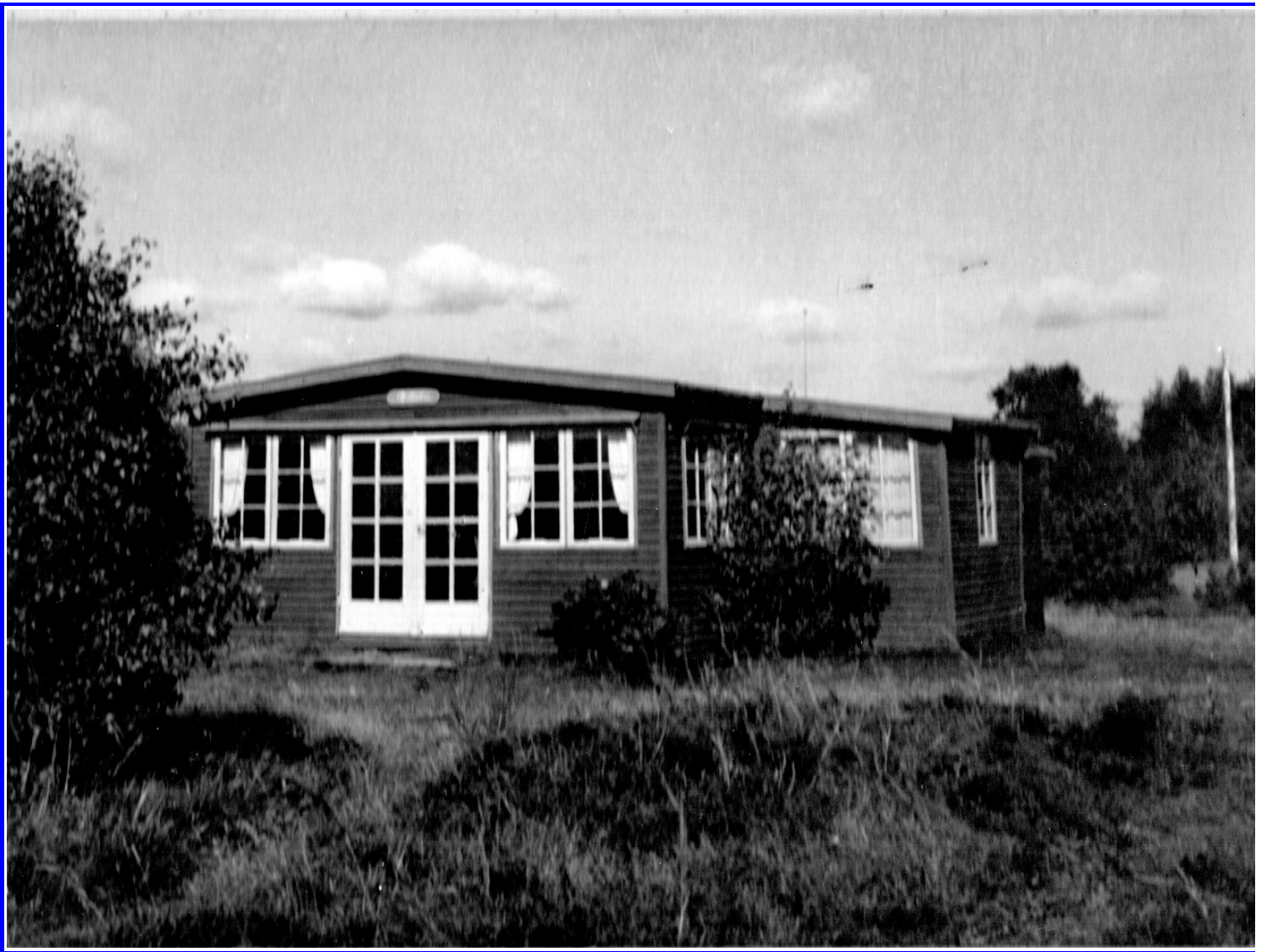
Så der blev jeg altså sat i pleje sammen med Trine, i øvrigt med en gipsarm som det var lykkedes mig at brække et par dage inden jeg skulle afsted, mens far og mor tog til Norge en uge. Det var egentlig fint nok. Jeg blev forkælet efter alle kunstens regler, og så havde jeg jo Trine.

Men da jeg var blevet afhentet, og vi var kommet ud til sommerhuset igen, gik det op for mig i al sin gru, at sommerferien var forbi. Eldrups var flyttet op i byen og vi skulle rejse hjem dagen efter.

Min sorg og græmmelse kendte ingen grænser. Det var årets værste dag, når vi skulle sige farvel til sommerhuset, men her var jeg helt uforberedt – og var blevet snydt for en uge.

Det var altid svært at lukke sommerhuset af og sige farvel til og Marianne og de andre Eldrupper og vende tilbage til dagligdagen. Jeg har det stadig sådan, at det gør mig lidt vemodig, når jeg ser rønnebærrene begynde at få farve, for i min barndom var det et af tegnene på at sommeren gik på hæld, og at der ikke var så meget af ferien tilbage. At hverdagen snart ville indfinde sig.

Sådan var det at bo i sommerhus i Grenå. Et forunderligt, magisk sted.

Mere skoleliv

At skifte fra Allehelgens Skole til Realskolen var ikke så stor en omvæltning, som det kunne have været. For det første var det jo "Fars Skole", som jeg tit havde været på besøg på, og for det andet havde Mette i de sidste 3 år underholdt mig med mere eller mindre troværdige historier om livet på Realskolen. I hvert fald havde jeg et nogenlunde klart billede af de lærere, som Mette kendte, og ikke mindst deres forskellige særheder. Jeg ved ikke om min søsters skolehistorier var den mest betryggende baggrund for min skolestart, men i hvert fald følte jeg mig da nogenlunde rustet til at tage udfordringen op.

Realskolen lå blot et hus væk fra os, men den indgang der lå nærmest, lige ud til Frue Kirkestræde måtte kun benyttes af Far og lærerpersonalet. Så vi måtte uden om, ned gennem skolehaven og ind af en bagindgang til skolegården. Det var heller ikke en helt officiel vej – men altså tilladt. Skolehaven havde Far været med til at oprette, da han var lærer på Realskolen, og den var tænkt som et sted hvor bybørn kunne se forskellige mere eller mindre eksotiske planter og også selv være med til at plante og så. Der var blandt andet et stort abrikostræ som vi fik lov til at smage frugterne fra. Det var bedste frugter i verden.

Skolehaven var egentlig et spændende sted, og Mette og jeg gik tit derned for at lege, men den virkede lidt forsømt og var nok ved at gå ud af brug. I hvert fald fik Far lov til at bygge garage dernede da vi fik bil. Det vil sige, det var pedel Serup, der stod for byggeriet, og han byggede så en dobbelt garage, så der også var plads til hans egen nyindkøbte bil. Der har sikker foreligget en eller anden form for tilladelse, men jeg tror at det var den eneste gang at Far udnyttede sin stilling til at opnå et frynsegode.

Det mest spændende ved Realskolen var at der var så mange forskellige nye fag.

Men dengang som nu var det sådan, at om et fag er spændende eller ej, afhænger 90% af hvordan læreren formidler det, i hvert fald når man er i 12-15 års alderen. Min bedste lærer var lærer Birkedal, som var rødhåret og altid gik med butterfly, og som var en fremragende pædagog. Han kunne give stoffet liv, havde humor og virkede altid som om han selv syntes at det han fortalte var spændende. Jeg havde ham i fysik, geografi og mit yndlingsfag – historie. Hans gennemgang af Neros forsøg på at slå sin mor ihjel, fik klassen til at hulke af grin – en smule uærbødigt i forhold til stoffet måske, men absolut uforglemmeligt.

Hans absolutte modstykke var min matematiklærer, hr Damsholt. Damsholt var ikke bare kedelig – han udstrålede en kedsomhed, der lagde sig som en tåge over klassen og nærmest kunne få os til at gå i en slags koma.

Han var en lille pillen mand med omhyggelig redt hentehår og optrådte altid med slips, jakke og vest. Gråt naturligvis.

Matematikken var delt op i geometri og aritmetik, og ingen af delene var i stand til at af aflokke mig den ringeste interesse. Hvad værre var, Damsholt var ikke blot kedelig, han var også yderst pertentlig. En egenskab han i hvert fald aldrig fik videregivet til mig, så geometri timerne blev en sand prøvelse af skæve cirkler, forkerte vinkler og ikke helt rette linier som måtte viskes ud og laves om, til kladdehæftet nærmest fik hulmønster. Og begrebet blækregning antog helt nye dimensioner. På et tidspunkt havde jeg åbenbart dagdrømt så mange aritmetik timer væk, at jeg knap nok forstod hvad der foregik, og opdagede at det egentlig var endnu mere ubehageligt end kedsomheden. Så jeg tog fat og startede forfra på bogen og det lykkedes mig faktisk både at forstå aritmetikken og aftvinge den et skær af interesse. Det kunne faktisk være meget sjovt at få en ligning til at gå op. Men nogen lidenskab blev det nu aldrig.

Og så var der Stolze. Eller mere præcis Fru Stolze–Møller. Som jeg havde fornøjelsen af i tegning og håndarbejde, hvilket havde den umiddelbare effekt, at jeg i de 4 år jeg var under hendes vinger ikke tegnede en tegning eller lavede et stykke håndarbejde for min fornøjelses skyld. Det var stærke kræfter min kreativitet var oppe imod.

Stolze havde store udstående øjne og en mærkelig hængende ansigtshud, og hun yndede at klæde sig i store trøjer og løse gevandter, som ligesom hvirvlede omkring hende, når hun blev ophidset.

Hun led af en, åbenbart dårligt kontrolleret, diabetes, og Far sagde af og til, når vi brokkede os over hende, at hun ikke havde det nemt med sin sygdom, og at hun ikke rigtig kunne gøre for at hun led af humørsvingninger. Det kunne han sagtens sige. Hendes humørsvingninger gik fra eddikesur til sanseløst raseri, med en enkelt afstikker til sleskeri, når hun efter et større vredesudbrud, trak mig til side og forklarede, at hun jo ikke kunne give mig særbehandling, bare fordi min far var stadsskoleinspektør. Det ville da så også have været nogenlunde det værste, hun kunne gøre mod mig – det var slemt nok at jeg skulle trækkes til side til den fortrolige samtale. Dumme kælling.

Så håndarbejde, som jeg ellers så småt var ved at komme efter, blev en ren plage. Eller rettere en blanding af plage og hysteriske grineflip. Plagen stod Stolze for, grineflippene delte jeg med min bedste veninde Janne, som havde en udpræget sans for humor og var tilbøjelig til ikke at tage lærerne alt for højtideligt. For eksempel præsterede hun engang da hun – som sædvanlig – var blevet sendt ud af klassen, at stille sig op foran den lille glasrude i døren, iført Stolzes meget særprægede hat, og mime forskellige Stolzenske ansigtsudtryk ind til mig. Jeg var selvfølgelig ved at dø af grin, men også rystende nervøs på hendes vegne. Hvis Stolze havde opdaget det, havde antagelig ført til blodsudgydelse. Eller i hvert fald et raserianfald at uoverskuelige dimensioner.

Grundene til at blive sat uden for døren i håndarbejdstimerne var mangfoldige. For det første havde Stolze den specialitet, at hun skrev instruktionerne til dagens arbejde op på tavlen i frikvarteret og viskede dem ud igen 5 minutter inde i timen. Så hvis man blev hængende lidt for længe ude i skolegården, var det hele væk, når man kom ind – og man måtte gætte sig frem til, hvad der skulle ske. For spørgsmål i den retning blev ikke besvaret. Så var der ikke andet at gøre end at spørge en af de andre elever – og hvisken i timerne var øjeblikkelig udvisningsgrund.

Vi skulle strikke sokker. Hvorfor i alverden er det så populært at strikke sokker i skolen? For det første er dybt kedsommeligt at skulle strikke den samme ting to gange, for det andet bliver de aldrig lige store. Selv om man bruger det samme garn og de samme pinde og den samme opskrift, så er der altid mindst 2 numres forskel på dem, når de endelig er færdige.

Og så skulle skidtet strikkes på fire pinde. Det vil sige man skulle manøvrere med 5 metalpinde, som hele tiden var ved at falde ud af strikkesøjlet og ned på gulvet. Og da gulvet var et stengulv, lød det som en kirkeklokke der kaldte til messe, hver gang man tabte en pind. Og så var det ud på gangen igen.

Vi skulle, af hensyn til vores fremtid som gode og sparsommelige husmødre, også lære at sy lapper på. I hånden. Med ombukkede kanter. Og af uransagelige grunde skulle det gøres ved at vi fik et stykke stof – som selvfølgelig skulle kantes med kastesøm, - på det syede vi så den famøse lap – som skulle bukses trådlige og ries og syes på med to tråde lange sting – og bagefter skulle vi så klippe hul i stoffet. ”Og I skal selvfølgelig ikke klippe hul i lappen” advarede Stolze, og jeg behøvede bare at se på Jannes rædselsslagne ansigt for at vide, hvad der ville komme ”Jeg har klippet hul i lappen”.

Og så var der dømt både skideballe, udvisning og ”Det hele om igen”.

Nej. Håndarbejde var ingen fornøjelse.

Endnu værre var det med tegning. Jeg havde elsket at tegne og brugt megen tid på det. Men nu blev tegning en alvorlig sag, som det hurtigt viste sig at jeg absolut intet talent havde for. Det blev også dybt kedsommeligt.

Vi skulle lære at tegne perspektiv. Et akvarium blev opgaven. Alle tegnede det samme akvarium i nøjagtig samme størrelse. Og der blev tegnet og visket ud og svedt i timevis før det forbaskede akvarium kom til at se nogenlunde firkantet ud.

Så blev der givet frie tøjler for at befolke akvariet med fisk. Og jeg startede med at tegne en munter lille rød - og hvidstribet kløvnefisk. Men den gik ikke. Sådant en fisk findes ikke, hævdede Stolze. Vel gjorde den så. Men det var ikke til diskussion. Heldigvis havde jeg allerede farvelagt fisken, så den ikke kunne viskes ud. Men min tegning kom ikke op at hænge på væggen. Og jeg måtte have endnu et lille møde med Stolze om, at der ikke gjaldt særlige regler for mig.

Nå, Stolze havde åbenbart annammet noget om moderne kunst, så da vi havde kæmpet os igennem perspektiv og skygger, skulle vi lære at tegne og male abstrakt.

Vi fik udleveret akvarelblokke, og så tegnede vi, under Stolzes ledelse, lange bølgede linier ned af blokkene, omhyggeligt udmålt så der var lige lang afstand mellem linierne. og bagefter vendte vi blokkene - i takt - og tegnede lange bølgede linier den anden vej.

Vupti, så havde vi et abstrakt mønster.

Så fik vi udleveret blå og rød akvarelfarve, en pensel og et glas vand til at skylle i. Så skulle vi alle rejse os op, holde blokken i venstre arm og – i takt – male med skiftevis den blå og den røde farve. ”Mod døren, mod vinduet, to centimeter ned i hver side og så - mod døren mod vinduet” kommanderede Stolze og vi malede som små soldater på geled.

Jeg tror virkelig at det var hendes mål at alle billederne skulle blive ens. Og den eneste grund til at de ikke blev det var at farven, trods alle advarsler og anstrengelser, havde en tendens til at løbe ud og lave abstrakte mønstre helt på egen hånd.

Men meget Asger Jorn var der nu ikke over det.

Der er flere af mine lærere, som jeg ikke husker særlig godt. Jo måske min dansklærer, som var en ung, uerfaren og rystende nervøs kvinde med for meget læbestift og for lidt selvtilid. Jeg opfattede hende egentlig som temmelig dum, og efter at jeg havde vundet en diskussion om, hvem der havde skrevet ”Lykke Per”, Herman Bang eller Henrik Pontoppidan, var der ikke megen kærlighed imellem os. Vores forhold var nærmest en slags våbenstilstand – jeg passede mine ting, og hun gav mig gode karakterer, og vi undgik begge flere konflikter. Antagelig anså hun mig for at være en arrogant, bedrevidende lille skid, som hun ikke turde lægge sig ud med på grund af min far. Og måske havde hun ret. Jeg havde ikke megen respekt for hendes faglighed.

Men det er altså Henrik Pontoppidan der har skrevet Lykke Per og det burde en dansklærer vide!

I 2. eller 3. mellem begyndte vi at have husgerning. Med fru Schmidt. Som var stor og tyk, antagelig af at prøvesmage en uendelig række af elevproducerede retter, og som så det som sit kald her i livet at gøre os til gode hustruer og mødre.

Den mad vi lærte at lave var gennemgående besværlig, billig og kedelig. Jeg tror ikke at det var fru Schmidts skyld, at madlavning aldrig har kunne aftvinge mig den store interesse. Men nogen stor inspirator var hun ikke.

Det ultimative bevis på, om man havde stof i sig til en god husmor var heller ikke, om man kunne lave sund og velsmagende mad, men om man kunne vride en karklud tør i tre tag. Fru Schmidt demonstrerede det rette greb om kluden med sine store hænder. Vred til så musklerne svulmede på de solide arme og 1-2-3- var klude så tør, som var den lige blevet taget ind fra snoren.

Jeg havde lange tynde fingre og hypermobile led, og der var ingen måde, hvorpå jeg kunne vride en karklud tør – i tre tag eller hundrede. Ved en enkelt lejlighed spurgte jeg spagfærdigt, om man ikke bare kunne hænge kluden til tørre, men fik så et foredrag, som ikke blot handlede om vigtigheden af tørre karklude, men også stillede alvorlige spørgsmålstegn ved min fremtidige værdi på ægteskabsmarkedet. Det var et spørgsmål om at tage tingene alvorligt!

Men trods hendes dystre spådomme lykkedes det mig da at blive gift, 2 1/2 gang endda. Uden nogensinde at have kunnet vride en karklud tør. Eller forstået vigtigheden af det.,

Fagene var vigtige, lærerne var vigtige, men når man er mellem elleve og femten er det usammenlignelig vigtigste gruppen af jævnaldrende. Veninderne, klassekammeraterne, det miniunivers hvor man skal prøve sine roller af og finde sin plads i det kaos, som pubertetsårene er.

Min bedste veninde var Janne. Janne med de grønne øjne og den brune hestehale og det uopslidelige humør. Vi fandt hinanden næsten fra den første dag, og sammen med et par andre piger, Else og Hanne, blev vi et lille tæt firkløver, som var sammen i alle frikvarterene, og sommetider også uden for skolen. Men egentlig ikke så tit, blandt andet fordi Janne boede i Fløng, så man skulle derud med bus eller tog, og fordi hun havde huslige pligter, som gjorde at hun ikke bare kunne holde fri om eftermiddagen. Det var et helt nyt koncept for mig – at det faktisk var hende der skrællede kartoflerne, inden hendes mor kom hjem fra arbejde. Det var jeg noget imponeret af. Jeg var aldrig kommet længere end til at tørre af og sætte på plads.

Men det var ikke kun på grund af de praktiske vanskeligheder, at jeg tit var alene om eftermiddagen. Egentlig fik jeg nok af at være sammen med klassekammeraterne 6 timer om dagen – og 5 om lørdagen. Jeg ville gerne have tid for mig selv. Til at læse, gå tur med Far og Mor og hunden, lege med lille John og spille bold med drengene i gaden om aftenen.

Måske fordi jeg sommetider syntes at det var besværligt at gebærde sig rundt i skoleuniverset.

Hvis nogen skulle tro, at der er nogen som helst fordele ved at have sin far som skoleinspektør, kan de godt tro om igen. Slet ikke når man er i den alder hvor forældre begynder at blive pinlige, og slet, slet, slet ikke når man også er nr. 1 i klassen.

Det pinlige først. Det var pinligt, når Far sang for til morgensang og der ikke rigtig var nogen der sang med. Far kunne muligvis have gjort fyldest som brummer i et større herrekor, men som solosanger var han absolut i yderkanten af sit kompetenceområde. Han sang ikke falsk – men hans stemme havde det svært på de høje toner og kom let til at ryste lidt. Især sådan hen imod vers 7 i en af de endeløse sange, som der er overraskende mange af i Højskolesangbogen.

Det var tåkrummende pinligt. Og jeg forstod til fulde, hvorfor min søster i de sidste 3 år, daglig havde spurgt ham, hvad de skulle synge til morgensang. Og tilføjede: "Er det en vi kender?".

Nu forstod jeg både spørgsmålet og konsekvenserne af det.

Egentlig kan det undre mig at der aldrig var nogen der drillede mig med min far. Eller sagde noget dårligt om ham til mig.

Det var nok mit store held, at Far var en meget afholdt skoleinspektør. En almindelig straf var jo at blive sendt ned til Inspektøren, når man havde forbrudt sig, og læreren ikke syntes at hans egne sanktioner slog til. Men selv om revselsesretten i princippet stadig var gældende, ville det ligge Far fjernt at slå et barn, og han gik endda så vidt, som til ikke at ville give en elev en overhaling, uden at have hørt hans side af sagen først. Det faldt nogle af de ældre lærere noget for brystet, at han ikke uden videre tog deres parti og gav eleven den fortjente straf uden at stille spørgsmål først. Jeg er sikker på at Far godt kunne levere en røffel, hvis han syntes at det var på sin plads, men jeg er også sikker på, at mange konflikter blev løst med en af de rolige og fornuftige samtaler, som han var så god til.

Men uanset hvad, så ville det for mig have været yderst pinligt blive sendt ned til min far, og det gjorde helt klart at jeg i mange situationer holdt mig inden for nogle snævrere grænser, end jeg egentlig havde lyst til.

Det var slemt nok hvis jeg var blevet sendt uden for døren - hvilket var uundgåeligt i Stolzes timer - og Far så tilfældigvis passerede forbi. Om vinteren kunne det lade sig gøre at gemme sig bag overtøjet – om sommeren var der ikke andet at gøre, end at forsøge at være så usynlig som muligt. Og heldigvis havde Far et meget selektivt syn i den slags situationer og kunne passere uden overhovedet at lægge mærke til noget.

Det andet – det der med at have en far der var skoleinspektør og få gode karakterer - var på en måde mere besværligt. Det kunne selvfølgelig ikke undgås, at der var nogen der stak til mig, og mere end antydede at de gode karakterer var min fars fortjeneste og ikke min. Det var selvfølgelig mest, hvis nogen af en eller anden grund havde set sig sure på mig, eller ikke syntes at de selv havde fået de karakterer de fortjente. Så lå begreber som "dydsmønster" og "lærernes kæledægge" lige under overfladen. Der var også nogle af lærerne der ikke helt kunne håndtere det. Som enten gjorde meget ud af at sige til mig, at det ikke var på grund af min far at jeg fik mine gode karakterer, eller som syntes at det var vigtigt at fortælle mig, at jeg ikke skulle tro at jeg var noget særligt. Begge dele var lige pinlige.

Heldigvis var mine kammerater i det store og hele ligeglade med mine karakterer. Vi var ved at komme i en alder, hvor det var helt andre ting, der var vigtige. Om man var inde i varmen eller uden for, populær eller upopulær, afhæng af nogle spil, hvor hormoner var vigtigere end indlæringssevne. Om jeg så må sige.

Og der var det så, at jeg kom en omgang bagefter.

Jeg var et år yngre end de andre i klassen og ikke specielt tidligt udviklet, så da hormonerne og interessen for det andet køn begyndte at svirre i luften i klasseværelset som en løbsk bisværmer, forstod jeg i det store og hele ikke en bønne af hvad der foregik.

Jeg syntes i almindelighed at drengene i klassen var ret uinteressante og ville hellere være sammen med veninderne, og de drenge jeg kendte hjemme fra gaden, spillede jeg stadig fodbold og legede skjul med om aftenen.

Og nu opdagede jeg at der foregik ting, som jeg var uden for. En pige i klassen, som ingen før havde taget megen notits af, udviklede et par nydelige bryster og blev pludselig centrum for drengenes opmærksomhed og pigernes misundelse. Jeg fattede stadig ikke hvorfor, set i min optik var hun nogenlunde lige så uinteressant, som hun altid havde været.

Og hvad værre var, min bedste veninde Janne begyndte at svigte mig i frikvarterene og gik sammen med en pige der, ligesom hun, var ret fremmelig, og de fniste og snakkede om hemmelige ting og holdt mig uden for. Så min verden begyndte at krakelere.

Elendigheden kulminerede, da Niels Kristian i 2. mellem holdt den første aftenfest for nogle fra klassen, og jeg ikke blev inviteret med. Det var en katastrofe af apokalyptiske dimensioner. Jeg var dybt ulykkelig. Jeg kunne selvfølgelig ikke snakke med mine forældre om det, ikke engang med min søster, det var alt for flovt og ydmygende.

Så jeg besluttede at gøre noget ved det. Og da jeg ikke sådan lige kunne udvikle kvindelige former eller frembringe den særlige form for fnisen, der åbenbart skulle til når man snakkede med drenge, besluttede jeg mig for at lære at danse.

Inden jeg går videre må jeg lige fortælle, at jeg senere tog en grusom hævn over Niels Kristian. Et årstid efter den fatale fest forelskede han sig af uransagelige årsager i mig. Årsagen må helt klart være en eller anden form for hormonelt fejlskud, for vi havde absolut intet til fælles. Men i ugevis hang han efter mig med store hundeøjne og forsøgte på alle måder at komme i kontakt med mig. Men jeg overså ham totalt. Vendte ham ryggen og lod som om han var luft. Og lod ham, via en villig og sensationslysten veninde, vide, at han var allernederst på min rangliste over klassens drenge.

Så kunne han lære det kunne han!

Men tilbage til dansen. Danselektionerne foregik i et loftslokale med dårlig udluftning og elendig akustik over en af forretningerne på Algade og var – når sandheden skal frem- gabende kedsommelige. Vi skulle lære vals, quickstep, foxtrot og tango, et ret ambitiøst projekt på en enkelt sæson og danselærerinden kommanderede som en sergent og gjorde hele processen nogenlunde lige så inspirerende som bøj-og-stræk gymnastik.

Jeg fik hurtigt en fast partner. Han hed Kurt og kom fra landet. Kurt var ikke ret høj, men havde muskler, der viste, at han var vant til fysisk arbejde. Hans hoved var påfaldende lille, men til gengæld havde han hænder som skovle. Kurt var ikke nogen elegant partner, men han var af hankøn, og da de fleste af danseeleverne var piger, var jeg både heldig og misundt af de andre, fordi jeg havde en "rigtig" partner og aldrig skulle danse "herre".

I løbet af den vinter var jeg så småt ved at indhente de andre piger i klassen hvad angik interesse for det andet køn, og det højnede min status et godt stykke, at jeg kunne fortælle, at jeg havde en dansepartner, der var betydelig ældre og dermed betydelig mere interessant end drengene i klassen.

Jeg var nok ikke helt sandfærdig i min beskrivelse af ham, udelod lidt og lagde lidt til, og lod det meste stå hen i

antydninger og hemmelighedsfuldhed.

Det gik alt sammen meget godt, lige indtil skolefesten. Dansen var lige begyndt, det fire mand store orkester filede løs det bedste de kunne, og jeg stod i flokken af veninder – i stiveste puds og ivrigt optaget af at ignorere drengene, der stod i en gruppe i et andet hjørne af salen, da det utænkelige indtraf. Tværs over det halvtomme dansegulv fik jeg øje på Kurt. I et lidt for stort jakkesæt og verdens grimteste slips, vandkæmmet og med ørerne som to røde hanke ud fra hovedet.

Jeg går i dækning bag veninderne og beder til Vorherre om at han vil fjerne Kurt hurtigst muligt eller lade hele skolefesten forsvinde i et stort hul.

Han beslutter sig åbenbart for det første, for lidt efter er Kurt væk, men nu kommer en af pigerne fra 1. mellem og siger at min dansepartner leder efter mig. Der er kun en udvej. Dametoiletet. Så der tilbringer jeg den næste times tid, mens pigen fra 1. mellem, som jeg har gjort til min fortrolige, og fortalt at jeg, af grunde som kun kan antydes, ikke vil møde min dansepartner, trofast holder øje og afrapporterer hvad Kurt foretager sig. Til sidst kan hun fortælle at han er gået, og jeg kan vende tilbage til veninderne.

Som jeg nu i et lidt blasert tonefald kan fortælle, at jeg har været nødt til at gemme mig, fordi min dansepartner hele tiden følger efter mig og endda har snydt sig ind til skolefesten for at være sammen med mig. Men at jeg ærlig talt er ved at være træt af ham og måske er nødt til at opgive at gå til dans.

Tænk hvor ubarmhjertig og selvoptaget man kan være i 12-13 års alderen. Måske fordi man er ved at genopfinde sig selv. Fordi barndommen ikke slår til længere. Og voksenverdenen er håbløst langt borte.

Min vigtigste rollemodel er selvfølgelig stadig Mette. Men Mette er lysår borte, umulig at leve op til. Hun er køn, charmerende og udadvendt, er næsten altid sammen med venner og veninder og har allerede fra 13-14 års alderen en fast kæreste. Leif er en køn mørk dreng, et par år ældre end Mette, sød og venlig og snart en fast del af familien. Han tilbringer megen tid hjemme hos os, er også med på sommerferie, og for mig bliver han i meget høj grad den storebror, som jeg altid har ønsket mig. Og som ren bonus har han en lidt ældre storebror, en tvillingebror og en lillebror. Men ingen søstre. Så i det Bøghske hjem bliver jeg, når jeg engang imellem får lov til at komme med derned, behandlet som en lille prinsesse.

Leif behandler mig i de tre år, han er del af vort liv, som et barn. Et lille barn. Også selv om jeg faktisk kommer i puberteten et eller andet sted undervejs. Og det er så befriende at have nær kontakt med en stor dreng, uden at skulle tænke på hvad han tænker om mig, eller om han kan lide mig eller hvordan jeg tager mig ud. Næsten som drengene i gaden, som efterhånden så småt er ved at glide ud af mit liv. Og samtidig er jeg så tæt på Leif, at jeg kan aflure ham nogle af hemmelighederne ved at være dreng. Og nogen af hemmelighederne ved at blive voksen. Leif er ikke en person som jeg skal leve op til eller gøre indtryk på, han er bare min ven. Leif er en vigtig person i mit liv, og da Mette slår op med ham, bliver jeg både ked af det og så vred på hende som jeg nogen sinde har været. Jeg synes at hun har taget noget fra mig, som var mit.

Mens jeg er i gang med at bryde ud af barndommens beskyttende skal, er verden uden om i gang med at bryde ind i mit liv.

Oprøret i Ungarn og den brutale nedkæmpelse er på alle avisforsider, og reportager og øjenvidneskildringer er på hele radioens sendeflade. Og krigen, som for mig har været noget fortidigt og overstået, bliver skræmmende nærværende. Krigen bliver pludselig en mulighed, noget der kan ske igen.

Jeg læser Anne Franks dagbog og krigen får helt nye og skræmmende konsekvenser for mig. Jeg læser om koncentrationslejre og jødeforfølgelser, og forsøger at overbevise mig selv om at det ikke kan ske igen. Men jeg følges af mareridt om skræmmende mænd, der kigger ind ad vinduerne, og som jeg ikke kan slippe væk fra. Jeg forsøger at snakke med min far og mor om krigen, men jeg kan mærke at det er svært for dem at snakke om de virkelig forfærdelige ting – måske er det stadig for nærværende for dem. De forsøger at overbevise mig om, at det var onde mennesker der gjorde de onde ting. Men hvordan skelner man de onde fra de gode? Jeg må selv tumle med de store spørgsmål, og verden bliver aldrig helt igen det trygge sted den var.

Selv om jeg egentlig betragter mine forældre som ganske veloplyste og interesserede i verden omkring dem, var politik, ligesom religion, ikke noget der blev snakket meget om derhjemme. I hvert fald ikke med os børn. Jeg ved at Far i mange år stemte radikalt, fordi det var det eneste parti, der gik ind for at nedlægge militæret. Senere gik han over til at stemme socialdemokratisk, og det vedblev han med til sin død. Jeg tror ikke, at han gik ind for alle socialismens dogmer, men han havde en høj grad af social bevidsthed, som han selv praktiserede ved at behandle alle, uanset baggrund og social status, med venlighed og respekt.

Min mor stemte ligesom min far. Og kun fordi han sagde, at hun skulle bruge sin demokratiske stemmeret. Mor havde ikke megen fidus til politikere, de rangerede i hendes optik nogenlunde på niveau med kongehuset og Vorherre. Men i sin omgang med andre praktiserede hun social ligestilling på et helt lavpraktisk niveau. Hun var dus med borgmesteren og omgikkes byens "spidser", men tilbragte mange timer med kaffedrikning og hyggesladder hos en syerske, som boede i et af de små huse på Snæversti. Syersken var blevet enke nogle få år før og sad givetvis hårdt

i det. Jeg tror altid at Mor havde lidt med derover. Et franskbrød til kaffen, nogle gamle aviser, som kunne bruges til optænding i kakkelovnen, en madrest "som vi ikke selv kunne spise os igennem". Ikke noget der kunne opfattes som almisser. En anden måde hun hjalp på var, at hun bestilte tøj til os hos syersken, som hun selvfølgelig betalte pænt for arbejdet. Lige på det punkt var jeg nok knap så begejstret for min mors sociale engagement. For syersken som var et elskeligt væsen, og sikkert i bund og grund et godt menneske, var exceptionelt dårlig til at sy. Det kan måske, hvis jeg skal være helt ærlig, være en medvirkende årsag til, at hun sad så småt i det. Jeg husker en rædselsfuld rød nederdel, som hun syede til mig og som fik min ellers nogenlunde slanke lige-op-og-ned skikkelse til at se nærmest højgravid ud.

Jeg tror ikke at Mor interesserede sig ret meget for de sultende i Afrika. Måske til nød for de ungarske flygtninge. Hendes måde at hjælpe på var på et konkret dagligdags plan. Men hvis en flygtning eller for den sags skyld en sultende afrikaner var kommet til hendes dør, og var blevet lukket ind i hendes kreds, ville hun ikke have skyet noget middel for at hjælpe dem.

Men vores verden udvidede sig også helt konkret ved, at fjernsynet kom ind i vores liv og bragte hele verden ind i stuen, på en måde som vi aldrig før havde oplevet.

At vi får fjernsyn er en direkte følge af Ungarnsopstanden. Der bliver afholdt store fjernsynsshow's for at støtte Ungarnsindsamlingen. Og dem synes Far ikke at vi skal gå glip af. Så uden at rådføre sig med nogen kommer han en dag hjem med et fjernsyn. En stor klodset teaktræskasse med en ganske lille skærm på forsiden og mange interessante knapper. Billedet er selvfølgelig i sort/hvid og ret grumset – men alligevel mirakuløst. Tænk at man kan sidde i sin sofa i Roskilde og se, hvad der sker på en scene i København – samtidig. Der bliver inviteret gæster til de store Ungarnsudsendinger, og så sidder vi der på rad og række i sofaen med kaffe og hjemmebag og ser Svend Pedersen, med smoking og skaldepande, styre løjerne. Det er mageløst.

Til daglig er der fjernsyn en time hver aften og i hvert fald i begyndelsen ser vi andægtigt det hele.

Og selv om det i tid ikke fylder så meget i vores dagligdag, så gør det helt klart det, der sker ude i verden, mere nærværende, end aviserne og "Pressens Radioavis" har kunnet gøre det. Verden er blevet større – eller måske på en måde mindre.

Verden kom også til os i form af Lorelei. En amerikansk udviklingsstudent, som boede hos os i et halvt år og gik i klasse med min storesøster. Hun var på mange måder et pust udefra. Fra det store spændende USA. Lorelei introducerede hvide ankelsokker til hyttesko, hamburgere og slankekur i vores liv. Og mange andre ting. Hun var sjov og livlig og faldt godt til i familien, og hun var den direkte årsag til at jeg tre år senere havde mod på selv at tage et år til USA – for selv at opleve den store verden.

Men det var selvfølgelig stadig de nære ting, der fyldte mest i mit liv.

Jeg havde fundet min plads blandt klassekammeraterne igen – men samtidig var jeg stadig ligesom lidt ude af takt. Som første gang jeg havde en dreng med hjemme for at drikke te – dydigt ved siden af hinanden i sofaen og med mor i køkkenet, og det ringede på døren. Mor lukkede op og helt op i stuen hvor vi sad, lød Johns lille klare drengestemme "Kommer Bodil ud og lege". Dybt pinligt når man er i gang med at udvikle et image som "femme fatale" blandt kammeraterne.

Det der med at komme i pubertet blev ikke nemmere af at mine forældre, alle deres gode sider ufortalt, var elendige til at give seksualoplysning. Måske var det noget tidstypisk. Det var nok ikke helt uden grund, at Steen Hegler nogle år senere skrev "Hvordan Mor?". Min far var nok den mest frisindede af dem, jeg vidste da i det mindste hvordan en nøgen mandekrop så ud, og jeg kan da også huske, at jeg stolt viste ham de små buler jeg var ved at udvikle foran, og som med lidt god vilje kunne betegnes som bryster. Jeg kunne godt snakke lidt med ham om pubertet og fysisk udvikling, men mest som at det var en periode, hvor man godt kunne være lidt ude af balance, og at vi derfor skulle være særlig forstående og hensynsfulde over for hinanden.

Så langt så godt, men det blev jeg jo ikke meget klogere af. Far har nok ment at den mere konkrete del af oplysningen måtte være Mors domæne, da vi jo var piger (og han sikkert helst ville være fri). Og der kom Mors ekstreme blufærdighed omkring kropslige emner altså noget på tværs. Mor var til det yderste privat omkring sin egen krop, ingen af os har nogensinde set hende nøgen, og selv om hun ikke veg tilbage for at synge en halvsjofel vise, var det noget ganske andet når det drejede sig om noget med hende selv og os. Den eneste gang, jeg kan huske, at hun har forsøgt at fortælle mig hvor de små børn kom fra, var hun så florumvunden og ulden i mælet – især da vi kom til den del der handlede om hvordan de kom ind i maven – at jeg ligeså godt kunne være blevet ved med at tro på storken, hvis ikke min søster havde forklaret mig tingene på en noget mere håndfast og konkret måde.

Jeg husker også Mors tydelige utilpashed da jeg fik min første menstruation, og hun skulle vise mig hvordan man brugte et bind. Jeg tror hun følte at det var for intimt, at vi overskred nogle grænser begge to. Det var nu heller ikke nogen spøg det der med bindene. Selve bindet var en stor uformelig bomuldsting, på størrelse med en trækosål og nogenlunde lige så behagelig at gå rundt med. Der skulle slås en knude i begge ender af bindet og knuderne skulle sættes ind i nogle hægter, der sad på to stropper der gik ned for og bag fra en slags bælte. Oven på dette arrangement skulle man så iføre sig et par underbukser, der nærmest mindede om babygummibukser i overstørrelse.

Besværet med at få hele indretningen på, var dog intet sammenlignet med besværet med at skille sig af med skidt igen. Det skulle ske under alle tænkelige forholdsregler, så ingen, især ingen mandsperson, i fem kilometers omkreds kunne få en mistanke om, at man havde "sit månedlige". Jeg kan kun være taknemmelig for, at der nogle få år efter blev fundet nogle betydelig mere intelligente løsninger på "problemet".

Konfirmation

Jeg var kommet i puberteten, havde fået noget der med lidt god vilje kunne puttes i en brystholder, og så skulle jeg konfirmeres. Og det var selvfølgelig stort. Der blev snakket tøj og hår og sko i månedsvis - selve konfirmationskjolen, andendagstøjet, de højhælede sko, permanentkrøllerne. Alt skulle gennemdiskuteres og vælges med omhu.

Når jeg kigger på mit konfirmationsbillede, må jeg sige at resultatet ikke helt har stået mål med anstrengelserne. Når jeg ser på andre billeder fra den periode i mit liv, synes jeg egentlig at jeg er nogenlunde dekorativ, men på mit konfirmationsbillede ser jeg oprigtig talt farlig ud. Det er noget med en meget uheldig frisure, og et ikke helt vellykket forsøg på at blive lidt solbrændt i ansigtet til den store dag, som er endt med en temmelig uklædelig rød stribe hen over kindben og næseryg..

Men på selve den dagen sagde alle at jeg så fantastisk - og meget voksen - ud, og så var alt jo godt. Noget af det bedste ved konfirmationen var, at Marianne og de andre Eldrupper kom og boede hos os et par dage. Det var dejligt at kunne dele alt det, der skulle ske med hende og vise det nye tøj frem. Et absolut højdepunkt var, da tante Else, som Marianne havde hørt en del om - ikke alt lige flatterende - kom fygende ind i stuen, mens hun råbte : "Gittepig, Gittepig, kom og få en lur. Mor har sådan et yndigt leje til dig inde ved siden af"

Kors hvor vi fnisede. Og "det yndige leje" blev et af vores yndlingsudtryk. At Gittepig på det tidspunkt må have været i 12årsalderen gjorde jo ikke sagen bedre. Og både Else og Birgitte var herefter dømt håbløse.

På selve dagen var det selvfølgelig spændende at skulle trække i den fine kjole og ikke mindst de nye sko. De første højhælede. Selv om hælene ikke var over 3-4 cm høje og meget lidt stiletagtige, så følte jeg det som om jeg gik på stylder. Ikke særlig betryggende. Min moster, som med stor iver deltog med råd og dåd, insisterede på at jeg skulle have "noget" på, hvis nu jeg skulle få "det der" midt under den hellige handling. Men det fik Mor heldigvis forpurret, ved at henvise til at "det" lige var overstået. Hvis jeg ud over skoene også skulle trækkes med bind og gummibukser ville jeg antagelig være kommet til at vralte som en and op ad kirkegulvet.

Selve konfirmationen foregik i Domkirken. Vi havde i hele det sidste skoleår gået til konfirmationsforberedelse i "konfirmand rummet" og haft træningssessioner i selve kirkerummet. Vi havde hørt endeløse udlægninger af bibelske tekster og lært endeløse rækker af salmevers, men det eneste der krævedes af os var i virkeligheden, at vi skulle se ud som om vi hørte efter, og sige ja på det rigtige tidspunkt. Så jeg var ikke særlig nervøs for den kirkelige handling. Til gengæld var jeg meget utryk ved at skulle gå forrest i pigerækken op til alteret. I de højhælede sko. Selv om jeg havde øvet mig i forvejen var jeg var sikker på, at jeg ville snuble og falde. Midt i domkirken. Så under hele præstens prædiken var jeg mest optaget af at sætte skiftevis den ene og den anden fod forsigtigt i jorden for at mærke, om hælene kunne bære. Så mit udbytte af den sikkert velmente og manende konfirmationsprædiken var meget begrænset.

Men jeg nåede frem til alteret uden uheld, fik sagt ja på det rigtige tidspunkt, og nåede frelst - i mere end en forstand - tilbage til min plads. Og så var det værste overstået.

Under resten af den hellige handling, hvor hver af konfirmanderne fik et lille Guds Ord med af præsten, koncentrerede jeg mig udelukkende om at undgå at komme til at se på Marianne eller Mette for ikke at bryde ud i en højst upassende fnisen. Af lutter lettelse.

Resten af dagen var selvfølgelig en fest. Alle gæsterne kom og lykønskede, og der var bunker af gaver som Marianne og jeg hjalp hinanden med at pakke ud. Af Far og Mor fik jeg et meget fint armbåndsur, med guldbelagt kasse og kæde. Det tjente mig trofast de næste 10-12 år.

Festmiddagen blev holdt på Realskolen, i det lokale hvor jeg plejede at have håndgerning. Ikke lige et sted som jeg knyttede så mange positive oplevelser til, men det tog sig afgjort bedre ud pyntet med blomster og flag.

Der blev selvfølgelig sunget sange og holdt taler. Og råbt hurra. Til daglig kunne jeg ikke fordrage at der blev lagt særligt mærke til mig. Dertil var jeg alt for generet. Men ved denne lejlighed var det OK. Blandt andet fordi der vel ikke var nogen, der kunne finde på at sige noget mindre pænt om mig ved min konfirmation.

Min far havde skrevet en sang - på melodi "Den lille frække Frederik" - som desværre er gået tabt. Jeg kan huske et af versene.

"I skolen er det ingen sag, at klare alle "hovedfag".

Men tegne, strikke, sy og ri kan du vist ikke rigtig li".

Hvilket for et øjeblik fik Stolzes ånd til at svæve gennem lokalet.

Far holdt også en tale, som jeg faktisk stadig har kladden til, skrevet med hans spidse himmelstræbende håndskrift. Far var ikke rørstrømsk. Talen er temmelig tør, men ingen kan have været i tvivl om hans stolthed og glæde over sin yngste. Mor kneb et par tårer og bidrog dermed til den følelsesmæssige del af seancen. Så alt var som det skulle

være.

Jeg husker min konfirmation med glæde. Det var en god fest. Men jeg blev helt sikkert hverken en bedre kristen eller et ædlere menneske af at blive konfirmeret.

Andendagsgilder – roll-on og det første kys

I virkeligheden kom det mest spændende efter konfirmationen. Andendagstøjet, blå mandag og andendagsgilderne.

Mit valg af andendagstøj var i virkeligheden mit første spæde oprør mod konventionerne. Det almindelige var at man fik en spadseredragt, med glat nederdel og jakke og en pæn bluse, der passede til, og, hvis forældrene havde råd til det, en pæn frakke. Dertil nylonstrømper og højhælede sko. Hvis det gik helt vildt til en lille hat.

Jeg valgte en sort kjole med et rødt og gult indianeragtigt mønster, en duffelcoat med ternet foer og flade sko. Mine veninder var bestyrkede – at jeg ikke skulle have en spadseredragt – og så en duffelcoat, selv om de egentlig godt kunne se at den var lidt smart – og man havde jo set dem på amerikanske film – men så de flade sko.

At jeg valgte flade sko, havde to meget fornuftige årsager. For det første var jeg overbevist om at jeg aldrig ville lære at balancere rundt på et par højhælede sko. Hvilket i øvrigt kom til at slå til. Jeg lærte det aldrig rigtig.

Den anden grund var, at jeg var en af de højeste piger i klassen og dermed på højde med eller højere end mange af drengene – undtagen Ole, men ham kommer vi tilbage til. Og det var jo planen at vi skulle danse, og helst også danse kinddans ved de kommende andendagsfester – og hvilken dreng i verden har lyst til at danse kinddans med en pige, der skal bøje sig ned og får ham til at ligne en pygmæ! Så derfor altså – flade sko.

I øvrigt blev de flade sko kort tid efter meget moderne – som ballerinaske – så i virkeligheden var jeg bare forud for min tid.

Blå mandag var selvfølgelig en tur til København. Højt humør i toget, strøgtur med penge på lommen – ikke meget i forhold til hvad en gennemsnitskonfirmand indkasserer i dag, men nok til et par sko eller en bluse, en pølse ved en pølsevogn og - turens højdepunkt- middag på restaurant og besøg i Tivoli. Kønnene omhyggeligt adskilt indtil vi mødes i restauranten – en billig en af slagsen, og Tivoli med lidt forsigtig fingerfletning i bådene og spøgelsestoget.

Med konfirmationen fulgte også andendagsgilderne. Selv om der havde været enkelte "aftenfødselsdage" i klassen tidligere, var dette den halvofficielle start på at gå til fest.

Festerne var kun for klassen. Det vil sige at det var de samme 10-12 drenge hvis gunst man kappedes om, og de samme 10-12 piger, der var rivalerne. Men det gjorde på ingen måde spændingen og forventningen mindre.

Der var vel i alt en 7-8 fester. Jeg var en af de heldige der fik lov til at holde en fest, og det var selvfølgelig noget der gav status. Især hvis festen var vellykket.

Konceptet var nogenlunde det samme hver gang. Vi startede med at mødes 3-4 piger hjemme hos en af os, hvor vi gjorde os klar til festen. Kjoler, sko og smykker blev beundret og kommenteret. Håret blev sat og nogle forsigtige forsøg med læbestift og pudder blev det også til. Nylonstrømperne var et kapitel for sig. De kom på til allersidst, for strømper var dyre og skrøbelige, og tænk hvis der løb en maske, inden vi nogensinde var kommet i gang.

Strømperne blev knuppet på en hofteholder, eller - det allermest moderne - en roll-on. Et besynderligt elastisk klædningsstykke, som man tog på under underbukserne og som ikke blot gav en flad mave, men også udslettede ethvert spor af baller. Hvis det så skulle være en fordel. Strømperne havde en mørk søm bagpå. Det skulle i princippet se smart og sexet ud, men problemet var, at hvis de ikke var knuppet helt lige på hofteholderen eller roll-on-en kom man uvægerlig til at se enten hjulbenet eller kalveknæet ud bagfra – uanset hvor pæne ben man øvrigt var udstyret med fra naturens hånd.

Selve festen havde også sit faste forløb. Vi startede med at få noget at spise – gerne pølser eller smørrebrød. Dertil sodavand. Alkohol var endnu ikke på programmet, og hvis nogen af drengene havde stivet sig af med en halv øl, inden de kom, var det i hvert fald ikke noget de skilte med.

Mange røg, så det varede ikke længe før tobakstågerne lagde sig over forsamlingen, men sjovt nok lod det ikke til at genere nogen den gang.

Så skulle der danses. Gerne til en rejsegrammofon, hvis man havde været så heldig at få sådan en til konfirmationen. Det betød at dansen skulle afbrydes hver 3. minut, når pladen skulle vendes eller skiftes. Det var sådan set udmærket, hvis man var kommet til at hænge på en af de drenge der stod nederst på den omhyggeligt udarbejdede prioriteringsliste. Så havde man i hvert fald en chance for at smutte væk og håbe på bedre held i næste dans. Det absolut springende punkt var, hvem man blev budt op af, når lyset blev slukket og der skulle danses kinddans. For fra da af var der ligesom ingen vej tilbage. Klassens mest attraktive dreng var Ole. Ole havde ikke gjort meget væsen af sig i de første år i mellemskolen, men nu var han skudt i vejret og var klassens højeste dreng. Ole havde derudover lyst hår og meget blå øjne, hans næse var lidt flad og trak lidt fra ved pointgivningen, men han optrådte med en modenhed og selvsikkerhed, som ingen af de andre drenge kunne gøre ham efter.

Så alle pigerne var lidt forelskede i Ole, og det vakte både beundring og misundelse, da jeg allerede ved den første fest blev den udvalgte, der dansede kinddans med ham. Og så dannede vi par ved de næste fester, og jeg svævede

på en sky. Ikke så meget af forelskelse, for den var nu nok til at overse, men af triumf over at have gaflet klassens mest ombejlede dreng. Fænomenet blev selvfølgelig ivrigt diskuteret i skolegården, men jeg anlagde den overlegne stil, og hævdede så utroværdigt som muligt, at der ikke var noget særligt imellem os. Vi var bare venner og det var bestemt ikke sikkert, at vi ville blive ved ned at være sammen til festerne. Det sidste mest fordi jeg oprigtig talt ikke havde nogen anelse om, hvornår boblen ville bryde, og Ole finde en anden. Og så var det jo bedst at være forberedt. Det var også Ole der gav mig mit første kys. Det var ved festen nede hos Else, og det var uforglemmeligt, selv om det langt fra kunne måle sig med det kys Gustav Winckler gav Birthe Wilke i "Skibet skal sejle i nat".

Det er ikke til at vide, hvor længe det havde holdt med Ole og mig, hvis ikke det hele var endt på den mest ucharmerende måde. Fordi jeg absolut skulle spille smart og ryge min første cigaret. Jeg havde aldrig prøvet at ryge før, men jeg syntes at det så meget checket og voksent ud at sidde og vippe med en cigaret mellem pege og langfinger, og indimellem, lidt distræt, vippe asken af. Så det skulle selvfølgelig prøves. Med det resultat at jeg efter et par sug – og endnu et par sug, blev grøn i hovedet og måtte ud og kaste op på toilettet. For derfor at blive fulgt hjem af klassens mest sladdervorne og sensationslystne pige, som om mandagen kunne underholde mig med at Else, som ellers skulle forestille at være en af mine bedste veninder havde snuppet Ole og været sammen med ham hele aftenen. Den lille slange.

Så det blev ikke rigtig til mere med Ole og mig. Heldigvis blev det heller ikke til mere med ham og Else, hvilket hjalp betydelig på forholdet mellem os.

Og andendagsgilderne ebbede ud, og selv om der selvfølgelig blev holdt flere fester i klassen, var det som om netop den model var lidt brugt op. Nu skulle der helst nogen med udefra for at skabe lidt spænding.

Og jeg ventede stadig på den store kærlighed. For selv om kinddans og Oles famlende kys absolut havde sin charme, så var der langt til Heathcliff og Catherine. Eller til Gustav og Birthe for den sags skyld.

Teenager.

Min generation – efterkrigsgenerationen - var vel den første generation, hvor det ikke forventedes at man ved konfirmationen gik direkte fra barndom til voksenliv. Der har selvfølgelig været mange af mine jævnaldrende der gik ud af skolen i 14årsalderen og kom i lære eller skulle udfylde en plads som "ung pige" eller karl på landet. Og i den forstand blev nødt til at blive voksne i en fart.

Men for os, der levede beskyttet af skolens og barndomshjemmets mure, indtrådte der en ny og spændende fase i vort liv – vi blev teenagere.

Udtrykket kom selvfølgelig fra USA, og hele den kultur, der omgav teenage begrebet, bar også tydeligt præg af at komme fra "over there".

Jeg havde Mette som rollemodel for hvordan det var at være teenager. Hvilken musik man lyttede til, hvordan man skulle opføre sig og hvad for noget tøj man skulle gå i.

Men selvfølgelig havde hver årgang af teenagere sine specielle kendetegn og regelsæt.

Egentlig syntes jeg at det var nemt at være teenager. Det var ikke så svært at finde ud af hvordan man skulle være – man skulle bare være ligesom alle de andre. Og så sommetider stikke lidt ud. På den gode måde.

Når man skulle have nyt tøj, skulle man bare kigge på hvad der var i vinduerne, notere sig hvad de smarte piger på skolen gik i, og tage sine to bedste veninder med på råd – så var sagen klar, ingen grund til usikkerhed der. Vi havde de samme idoler, lyttede til det samme musik, så de samme film og sværmede for de samme uopnåelige drenge i realklassen.

Det år da alt skulle være turkis og orange, fik jeg selvfølgelig en turkisfarvet kjole og en orangefarve mohairtrøje. Det så frygteligt ud, men var sidste mode, så det var som det skulle være.

Janne og jeg hørte Tommy Steele plader i et væk og havde plakater af ham på væggen. Vi var også i biografen og så filmen med ham, og vi græd og snottede hver sin ende af Jannes halstørklæde vådt som en vaskeklud, af rørelse over hans strithår, gnaverfortænder og uforlignelige stemme.

Jeg var ikke nogen oprørs teenager. Langt fra. I skolen var jeg stadig noget presset af min fars stilling – jeg undgik omhyggeligt at komme på kollisionskurs med lærerne, for ikke at fremkalde pinlige situationer – for ham og for mig selv. Derhjemme var der nok ikke så meget at gøre oprør imod. Far og Mor var tolerante og blandede sig ikke meget i mit tøj og musikvalg. Mor forsøgte endda efter bedste evne at lære de sidste sange fra "top ti" mens vi vaskede op. Hvilket selvfølgelig gav anledning til en del morskab, når hun hverken kunne ramme tonerne eller huske teksten. Men efterhånden kom der da en del mere moderne toner ind i hende repertoire.

Jeg oplevede ikke at mine forældre pressede mig med hensyn få gode karakterer, men jeg følte altid at der fra skolens side lå et forventningspres på mig. Måske var det i virkeligheden mest mine egne forventninger om, at jeg ikke måtte lave fejl, at jeg skulle klare de opgaver, som skolen stillede mig og helst til ug.

Af en skolemand at være gik Far utrolig lidt op i karakterer. Jeg tror egentlig, at han i det store og hele tog det som en selvfølge, at vi klarede os godt, og han så i hvert fald ingen grund til at bryde ud i den store jubel, fordi vi halede de et og hjem. Da Mette engang kom med det meget fornuftige „at vi skulle have karakterpenge – altså belønnes efter et system med jo højere karakterer jo bedre betaling, var Fars kommentar, at det i hvert fald ikke gav nogen mening. Hvis man havde fået en god karakter var man jo glad, og så var ingen grund til at give en belønning oven i. Hvis der skulle gives noget skulle det vel nærmere være for at trøste, hvis man havde fået en dårlig karakter.

Karakterpenge systemet blev aldrig indført, og det var på en måde ærgerligt, for det kunne have været en god biindtægt at supplere lommepengene med.

Som en del af teenagelivet havde jeg også fået nyt værelse. Mette og jeg var flyttet op på loftet, og mit værelse var lille og hyggeligt med skråvæg og en kvist, hvor man kunne sidde i vindueskarmen og kigge ned i haven og badeanstaltens gård. Ikke uinteressant når soldaterne fra Kasernen havde deres egentlige badedag.

Værelset var smart indrettet med briks, flagermusstol og to små runde stole i sort/hvid plastikflet. Meget moderne. Jeg var meget glad for mit værelse og det var hyggeligt at bo sammen med Mette lidt for os selv oppe på loftet.

Efter at Lorelei var rejst, havde vi i en periode en af Mettes klassekammerater boende hos os. Karen Margrete var lige kommet hjem fra et år i USA og var blevet konfronteret med, at hendes forældre lå i skilsmisse. Det var så svært for hende at håndtere, at hendes forældre spurgte, om hun måtte bo hos os. Lidt overraskende, for Mette kendte hende ikke ret meget, og vi kendte slet ikke familien. Men hun ville altså helst bo hos os, og Far og Mor tog imod hende med åbne arme. Hun var en sød og sjov pige, nok lidt sart, men med en humoristisk sans og fortælleevne der kunne hensætte mig i latterkrampes, når hun og Mette fortalte skolehistorier. Karen Margrete var absolut et positivt indslag. Jeg blev meget ked af det, da jeg nogle år senere fik at vide, at hun havde begået selvmord, antagelig i en

depression. Den sarte side af hende havde nok alligevel fået overtaget over humoren og livsglæden.

Men vi hyggede os på loftet, og jeg elskede at sidde inde på Mettes værelse og dele betroelser med hende. Det var nu nok mest mig der betroede mig, og hende der gav gode råd, hun var jo trods alt storesøsteren. Men aldersforskellen betød ikke så meget mere, der er ikke så stor forskel på at være 14 og 17 som der er på at være 4 og 7.

Et af de uforglemmelige øjeblikke i vores liv på loftet indtraf, da vi engang havde besøg af "synskomiteen". Det kræver vist en nærmere forklaring. Huset vi boede i var jo en embedsbolig, og det betød, at der en gang om året kom en lille gruppe medlemmer af skolekommissionen og besøgte huset og vurderede, hvad der skulle laves af vedligeholdelse og forbedringer. Det var selvfølgelig et privilegium at få tingene lavet uden selv at skulle betale for dem, men Mor hadede disse besøg, hvor fremmede mennesker havde adgang til vores hjem og kunne snuse rundt overalt. Og som oven i købet skulle behandles med udsøgt høflighed, da det jo altså var dem, der kunne afgøre om en væg skulle males eller ej.

Så den dag komiteen skulle komme var Mor temmelig stresset og beordrede Mette og mig til at rydde vores værelser op til perfektion og så i øvrigt optræde eksemplarisk – eller måske helst være helt usynlige. Vi adlød selvfølgelig. Oprydningen bestod primært i, at vi stuede alt det, der lå og flød, ind i et stort skab ude på loftet, masede skabsdøren i og satte os på hver sit værelse og forsøgte at se ud som om vi læste lektier.

Vi kunne høre Mor komme op ad trappen, hun havde sin "fine" stemme på – den hun reserverede til gæster, som hun egentlig ikke kunne lide – og viste badeværelse og gæsteværelse frem. "Og her har pigerne så et dejligt indbygget skab" kvidrede hun og lukkede skabsdøren op. Med det resultat at en syndflod af tøj, sko, plader, bøger og diverse skrammel styrtede ned i hovedet på "synskomiteen".

Hvordan Mor taklede situationen ved jeg faktisk ikke, illusionen om de artige døtre i de ryddelige værelser var i hvert fald ødelagt.

Men jeg kan huske at hun bagefter, da gæsterne var gået, lo så meget sammen med os, at hendes næse blev rød og hun måtte tørre øjnene. Og da Far kom hjem, var det også en yderst humoristisk version af episoden, der blev serveret for ham. Skæld ud eller bebrejdelser kom overhovedet ikke på tale.

Der var ikke så meget at gøre oprør imod.

Når Mette eller jeg led af pubertære humørsvingninger og kom sure ind til middagsbordet, blev vi af Mor tituleret "frøken Holm". Holm var min farmors pigenavn, og der lå i betegnelsen en tydelig tilkendegivelse af, at det dårlige humør måtte komme fra den gren af familien. Måske ikke helt med urette, min farmor havde i hvert fald ikke været nogen humørspreder.

I takt med at Mette og jeg kom tættere på hinanden, begyndte vi også at foretage os flere ting sammen. Den sommer hvor jeg var 13 år og hun 16, tog vi på cykeltur fra Roskilde til Grenå, ned over Fyn. Turen tog kun et par dage men var uforglemmelig. I hvert fald for mig. Der var ingen som jeg havde det så sjovt sammen med som min søster, og sammen med hende kunne jeg både være kvik i replikken og morsom. Ligesom hun.

Året efter forsøgte vi os med en vandretur på Bornholm, men den gik delvis i vasken, fordi alle vandrerhjem på øen var overbookede af lejrskoler. Men vi fik turen frem og tilbage og et ophold i København begge veje, så på en eller anden måde var det alligevel en god oplevelse.

Og det var gode fælles minder at have.

Jeg var i det store og hele godt tilfreds med mit liv i skolen og med veninderne. Men der var altid en lille skævhed i det. Jeg trivedes god i teenageuniverset, men havde altid en fornemmelse af at det, selv om det føltes rigtigt, også lidt var en rolle jeg spillede. En identitet, som jeg iførte mig for at være som de andre, men som ikke passede helt til mig.

Derhjemme var jeg begyndt at høre og købe plader med klassisk musik. Fra den mest populære ende "Für Elise", "Eine Kleine Nachtmusik", "De fire årstider".

Jeg læste også stadig kunsthistorie med stor entusiasme. Jeg kan godt huske min søsters begrænsede begejstring, da hun læste op til eksamen i "Oldævi", og jeg kunne oplyse hende om, hvordan man kendte forskel på doriske, joniske og korinthiske søjler.

Men alt det var noget jeg gjorde derhjemme, nærmest i smug. Og jeg ville hellere ristes over en sagte ild, end indrømme over for mine klassekammerater at jeg syntes at den kedelige musik, som vi en enkelt gang var blevet tvangsindlagt til ved en skolekoncert, var smuk og stemningsfuld, eller at jeg syntes at græske ruiner og gamle malerier var interessante.

Dengang tænkte jeg ikke over det, men bagefter er det faldet mig ind, at de andre måske havde det på samme måde. At "teenagekulturen" var det sted vi mødtes, med musik og tøjsmag og flirten med det andet køn, og at vi måske alle

havde et "hemmeligt liv" som de andre ikke skulle kende til.

Vejen fra barn til voksen går sikkert sjældent ligeud.

På vej til gymnasiet

Fjerde mellem var mit sidste år på Realskolen. Jeg skulle i gymnasiet, som den eneste fra klassen. Nogle af de andre ville at afslutte med mellemskoleeksamen, de fleste regnede med at tage realklassen med, enkelte havde planer om, at gå i gymnasiet efter realeksamen.

Så der var opbrud på vej.

Sommetider tænker jeg på mit liv som en lang række rum, som jeg har passeret igennem, fra det ene til den næste, gennem døre, der kun kan åbnes én vej. Nogle af rummene står tilbage som tomme kulisser, andre er stadig fyldte med liv – det er bare mig der har forladt dem.

Det rum jeg nu befinder mig i er vel realistisk set det sidste. Også selv om mit ophold i det gerne må være et godt stykke tid endnu.

Rummet er befolket af gamle venner, mine børn og ikke mindst mine børnebørn. Og det er en god tanke, at når jeg en gang lukker den sidste dør bag mig, vil rummet stadig være fyldt med myldrende liv. Af Malthe, Silje, Villads, Bastian, Emil, Nana, Rosa, Selma, Erik og lille Ingrid. Og måske når der at komme endnu flere til.

Tyngden af min barndom lå i 50'erne. Fra jeg var 5 til jeg var 15 år. Så egentlig skulle denne historie standse ved årsskiftet mellem 1959 og 1960.

Men jeg har besluttet at tage 1960 med – i hvert fald i hovedtræk. Fordi det på mange måder var et skelsættende år for mig.

Jeg havde valgt at blive nysproglig student – valget stod mellem det eller matematikerlinien. I den anledning kom min far med den ene af de to komplimenter jeg kan huske han har givet mig. Han sagde: "du kan vælge hvad du vil, du har evnerne til at gennemføre hvad du sætter dig for". Den anden kompliment gik i øvrigt ud på at han sagde at jeg havde pæne små ører. Far var ikke den der slog om sig med rosende ord.

Men først skulle jeg tage mellemskoleeksamen. Det var der ikke den store udfordring i. Jeg havde været godt med i årets løb, så læseferien blev mere ferie end læsning. I hvert fald af skolebøger. Det mest interessante var egentlig, at da selve eksamen begyndte, viste det sig at der var en dreng i en af parallelklasserne, som hele tiden holdt rede på mit gennemsnit. Fordi han selv aspirerede til at blive nr. 1 på årgangen. Via en pige fra klassen, som kendte ham, fik jeg så løbende afrapporteret hvad mit gennemsnit nu var. Og da sidste mundtlige eksamen var overstået, bekendtgjorde hun, lidt triumferende, at nu førte han. Jeg var oprigtig talt bedøvende ligeglad. Men så meget større var overraskelsen på selve afslutningsdagen, hvor det viste sig at jeg havde overhalet ham indenom på det skriftlige karakterer og var blevet nr 1.

Det havde den yderst ubehagelige konsekvens at jeg blev kaldt op – til min far – som sagde et par pæne ord og overrakte et diplom, et lille legat og en bog i skindindbinding til mig.

Jeg ville hellere have brækket en arm på langs. Og elendigheden toppede da jeg på vej ned til min plads passerede min ambitiøse konkurrent som – selvfølgelig - hvædede: "Det er bare fordi din far er skoleinspektør". Det var en ydmygelse så stor at den absolut ikke var et par pæne ord, et diplom, et lille legat og en bog i skindindbinding værd.

Møgunge, hvad bildte han sig ind!

Men med alle trængslerne overstået havde jeg så tre måneder fra 1.april til slutning af juni hvor jeg kun skulle læse latin. Lille latinum var et krav hvis man ville på nysproglig linie i gymnasiet og latin indgik ikke i realskolens pensum. Så vi var en lille gruppe af fremtidige gymnasieelever, som mødtes med en lektor fra Katedralskolen 3 timer hver dag og terpede gloser og grammatik i et rask tempo for at nå et års pensum på under 3 måneder.

Jeg kunne egentlig godt lide latin, det var svært, men sjovt. Og tre timers skolegang hver dag var absolut til at overse.

Samme forår skulle min søster tage studentereksamen. Så hun havde også læseferie. Jeg ved ikke hvor koncentreret hun var, jeg kan i hvert fald huske at min far kom med en tør kommentar om, at hvis hun brugte lige så lang tid på at læse op på fagene, som hun brugte på at lære studentersangene ville hun kunne opnå et strålende resultat.

Men Mette klarede begge dele – hun fik en fin eksamen og kunne synge med på alle sangene. Og så var der studenterhue og hestevognskørsel og fester over hele linien.

Jeg stod lidt ude på sidelinien – som sædvanlig fyldt af beundring for min storesøster, og et eller andet sted undervejs besluttede jeg mig for at ændre personlighed. At blive mere som Mette og mindre som mig selv. Jeg ville over min generthed og være udadvendt og sjov at være sammen med, ligesom Mette. Så det gik jeg i gang med at arbejde på. Og et langt stykke vej lykkedes det faktisk. Jeg kastede mig ud i situationer, som jeg ikke havde turdet før, og opdagede at det gik godt. Og så med fortrøstning frem til gymnasiet.

Men først skulle tingene afprøves på en udlandstur. Far og Mor syntes vel at vore overståede eksaminer skulle fejres, så vi tog på vores første og eneste familietur til udlandet – en uges ferie i Tyrol. Jeg udstyret med en ny frisure, en køkkenternet kjole i Brigitte Bardot stil og min nye personlighed.

Og det gik forrygende. Mette og jeg blev hele ugen opvartet af et par ungersvende, ligesom turlederen, som nok syntes at vi var de mest spændende i gruppen, der fortrinsvis bestod af midaldrende par, også udvalgte os som sine favoritter. Det var herligt. Jeg fik mindst lige så megen opmærksomhed som Mette, og det skyldtes ikke kun Brigitte Bardot kjolen.

Resten af sommeren tilbragte vi som sædvanlig i Grenå, og selv om min nye stil ikke blev helt så synlig der, så havde jeg dog spændende ting fra udlandsturen at fortælle Marianne.

Efter sommerferien startede jeg så på Katedralskolen, den gamle Katedralskole som lå lige over for Domkirken.

Jeg elskede gymnasiet fra den første dag til den sidste. Jeg kunne godt lide de traditionsrige gamle bygninger, hvor festsalen hed "lovsangssalen" og klasseværelserne havde navne, og der stod små gammeldags ordsprog rundt omkring på væggene.

Lærerne var i det store og hele en flok originaler. Jeg kunne bedst lide min dansklærerinde, som hed fru Lund. Hendes ægtefælle, der også underviste på skolen hed aldrig andet end "Fru Lunds Mand" hvilket siger noget om fruens gennemslagskraft. Hun var en skrap kone, men kunne tydeligvis bedst lide de elever der ikke lod sig skræmme af hendes barske facon. Hun havde været meget glad for Mette, der ikke var sådan at vælte af pinden, så da hun den første dag kiggede ned over navnelisten og spottede mig, var hendes kommentar: "Nå, er du en Vind, du ser helt forkert ud!"

Senere blev vi, efter at jeg havde skrevet en temmelig dristig og humoristisk stil om alkoholens farer, nærmest perlevenner.

Og så var gymnasiet jo et rent tag-selv bord af drenge mellem 15 og 20 år. Jeg flirtede og forelskede mig hæmningsløst, gerne i et par stykker af gangen. Sommetider med et vist held – som regel uden. Det var lige meget. Det var processen der var vigtig, ikke resultatet.

Og det allerbedste ved gymnasiet var, at jeg ikke var nr. 1 i klassen, men bare en af flokken. Vi var blevet forberedt på at vores karakterer ville falde drastisk, både fordi kravene var højere og fordi lærerne skulle "se os an" og det skete da også. Ikke drastisk – men nok.

Førstepladsen i klassen tilkom indiskutabelt Patricia, en lille køn og meget kvik pige. Hun var fænomenal til latin og også stærk i de øvrige fag, så hun sad solidt i førertrøjen. Patricia blev senere professor i Cambridge, så det var ingen skam at ligge bag hende i feltet. Og jeg nød det i fulde drag - ikke at være den der altid kunne alle svarene og ikke at have min fars stilling hængende som en sky over mig.

Jeg pjækkede fra gymnastik og gik på cafe med veninderne. Jeg blev kaldt til samtale hos rektor fordi jeg havde skrevet en "Ode til Roskilde Katedralskole" med en rammende, men måske ikke særlig ærbødig karakteristik af alle lærerne. Den var skrevet i mit engelske stilehefte og faldt desværre i de forkerte hænder. Oden røg i papirkurven - hvilket var en skam, for den var ret god. Jeg fik at vide at jeg var "næbbet". Og hele episoden gav klart et par point i kammeratgruppen.

Da jeg var ovre den første eufori, begyndte jeg at tage skolearbejdet mere alvorligt, og mine karakter kravlede opad igen. Men nu var det ingen skam at være dygtig. Det gav faktisk status, og ingen kunne i hvert fald påstå, at det skyldtes andet end min egen indsats. Og der var heller ingen skam forbundet med at kunne lide klassisk musik eller at interessere sig for kunsthistorie. Det hele begyndte at hænge sammen. Jeg begyndte at hænge sammen.

Det var lige før jul i 1960 at jeg så opslaget fra AFS om muligheden for at komme et år til USA. Det var den sammen organisation som både Lorelei og Karen Margrethe havde været tilknyttet, og jeg syntes pludselig, med min nyerhvervede selvsikkerhed, at det ville være alle tiders ide at komme et år til Amerika. Far og Mor var med på ideen, og så begyndte den proces, der endte med at jeg i sommeren 1961 sad i et tog, uden at kende en sjæl, på vej til Rotterdam for at stige på et skib og sejle over til det store eventyr.

Og dermed var min barndom definitivt forbi.

Var det en lykkelig barndom? Spørgsmålet kan nok hverken stilles eller besvares så entydigt. Lykke er vel ikke noget man oplever permanent eller i lange perioder af gangen. Lykke er noget man oplever glimtvis, i særlige udvalgte situationer. Under særlig heldige omstændigheder.

Men hvis man har haft en barndom, hvor der har været baggrund for og mange anledninger til at opleve sådanne glimt af lykke, så kan man vel ikke forlange mere.

Og når jeg gik hjem til sommerhuset en sommeraften efter et besøg hos Eldrups, med hovedet fuldt af latter og snak

og sang, og duften af græs og fyrretræer i næsen, og Far stoppede op for at udpege Karlsvognen for mig med sine lange tynde fingere – så var jeg lykkelig.

